

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Damjana Marn

Mentorica:izr. prof. dr. Ljubica Jelušič

OBJEKTIVNE RAZSEŽNOSTI VOJNE V AFGANISTANU

Diplomsko delo

Ljubljana, 2004

KAZALO:

I. UVOD	2
II. METODOLOŠKI OKVIR	3
II.1. Opredelitev predmeta preučevanja in cilji naloge	3
II.2. Uporabljene metode in hipoteze	4
II.3. Struktura naloge	5
II.4. Temeljni pojmi	6
4.1. <i>Vojna, oboroženi spopad</i>	6
4.2. <i>Terorizem</i>	7
4.3. <i>Ameriška opredelitev terorizma in teroristične organizacije</i>	7
II.5. Pravna podlaga za ameriško protiteroristično vojno in politične omejitve pri uporabi vojaške sile	9
III. ANALIZA OBJEKTIVNIH DEJAVNIKOV	11
III.1. PROSTOR	11
1.1. Lega, meje, naravne značilnosti	11
1.2. Gospodarske karakteristike	12
1.3. Demografska in družbena obeležja	13
1.4. Kratka zgodovina, državnost in administracija	14
III.2. UDELEŽENCI VOJNE	20
2.1. <i>Mednarodne organizacije</i>	20
2.2.1. Al Kaida	20
2.2.2. Nato	23
2.1.3. Gulf Coopertion Council (GCC)	27
2.1.4. Združeni narodi (ZN)	29

2.2. Oborožene sile	33
2.2.1. ZDA in zavezniki	33
2.2.2. Severno zavezništvo	35
2.2.3. Talibani	39
III. 3. ČASOVNO-AKCIJSKA ANALIZA	42
3.1. Prva faza	45
3.2. Druga faza	48
3.3. Tretja faza	53
3.4. Četrta faza	55
3.4.1. <i>Operacija Anakonda</i>	58
III.4. POSLEDICE VOJNE	59
4.1. Civilne žrtve	59
4.2. Vojaške žrtve	63
4.3. Begunci in humanitarna kriza	63
4.4. Stroški vojne in rekonstrukcija Afganistana	67
4.5. Politične posledice	70
IV. ZAKLJUČEK	72
V. LITERATURA	76

I. UVOD

Glavni sporožilec vojne, ki je od 7. oktobra 2001 do konca januarja 2002 potekala v Afganistanu, so bili teroristični napadi na New York in Pentagon, ki so 11. septembra 2001 šokirali in prestrašili ne le ZDA, temveč celotni svet, predvsem pa tisti del, ki se ponša s spoštovanjem demokratičnih načel, vladavine prava in temeljnih človekovih pravic in vrednot. V napadih je umrlo okrog 3000 civilistov, ogromna je bila tudi materialna škoda. Skoraj vse države so napade ostro obsodile, le redki posamezniki in manjše nevladne organizacije so menili, da so bile ZDA kaznovane za svojo dolgoletno zunanjo politiko. 11. september je v temelje zamajal prepričanje Američanov in zahodnega sveta o lastni varnosti, kar je sprožilo številne, celo skrajne ukrepe za njeno zagotavljanje, to pa je posledično močno omejilo demokratične pravice državljanov, pretok ljudi in idej.

Za napade naj bi bil odgovoren Osama bin Laden, vodja mednarodne islamske teroristične organizacije Al Kaida, ki naj bi se tedaj skrival nekje na jugu Afganistana. ZDA so od talibanskega režima, ki je takrat vladal v Afganistanu, zahtevale njegovo izročitev, kar je le ta odločno zavrnil. ZDA so v skladu z 51. členom UL ZN, z najtesnejšim zaveznikom Veliko Britanijo in ob podpori NATO članic, 7. oktobra 2001 napadle Afganistan.

Vojna v Afganistanu je postala osrednja medijska tema, saj sta se spopadli svetovna velesila in država tretjega sveta. Kljub temu, so bila ugibanja in napovedi o izzidu zelo negotove, predvsem zaradi neslavnega poraza sovjetskih čet, na negostoljubnih afganistanskih tleh, v osemdesetih letih prejšnjega stoletja. Sprva me je tema pritegnila zaradi očitnega tehnološkega nesorazmerje med stranema v vojni, njene aktualnosti in medijske pokritosti ter nasprotujočih se mnenj o njeni upravičenosti in morebitnih posledicah. Kar nekaj jih je, ki so že pisali o vojni na tleh Afganistana (Podletnik;1991, Rosulnik;2003, Faganel;2003), vendar je ni še nihče analiziral s polemološkega vidika oziroma s pomočjo objektivnih razsežnosti vojne, kar je bil še dodatni razlog, da sem se v svojem diplomskem delu lotila prav te teme, torej analize objektivnih razsežnosti vojne na primeru vojne v Afganistanu.

Protiteroristično vojno ameriške vlade so podprle vse države članice EU, Rusija in Izrael, večina islamskih dežel pa je njihovi akciji nasprotovala. Po napadu na Afganistan so se v številnih večjih mestih po svetu začele demonstracije proti takšnemu posegu, saj so se v javnosti pojavljala vprašanja o resničnih interesih ZDA, ki naj bi jih s takšnim posegom zavarovale.¹ Poleg tega ne gre zanemariti dvomov, ali je povračilni vojaški napad pravi način reševanja problematike mednarodnega terorizma, saj na takšen način ni mogoče odpraviti vzrokov tega pojava, učinek je lahko le nasproten, to je novo nasilje in okrepljeno protiameriško razpoloženje, kar pa avtomatsko postavi pod vprašaj uspešnost ameriške vojaške operacije v Afganistanu.

II. METODOLOŠKI OKVIR:

II.1. Opredelitev predmeta preučevanja in cilji naloge:

Predmet preučevanja je t.i protiteroristična vojna v Afganistanu med ameriško-britansko koalicijo in zavezniki (Severno zavezništvo in zahodne posebne sile) na eni ter talibanskim režimom in pripadniki teroristične organizacije Al Kaida na drugi strani. Analizirala jo bom v okviru objektivnih razsežnosti in sicer, od začetka oktobra 2001 do konca januarja 2002, ko se je ameriška vojaška operacija imenovana Trajna svoboda (Operation Enduring Freedom), končala. Marca 2002 ji je sledila operacija Anakonda, ki je pomenila nadaljevanje protiteroristične vojne v Afganistanu, zato bom na kratko predstavila tudi to operacijo.

Cilj naloge je na primeru vojne v Afganistanu analizirati objektivnosti oziroma dejavnike, ki so neodvisni od osebnih mnenj, čustvenih ali političnih pozicij, temveč nastopajo kot jasna in nespremenljiva dejstva, oziroma podatki, v kontekstu katerih se vojna in njene posledice lahko analizirajo. Ti dejavniki so: prostor (družbeni in naravni), udeleženci (posredni in neposredni), čas (vojna napoved, napad, prekinitve, premirja, konec vojne,

---

¹ Prek Afganistanskega ozemlja naj bi Američani nameravali graditi naftovod, s čimer bi po najkrajši poti povezali bogate kazahstanske in turkestanske energetske vire s pakistanskimi lukami na obali Indijskega oceana, od koder bi lahko plin in nafto izvažali v druge države. (Žabkar, 2002; 60)

mirovna pogajanja, mirovni sporazumi), in posledice (žrtve, ranjenci, begunci, posledice v političnem sistemu).

II.2. Uporabljene metode in hipoteze

Pri svojem delu sem se opirala na prebiranje in analizo tako pisnih kot tudi elektronskih virov, ki zaradi pomanjkanja pisnih, zagotovo prevladajo. Tako sem v začetnem delu, ko predstavljam prostor in zgodovino Afganistana uporabila predvsem knjige, medtem ko sem morala v nadaljevanju dela, zateči k prebiranju in analizi v glavnem internetnih virov in člankov, ki so spremljali vojno. Knjig na to temo namreč, v času, ko sem pisala nalogo, verjetno zaradi časovne bližine vojne pa tudi njene kratkotrajnosti, skorajda ni bilo.

Za analizo vojne v Afganistanu sem postavila naslednje hipoteze:

SPLOŠNA HIPOTEZA: Vojne lahko analiziramo s pomočjo objektivnih dejavnikov, ki jih je mogoče meriti v kvalitativni in kvantitativni obliki. Ti dejavniki so: **prostor**, kjer je vojna potekala; **udeleženci**, ki so v vojni posredno ali neposredno sodelovali; **čas**, v katerem se je vojna odvijala; **posledice**, ki jih je vojna povzročila.

DELOVNE HIPOTEZE:

1. Prostor merimo v političnem in geografskem smislu. Prostor, na katerem je potekala vojna v Afganistanu, politično določajo etnični spori in boji za oblast, prežetost z islamom in že zgodovinska politična nestabilnost. Z geografskega vidika prostor karakterizira predvsem gorati relief, ki zaradi zahtevnosti in nedostopnosti pomeni veliko oviro za stike med različnimi skupnostmi in za uveljavljanje državne oblasti na tem območju.
2. V vojni so posredno sodelovale mednarodne organizacije ZN, NATO in GCC (Gulf Cooperation Council). Neposredni sodelujoči v vojni pa so ZDA z zavezniki

(Severno zavezništvo, Velika Britanija, posebne sile NATO članic) na eni ter talibanski režim in teroristična organizacija Al Kaida na drugi strani.

3. Čas vojne sem merila kot čas od začetka intenzivnega bombardiranja 7. oktobra 2001, do uničenja zadnjega in največjega kompleksa Al Kaide konec januarja 2002. Kljub temu, da se je vojna tedaj končala, občasni spopadi še vedno potekajo.
4. Posledice, ki jih je vojna povzročila, se merijo v številu mrtvih in beguncev, materialni škodi ter konkretnih političnih posledicah. Ker je število žrtev zaradi bojevanja, v enem letu preseгло 1000, lahko govorimo o vojni. Vojna je povzročila tudi naraščanje že tako visokega števila afganistanskih beguncev v sosednjih državah. O materialni škodi kot posledici vojne je težko govoriti, saj je bil Afganistan že pred vojno bolj ali manj v ruševinah in potreben temeljite prenove. Politične spremembe, ki jih je vojna povzročila pa so: padec talibanskega režima in vzpostavitev nove oblasti, uničenje terorističnih baz Al Kaide, oblikovanje nove afganistanske vojske in policijskih sil ter oblikovanje nove ustave.

II. 3. Struktura naloge

Nalogo sem, poleg uvodnega in zaključnega dela, razdelila na štiri glavne sklope od katerih vsak predstavlja eno objektivno razsežnost vojne. V uvodu sem že na kratko predstavila ozadje oziroma povod za vojno, sledi poglavje z opredelitvijo temeljnih pojmov, nato pa prvi glavni sklop z geografsko, družbeno, gospodarsko in zgodovinsko predstavitevijo prostora, kjer je analizirana vojna potekala. Sledi sklop v katerem predstavljam udeležence, ki so posredno in neposredno sodelovali v vojni. V tretjem sklopu sem oboroženi spopad časovno-akcijsko analizirala, v zadnjem pa poskušala čimbolj natančno, torej glede na najnovejše podatke, predstaviti posledice vojne, pri čemer gre v glavnem za število človeških žrtev, beguncev, materialne škode pa tudi političnih posledic. Svoje delo sem zaključila z analizo hipotez, ki sem jih postavila na začetku.

II.4. Temeljni pojmi

4.1. Vojna, oboroženi spopad

Sodobne razprave o vojni, zaradi raznovrstnosti in kompleksnosti tega družbenega pojava, proizvajajo vedno nove in različne definicije vojne, tako z vidika sociologije, antropologije, politologije, psihologije, ekonomije, kot tudi prava. Med najustreznejše sodi definicija dr. Antona Beblerja, ki vojno razlaga kot »izredno zaostren družbeni spopad, v katerem se družbene skupnosti (plemena, ljudstva, narodi, razredi, rasne, etične, verske in druge skupnosti), gibanja, države in združenja držav kontinuirano in organizirano na vseh straneh borijo za uveljavitev svojih ciljev, ob pretežni uporabi množičnega oboroženega boja, ki po obsegu in posledicah bistveno presega druge oblike oboroženega nasilja na isti ravni družbenega razvoja in vojaške tehnologije.« (Enciklopedija Slovenije, 2000; 315)

V novejših raziskavah na Norveškem in Švedskem skušajo »spopad« vključiti v neko splošno obliko in tako z njim zamenjati »vojno«. Naslednja definicija je nastala na univerzi v Upsalli.

»Oboroženi spopad je spopad zaradi nasprotovanja glede oblasti in/ali teritorija, kjer oborožene sile obeh strani, od katerih je vsaj ena vladna, povzročijo vsaj 25 žrtev.«

Oboroženi konflikti so na osnovi kriterija intenzivnosti razdeljeni v tri kategorije:

Manjši oboroženi konflikti so tisti, ki v vsem svojem trajanju povzročijo najmanj 25 in ne več kot 1000 žrtev.

Oboroženi konflikti srednje stopnje opredeljujeta dva pogoja;

- v vsem času trajanja povzročijo več kot 1000 žrtev
- število žrtev v posameznem letu trajanja konflikta ne sme biti večje od 1000

Vojne pomenijo takšno intenzivnost oboroženih konfliktov, ki povzročajo več kot 1000 žrtev v posameznem letu trajanja vojne. Glavni oboroženi konflikti so vsi konflikti, ki v času svojega trajanja povzročijo več kot 1000 žrtev, sem seveda spada tudi vojna (Eriksson, Walensteen, Sollenberg, 2003: 593-607).

4.2. Terorizem

Za začetek je potrebno opozoriti, da ne obstaja splošno priznana definicija terorizma in da je velik del obstoječih definicij nepopolnih, oziroma za današnji čas zelo pomanjkljivih. Zaradi različnih pojavnih oblik, kriterijev za definicijo in širokega razpona motivov, je zelo težko podati objektivno definicijo. Znan je na primer kliše: «Za nekoga terorist je za drugega borec za svobodo.» To je pravzaprav resnica za mnogo situacij v 21. stoletju, ker pa se globalno nasilje vse bolj odvija v religioznem kontekstu, lahko zgornjo frazo parafriziramo: «Za nekoga terorist, je za drugega sveti bojevnik.» (Cooley, 2000: 259) Pogosto se terorizem opredeljuje kot doktrina in metoda boja za določene cilje s sistematično uporabo nasilja. Ta sredstva ali t.i. pojavne oblike terorizma so umori, ugrabitve, zajetja talcev, požari in eksplozije, oboroženi napadi, napadi na varnost posebnih vrst javnega prometa, ugrabitve letal ali ladij, sabotáže, diverzije, naklepno ogrožanje ljudi in okolja z nevarnimi snovmi, izsiljevanja, grožnje in zavajanje ljudi z izzivanjem množičnih neredov in nemirov, med najodmevnejšimi pa so zagotovo bombne eksplozije (Purg, 1997;37).

Edina oznaka, ki je skupna vsem opredelitvam terorizma je, da je to nekaj negativnega. Vsak teroristični akt, pri katerem gre za napad na neko dobrino, ki je zaščiten z mednarodnim pravom, se danes označuje kot mednarodni terorizem. Mnogi raziskovalci se strinjajo, da je terorizem, zasnovan na nacionalnih in verskih občutkih, vedno bil najbolj uporen, oster in tudi najuspešnejši. Iz tega vreleca največ črpa predvsem sodobni terorizem, ko se manjše skupine izpostavljajo v imenu zatirane večine, ki po mišljenju teroristov ne razume svojega položaja, je preveč prestrašena, da bi odločneje zastopala svojo pozicijo, nacionalno ali versko, ali se celo podala v oboroženi boj (Dimitrijević, 1999; 189).

4.3. Ameriška opredelitev terorizma in teroristične organizacije

Ker v nalogi obravnavam t.i. protiteroristično vojno med Afganistanom in ZDA, ki se je s povračilnim udarcem za napade 11. septembra postavila na čelo svetovnega boja proti terorizmu, je smiselno, da podrobneje predstavim definicijo terorističnega dejanja kot ga definirajo ZDA. Njihova zakonodaja (The Immigration and Nationality Act) določa, da je

teroristična akcija vsakršna akcija, ki je protizakonita v deželi kjer je storjena, vključuje pa naslednje:

- ugrabitev ali sabotaza kateregakoli transportnega sredstva (letalo, ladja ali cestno vozilo)
- prisilno zadrževanje in grožnja s smrtjo ali poškodbo, ali kontinuirano zadrževanje osebe z namero, da se tretjo osebo ali vladno organizacijo prisili, da stori ali ne stori kakršnokoli dejanje kot ekspliciten ali impliciten pogoj za izpustitev ugrabljenih ali pridržanih oseb
- Nasilen napad na mednarodno zaščiteno osebo ali na svobodo take osebe
- Uporaba kateregakoli od naslednjih sredstev:
  - biološkega sredstva, kemičnega sredstva, jedrskega orožja ali naprave
  - razstreliva ali strelnega orožja (razen, če gre za uporabo le tega z namenom osebne finančne koristi) z namenom posredno ali neposredno ogroziti varnost enega ali več posameznikov ali povzročiti večjo škodo na lastnini
- grožnja, poskus ali zarota o izpeljavi kateregakoli od naštetih dejanj

Pravna merila za označevanje neke organizacije kot teroristične, so naslednja:

- organizacija mora biti tuja
- organizacija mora izvajati teroristične aktivnosti, ki jih definira zakonodaja
- aktivnosti organizacije morajo ogroziti varnost ameriških državljanov ali nacionalno varnost (nacionalno obrambo, zunanje odnose ali ekonomske interese) ZDA

(»2001 Report on Foreign Terrorist Organisations«, <http://www.state.gov/s/ct/rls/rpt/fto/2001/5258.htm>, 14.1.2002)

II.5. Pravna podlaga za ameriško protiteroristično vojno in politične omejitve pri uporabi vojaške sile

ZDA formalno niso razglasile vojne že vse od druge svetovne vojne in čeprav se objava vojne proti terorizmu sliši zelo nejasna in nedoločena, je pravno veljavna. Objava vojne je sicer pravilo, ki v mednarodnem vojnem pravu velja že več stoletij, vendar se zdi, da je ta danes zgolj neobvezna formalnost. Po besedah Davida Shefferja, ameriškega ambasadorja za vojne zločine, objava vojne sploh ni nujna, da bi zakoni vojne stopili v veljavo, saj je ne zahteva niti Ženevska konvencija niti običajno mednarodno pravo. Tako se lahko, glede na način, obseg in posledice napadov 11. septembra, ti interpretirajo tudi kot vojna napoved teroristov Združenim državam Amerike.

Že nekaj dni po napadih je ameriški predsednik Bush razglasil, da so ZDA v vojni, kar je popolnoma zakonito. Glede na 1.člen, 8.odstavka ameriške ustave ima sicer samo kongres pravico do objave vojne, vendar pa 2.člen, 2.odstavka določa predsednika za vrhovnega poveljnika ameriške vojske in mornarice, kar pomeni, da lahko pri vstopu v vojno zaobide kongres, če je bila vojna objavljena ali ne. Prvi, ki je to storil je bil predsednik Harry Truman, ko je šel v vojno s Korejo in od takrat naprej so ameriški predsedniki le redko zaprosili kongres za dovoljenje.

Leta 1973 je ameriški kongres, potem, ko sta ga zaradi vojne v Vietnamu popolnoma ignorirala predsednika Lyndon Johnson in Richard Nixon, sprejel resolucijo o vojnih pooblastilih, ki je zahtevala, da mora predsednik, v primeru neobjave vojne, v 48 urah po začetku sovražnosti o tem obvestiti kongres. Ameriški predsedniki so v glavnem ignorirali tudi ta zakon. Predsednik pa je v svojih odločitvah glede uporabe oborožene sile vendarle omejen, tako politično kot tudi mednarodno pravno, predvsem odkar je ameriški senat ratificiral UL (Ustanovna listina) ZN.

Ker v obravnavanem primeru večina subjektov mednarodne skupnosti ocenjuje napade na WTC in Pentagon kot vojne zločine oziroma kot napad na državo, lahko ZDA odgovori na napade v skladu z 51. členom UL ZN, ki vsaki državi članici priznava neodtujljivo

pravico do individualne ali kolektivne samoobrambe v primeru oboroženega napada na to državo («Is the United States really at War», http://www.cbc.ca/news/indepth/background/wtc_usatwar.html, 14.1.2002).

Druga omejitev, s katero se predsednik ZDA srečuje pri odločanju o uporabi oboroženih sil, je politični kontekst oziroma okolje v katerem ameriške oborožene sile delujejo. Ta je demokratičen, kar pomeni, da mora predsednik v očeh domače in svetovne javnosti opravičiti morebitno odločitev o uporabi vojaške sile in pojasniti želene končne učinke takšnega dejanja. Problem nastane, ko se politični kontekst, ki določa cilje, omejitve in predvsem stopnjo legitimnosti vojaške operacije, v oboroženih spopadih zelo hitro spreminja in vpliva na samo vsebino operacije, zaradi tega pa na sodobnem bojišču prihaja do funkcionalne negotovosti.² Načrtovanje in izvajanje vojaških operacij omejujejo še naslednji stalni elementi političnega imperativa:

- neodobravanje povzročanja visoke stopnje človeških izgub in nepotrebne materialne škode (*collateral damage*)
- pomanjkanje pripravljenosti za udeležbo v dolgotrajnejših vojaških operacijah
- občutljivost na domače in svetovno javno mnenje
- posledično čezmerno odvisnost od tehnologije in vojaške tehnike

Osnovnega pomena je gotovo prvi element, saj ameriški vojaški strategji stroške in uspešnost vojaških operacij danes izražajo glede na število človeških žrtev, medtem ko so materialni in finančni stroški oboroženih spopadov postali drugotnega pomena. Tako so, zaradi ameriške velike tehnološke prednosti, prav udari iz zraka in uporaba precizno vodenih izstrelkov najprimernejša oblika vojaške akcije, saj kljub velikim finančnim stroškom, pomeni manj človeških izgub, tako lastnih kot tujih (Milovac, 2001;16).

---

² Tvrstni primer je operacija "Restore Hope" v Somaliji, kjer se je humanitarna operacija prelevila v operacijo vsiljevanja miru.

III. ANALIZA OBJEKTIVNIH DEJAVNIKOV

III. 1. PROSTOR

Prostorski dejavnik, ki ga v tem podpoglavju analiziram, je v primeru vojne v Afganistanu, odigral pomembno vlogo, tako v smislu gospodarske in politične razvitosti kot tudi geografsko. Teren na katerem se je vojna odvijala je bil zaradi goratega in neprijaznega reliefa, pomanjkljivih transportnih in telekomunikacijskih povezav, logistično zelo zahteven in fizično težko dostopen. Poleg tega je njegova družbena ureditev in etnična raznolikost pomenila dodatne napore za pripadnike posebnih sil, pri vzpostavljanju komunikacije na lokalni oziroma vaški ravni, pridobivanju podpore in usposabljanju upornikov za boj proti talibanom. Verjetno so se prav iz omenjenih vzrokov in pa dejstva, da so za uveljavljanje oblasti pomembna predvsem mesta, prostrano in težko dostopno podeželje je namreč težko nadzorovati, spopadi skoncentrirali predvsem na območju dolin in večjih mest. Za natančnejšo predstavo o prostorskem kontekstu v katerem se je vojna odvijala, sem opisala več prostorskih razsežnosti Afganistana, ki predstavljajo njegove naravne, gospodarske in družbene karakteristike.

1.1. Lega, meje, naravne značilnosti:

Afganistan leži v južni Aziji, severno in zahodno od Pakistana ter vzhodno od Irana. Obsega 647500 kvadratnih kilometrov kopnega, obdaja ga 5529 kilometrov dolga meja in sicer s Kitajsko (76 km), Iranom (936 km), Pakistanom (2430 km), Tadžikistanom (1206 km), Turkmenistanom (744 km) in Uzbekistanom (137 km). Ima značilno subtropsko celinsko podnebje z mrzlimi zimami in vročimi poletji. Reliefno državo karakterizirajo ostre, neprijazne gore, ravninski in nižinski svet predvsem na severu in jugo-zahodu, sicer pa je večji del zemlje nerodovitna puščava in stepa. Pogorje Hindukuš deli državo na dve naravno ločeni področji in tvori razvodje glavnih rek dežele, najpomembnejši sta reki Hilmend, in Kabul, ki teče skozi istoimensko glavno mesto.³

---

³ Podletnik, 1991:33

<http://www.myafghan.com/map.asp>

Državo ogrožajo nezadostne zaloge in dobava pitne vode, degradacija prsti, deforestacija, onesnaženi zrak in voda, potresi in suše. V državi so bogata nahajališča predvsem zemeljskega plina, surove nafte in premoga (»The world factbook-Afghanistan«, <http://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/af.html>, 13.11.2002).

1.2. Gospodarske karakteristike;

Afganistan je zelo revna država, odvisna predvsem od kmetijstva in živinoreje, v glavnem ovc in koz. Zaradi večletnih medplemenskih bojev in 10 letne sovjetske vojaške okupacije (1979-89), ki so državo še bolj opustošili, je v sosednje države zbežalo več kot 6 milijonov beguncev. Tako je v zadnjih 20 letih bruto domači proizvod, zaradi pomanjkanja delavcev, kapitala, prekinjene trgovine in transporta občutno padel, k temu je pripomogla še huda suša v letih 1998-2001. Afganistan, glede na nacionalni dohodek, na svetovni lestvici zaseda 143. mesto, znan je tudi kot eden največjih proizvajalcev in razpečevalcev heroina na svetu.

Večina prebivalstva trpi zaradi lakote, pomanjkanja oblačil, zdravil in zdravstvene oskrbe. GDP, ocenjen leta 2000, znaša 21 milijard dolarjev oziroma 800 dolarjev na prebivalca, pri čemer ima največji delež, 60%, agrikultura, sledi industrija z 20% in storitvena dejavnost z 20% (ocenjeno 1990). Infrastruktura v državi je zelo šibka, železniških tirov je vsega skupaj za 24,6 km, glavnih prometnih cest za 21000 km, od tega je le 2793 km tlakovanih. Zelo omejene so tudi telefonske in telegrafске povezave (http://abcnews.go.com/sections/world/DailyNews/afghanistan_special_report_011008_economy.fb.html, 10.12. 2002).

1.3. Demografska in družbena obeležja;

Država ima od 16 do 24 milijonov prebivalcev, točno število je težko preveriti, saj je od zadnjega popisa minilo več kot 20 let.⁴ Med njimi so številne narodnostne skupine, najmočnejša so Paštuni (38%), ki prevladujejo na jugu in vzhodu države. Njihove glavne karakteristike, predvsem tistih, ki živijo v hribih, so agresivni individualizem, roparske navade in brezkompromisna muslimanska vera. Znotraj plemena obstaja več klanov, njihovi člani ponavadi posedujejo skupno zemljo, na podlagi dedne pravice jih vodi poglavar oziroma »khan«, ki mora imeti dobre voditeljske sposobnosti in izkušnje v Loya Jirgi (Ewans, 2001:5).

Tadžiki predstavljajo 25% prebivalstva in prevladujejo na vzhodnem in severnem delu dežele, skoncentrirani predvsem v večjih mestih, kjer se ukvarjajo s trgovino in rokodelstvom in že nekaj časa aktivno sodelujejo v administraciji in državnih zadevah. 19% prebivalstva predstavljajo Hazari, ki živijo v osrednjem delu države in se ukvarjajo z vzrejo ovc, veliko pa jih je migriralo v mesta, kjer delajo kot vratarji in nosači ali opravljajo druga hlapčevska dela. Ostalih 18% prebivalstva tvorijo Uzbeki, Turkmeni, Ajmaki, Nuristanci, Kirgizi, Kohistanci in Baluči⁵. Devet desetih prebivalstva živi v vaseh, ki so samozadostne skupnosti in država ni bila nikoli dovolj močna, da bi vzpostavila učinkovit nadzor nad podeželjem, niti se za razvoj le tega ni zanimala. Nacionalna religija je islam, ki predstavlja osnovo družbe in njenih vrednot. Tako imajo v

---

⁴ Žabkar, 2002:60, 63

⁵ Areh, 2002: 234

vaseh in na plemenski ravni največji vpliv ravno verski predstavniki, mulahi, ki prevzemajo ritualne, sodne, medicinske, izobraževalne in celo politično vodstvene vloge (Ewans, 2001: 6,7).

Starostna struktura je naslednja: 42% populacije je starih do 14 let, med 15 in 64 let je 55.2%, nad 65 let ima le 2.8% prebivalstva. Povprečna življenjska doba je 46.6 let, stopnja rasti populacije znaša 3.43%, pri čemer je treba upoštevati stalno vračanje beguncev iz Irana. Brati in pisati zna le 25% Afganistancev (»The world factbook: Afghanistan, <http://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/af.html> , 13.11.2002).

1.4. Kratka zgodovina, državnost in administracija Afganistana

Današnje ime države se je uveljavilo sredi 18. stoletja, ko se je začelo obdobje afganskih kraljev, ki je trajalo do leta 1973. Prostor današnjega Afganistana je bil v zgodovini eno najpomembnejših prometnih križišč svetovne trgovine, zato so se na tem območju že od nekdaj bile številne vojne, roparski in osvajalni pohodi, temu ustrezno so se na ozemlju menjavale različne vladavine. Meje države so se oblikovale v drugi polovici 19. stoletja in so odraz kolonialnega boja med Rusijo in Veliko Britanijo za nadvlado na tem prostoru. Afganistan je postal mednarodno izolirana tamponska država med britanskim in ruskim imperijem, za katero je bila značilna prevlada vojaške sile Paštunov, prevlada islamske religije in stalni medetnični konflikti. Leta 1919 se je država s pomočjo mladoafganskega gibanja rešila kolonialne odvisnosti od Velike britanije, ki je pokrajino nadzorovala iz Indije, v atentatu je bil ubit emir Habibullah, nasledil ga je Amanullah, ki se je razglasil za kralja, ter začel modernizirati državo. Neodvisnost Afganistana je prva priznala Sovjetska zveza (SZ), med državama je bil leta 1921 sklenjen sporazum o prijateljstvu oziroma o gospodarski in tehnični pomoči (Podletnik, 1991: 37).

Obdobje monarhije

Kmalu se je med plemeni razvilo protikraljevo razpoloženje, predvsem zaradi davčnih bremen, govoric, da je kralj sprejel katoliško vero, ter korupcije v birokraciji. Upor je vodil tadžik Habibullah, ki so ga podpirali verski voditelji, in se je končal s pobegom kralja v tujino. Habibullah je nato v Kabulu sestavil novo vlado, njegovih devet mesecev

vladanja, je označeval teror, plenjenje in anarhija. Leta 1930 se je iz pariškega izgnanstva vrnil Nadir Šah, ki je združil plemena in strmoglavil vlado, plemenski poglavarji so ga razglasili za novega kralja, Habibullah je bil javno usmrčen. Čez tri leta je kralja Nadir Šaha usmrtil neki študent, novi kralj je postal njegov sin Zahir Šah, ki je vodil monarhijo naslednjih štirideset let. Med drugo svetovno vojno je afganistanska vlada sprejela politiko stroge nevtralnosti, leta 1946 se je zgodila prva menjava vlade. Njen predsednik je postal šah Mahmud, ki je sprožil prve demokratične poskuse za katere je kraljeva družina menila, da destabilizirajo državo, zato je leta 1953 mesto predsednika vlade prevzel kraljevi bratranec, general Mohamed Daud, ki je za gospodarsko in vojaško pomoč zaprosil SZ (Ewans, 2001;105)

V desetih letih njegove oblasti je nehal izhajati nevladni tisk, prenehale so delovati politične stranke, manipulirane so bile volitve v nacionalno skupščino, obveščevalna služba je močno razširila in okrepila svoj vpliv, vendar so bile v tem času izvedene tudi številne socialne reforme in opazen ekonomski napredek. S finančno pomočjo SZ so se preko države gradile in tlakovale glavne ceste, zgrajenih je bilo nekaj jezov, začeli so se namakalni projekti, izboljšale so se razmere v šolstvu in zdravstvu, ženskam je bilo dovoljeno, da se razkrijejo. SZ je v Afganistan pošiljala orožje, afganistanski častniki pa so se urili v Rdeči armadi. Zaradi takšnega priliva tuje podpore in kapitala, se je večala odvisnost države od SZ. Kralj Zahir Šah je leta 1963 odstavil Dauda, prekinil zavezništvo s SZ in napovedal nevtralnost države, čemur je SZ močno nasprotovala. Zahir Šah je ostal na oblasti do leta 1973 in v tem času legaliziral politične stranke, leta 1965 izvedel prve svobodne volitve in uvedel parlamentarni sistem, zaradi česar ga je Moskva obtožila, da podpira imperialistični kapitalizem (Kakar, 1996:6).

Konec monarhije, začetek republike

Leta 1973 je bil, ob sodelovanju sovjetskega režima z generalom Daudom in nekaj marksističnimi strankami, v Afganistanu izveden državni udar, po katerem je Daud sestavil novo vlado, v kateri je bilo sedem ministrov komunistov, Afganistan pa je postal republika. Osrednji politični stranki, ki sta imeli v glavnem podpornike iz tujine in sta si stali nasproti, sta bili pro-moskovsko usmerjena PDPA (People's Democratic Party of Afghanistan) in IA (Islamic Association) (Areh, 2002:236).

Daud se je kmalu začel oddaljevati od SZ in zblíževati s svojimi islamskimi sosedi. Odnosi med SZ in Afganistanom so se še poslabšali, ko je Brežnjev zahteval izgon strokovnjakov ZN in držav NATO iz severnega Afganistana, češ, da tam le vohunijo proti Sovjetski zvezi, Daud pa ga je ostro zavrnil. Razvila se je revolucija, ki so jo vodile tri marksistične stranke v državi, Komunistična stranka Parčam, Komunistična stranka Kalač in Maoistična stranka Džavid. Sledil je vojaški udar v katerem so Dauda in sedemnajst članov njegove družine usmrtili. Oblast v državi je prevzela PDPA oziroma Nur Mohammad Taraki in začelo se je obdobje političnih čistk, protiverske gonje, usmrtitev in vsiljenih socialističnih reform, pri čemer se je vlada zanašala na vojsko, policijo, stranko in podporo Sovjetske zveze, ki je tudi prva priznala to vlado, za katero pa se je izkazalo, da ni enotna. Premier Taraki je želel, da Afganistan postane del sovjetskega bloka, prvi minister Amin, pa se je nameraval držati stran od SZ in vzpostaviti prijateljske odnose z vsemi državami. Medtem je zaradi pokolov in nasilja komunistov, ki naj bi v dveh letih pobili 100000 civilistov, prišlo do splošne ljudske vstaje, ki se je razvila v državljansko vojno (Kakar, 1996; 32).

Sovjetska invazija na Afganistan

Komunistom je uspelo vzpostaviti nadzor le v večjih mestih, na podeželju in v gorah pa so se oblikovale gverilske enote islamistov, ki so toliko časa »nadlegovale« afganistansko vojsko, da je morala vlada predsednika Amina, ki je prevzel oblast po umoru Tarakija oktobra 1979, zaprositi za pomoč Sovjete. Ti so 24. decembra 1979 izvedli invazijo na Afganistan, ga okupirali z namenom ohraniti komunistični režim, ki bo popolnoma podrejen Moskvi, Amina pa nadomestili s komunistom Karmalom. Njegova vlada je, ob pomoči okoli 100000 pripadnikov sovjetske vojske, izvajala vse večje pritiske na uporniške sile islamistov, pri tem so se posluževali terorja nad podeželskim prebivalstvom, požigali in ropali so vasi ter ubijali ali mučili vaščane (»Afghan History-Civil war«, <http://www.hawca.org/acivilwar.htm>, 31.3.2003).

Sovjetska invazija je v času hladne vojne močno okrepila vezi zahodnega sveta, predvsem ZDA z nekaterimi najbolj konzervativnimi in fanatičnimi pripadniki islama, ki

jih je ameriška administracija videla kot odlične borce proti komunizmu. Sprva se je to zavezništvo kazalo le v skromni in previdni, ponavadi skriti, podpori islamskim političnim aktivistom, ki je s sovjetsko invazijo na Afganistan dobilo nove razsežnosti. Prišlo je namreč do sodelovanja med CIA in Pakistansko vojaško in tajno službo ISI (Interservices Intelligence Directorate), ki sta, ob pomoči savdskega denarja in pakistanske logistične podpore, uspeli sestaviti, izuriti, oborožiti in poslati v boj proti Rdeči armadi v Afganistan vojsko plačancev, ki so bili islamski prostovoljci in so hiteli na pomoč afganistanskim protikomunističnim borcem, mudžahidom (Cooley, 2002;2).

Med temi prostovoljnimi borci je bil tudi savdski milijonar Osama bin Laden, ki je do leta 1982 le organiziral zbiranje sredstev in drugo pomoč za begunce in mudžahide, potem pa tudi sam občasno sodeloval v spopadih s sovjetskimi enotami. Leta 1984 je v pakistanskem Pešavarju organiziral hišo za goste, oziroma prvo postajo za arabske prostovoljce, ki so odhajali v boje v Afganistan. Prav tako je do leta 1988 zgradil šest taborišč za urjenje teh prostovoljcev v samem Afganistanu. Ker se je število arabskih borcev povečevalo, se je bin Laden odločil, da podatke o njih, predvsem čas prihoda in odhoda, ustrezno dokumentira. Ta dokumentacija se je imenovala Al Kaida (osnova ali temelj), ki takrat še ni bila teroristična organizacija (Milovac, 2001;17).

Drzna sovjetska intervencija, ki je bila sprva zamišljena le kot kratkotrajen vojaški poseg za ohranitev prosovjetskega režima in v regiji doseči status enakovredne sile ZDA, se je kmalu izkazala za začetek konca že omajanega sovjetskega imperija. Maja 1980 sta sovjetska in afganistanska vlada ratificirali sporazum o začasnem bivanju omejenega kontingenta sovjetskih čet na afganistanskem ozemlju, kar kaže na resnost in dolgoročnost sovjetskega posega. V osemdesetih letih so se po vsem Afganistanu močno razširile številne odporiške skupine, ki so razglasile sveto vojno proti režimu, osrednja med njimi je bila islamska fronta afganistanskih mudžahidov, ki so jih podpirale različne države, Savdska Arabija, Iran, Pakistan, Kitajska, ZDA (Flajžer, 1985:13-15).

Enote Rdeče armade so se znašle v strateški obkolitvi, saj so večino ozemlja nadzorovali uporniki, medtem ko so Sovjeti večino svojih sil namenili za varovanje okupiranih mest in cestnih povezav med njimi. Uporniki so vešče izkoriščali prostor kot dejavnik

oboroženega boja in v obliki gverilskega bojevanja uspešno izvajali taktične napade na posamezne sovjetske enote in njihove oskrbovalne poti, kar je povzročilo dolgotrajno vojno, ki je terjala številne žrtve na obeh straneh, v sosednje države pa je zbežalo prek 4 milijone ljudi. Moskva se je tako le odločila za podpis Ženevskega sporazuma, po katerem se je februarja 1989 dokončno umaknila iz Afganistana (Podletnik, 1991;108).

Državlјanska vojna

Zaradi neorganiziranosti in rivalstva med uporniki, se je v Afganistanu nadaljevala državljanska vojna. Karmala je na oblasti leta 1986 zamenjal Mohammed Najibullah, ki so ga uporniki, leta 1992, v veliki ofenzivi strmoglavili in ustanovili Islamsko republiko, ki jo je vodil Burhannudin Rabbani. V času takšnih spopadov za oblast, se je krepilo talibansko gibanje, ki se je v državi brez centralne politične oblasti kmalu dokopalo do moči, njihov voditelj je postal Mullah Mohammed Omar. Do leta 1996 so vzpostavili nadzor nad dvema tretjinama ozemlja in vkorakali v Kabul, sile uzbeškega poveljnika Dostuma ter tadžiške sile Masuda in Rabanija pa potisnili na skrajni sever, kjer so se ti združili v Severno zavezništvo («Politics of the gun«, <http://specials.ft.com/theresponse/FT3SUPUBNSC.html>_, 10.12.2002).

Tako je bilo, do ameriškega napada na Afganistan, oktobra 2001, okrog 90 % ozemlja pod nadzorom talibanov, ki so nasilno uveljavili skrajna islamska pravila, s čimer so hoteli vzpostaviti najbolj čisto islamsko državo. Prepovedali so televizijo, glasbo in film, proti kriminalu so se borili z javnimi usmrtitvami in amputacijami. Ženskam so onemogočili dostop do izobrazbe, službe in celo zdravstvene oskrbe. Takšne skrajnosti so jih pripeljale do konfliktov z mednarodno skupnostjo, ki ni želela priznati njihove vlade, tako da je sedež države v ZN še vedno zasedal nekdanji predsednik Burhanuddin Rabbani («Analysis: Who are the Taleban«, http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/south_asia/144382.stm_, 10.12. 2002).

Bin Laden se je po sovjetskem umiku iz Afganistana vrnil v domovino, Savdsko Arabijo, kamor so po iraški zasedbi Kuvajta začeli prihajati ameriški vojaki. Njihova navzočnost v sveti islamski deželi je bila za Bin Ladna povsem nesprejemljiva, zato se je leta 1991

preselil v Sudan, od tam pa je, zaradi pritiska mednarodne skupnosti na državo, leta 1996 pobegnil v Afganistan, kjer mu je zatočišče ponudil talibanski režim. Februarja 1998 je Bin Laden najavil oblikovanje zveze terorističnih organizacij pod imenom Mednarodna islamska fronta za sveto vojno proti judom in križarjem, ki je pozvala k ubijanju Američanov in judov kjerkoli na svetu, ne glede na to ali so vojaki ali civilisti («Who is Ben Laden?«, http://www.afghan-info.com/Politics/Analysis/Ben_Laden.htm, 10.12.2002).

V očeh zahoda je bin Laden mednarodni terorist, njegova organizacija naj bi stala za mnogimi terorističnimi napadi predvsem od 90-ih let 20.stoletja naprej. Med te napade spadajo eksplozija bombe v garaži WTC, februarja 1993, bombni napad na trenažni center savdske nacionalne garde v Riadu leta 1995, eksplozija tovornjaka bombe v Savdski Arabiji leta 1996, bombna napada na ameriški veleposlaništvi v Keniji in Tanzaniji, avgusta 1998⁶, bombni napad na ameriški rušilec USS Cole v pristanišču v Jemnu, oktobra 2000 in teroristični napadi 11. septembra 2001 na New York in Pentagon (Dolenc, 2001:12).

Po vojni v Afganistanu, ki ji je botroval 11. september, in po padcu talibanske oblasti, konec novembra 2001, je državo šest mesecev vodila začasna vlada Hamid Karzaia (AIA-Afghan Interim Authority), ki je bila določena s sporazumom v Bonnu konec decembra 2001, sledi pa ji dvoletni mandat TA-Transitional Authority, ki jo prav tako vodi Hamid Karzai, ki je tudi predsednik države. Struktura prehodne vlade je bila razglašena 10.junija 2002, ko je bila na zasedanju Loya Jirge (Vrhovne skupščine) razglašena tudi TISA (Transitional Islamic State of Afghanistan), katere glavno mesto je Kabul, upravno pa je razdeljena na 32 provinc. V skladu z Bonskim sporazumom naj bi se do junija 2004 izvedle še državne volitve («The world factbook: Afghanistan, <http://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/af.html>, 13.11.2002).

---

⁶ ZDA so v povračilnem odgovoru na ta napad z manevrirnimi raketami Tomahawk raketirali bin Ladnova taborišča za urjenje v Afganistanu in farmacevtsko tovarno v Sudanu, ki naj bi bila vpletena v proizvodnjo kemičnih strupov, kot so trdili ameriški predstavniki.

III. 2. UDELEŽENCI VOJNE

V tem podglavju bom predstavila posredne in neposredne udeležence vojne. Med prve spadajo mednarodne organizacije, ki so v vojni sodelovale v okviru svojih političnih instrumentov in pristojnosti oziroma so se nanjo odzivale na podlagi sprejetih načel in odgovornosti. Med te bi uvrstila mednarodni organizaciji ZN in GCC, ki sta v vojni izrazili podporo afganistanskemu ljudstvu in boju proti terorizmu. V vojni je sodelovala tudi organizacija NATO, ki je kljub formalni podpori povračilnemu udarcu in sodelovanju posebnih sil večine njenih članic, sodelovala le posredno, saj vojaška operacija v Afganistanu ni bila NATO operacija. Kot neposredne udeležence vojne lahko omenjamo le strani, ki so se neposredno spopadle v bojih. To so bile oborožene sile ZDA, Velike Britanije, večine NATO članic (posebne sile) in Severnega zavezništva na eni strani, ter talibanov in Al Kaide na drugi strani. Vse udeležence pa nadalje predstavljam na podlagi delitve na mednarodne organizacije in oboroženih strani v vojni.

2.1. Mednarodne organizacije

2.1.1. AL KAIDA

Al Kaida je mednarodna teroristična organizacija, na čelu katere stoji Osama bin Laden kot generalni emir, ki s svojo karizmo in predvsem finančnimi sredstvi zagotavlja njeno delovanje. Njegov namestnik je znani egiptovski eksremist in vodja Egiptovskega džihada, Ajman Mohamed Rabi al-Zawahiri, ki deluje kot ideološka gonilna sila pri oblikovanju ohlapno povezane svetovne mreže islamskih militantnežev. Pod vrhom organizacije je posvetovalni svet (šura majlis), ki ga verjetno sestavljajo vodje ustanovnih skupin. Organizacija ima štiri odbore, ki poročajo posvetovalnemu svetu. Ti so:

- **Vojaški odbor;** ukvarja se z novačenjem, urjenjem, nabavo in pripravami na izvedbo podpornih in vojaških operacij. Vključuje delovne skupine, ki načrtujejo in izvajajo priprave za napade, npr. opazovanje ciljev, razporejanje inštruktorjev in orožja, priprava ponarejenih ali ukradenih dokumentov.

- **Versko-pravni odbor;** je odgovoren za opravičevanje stališč organizacije, njegovi člani pa aktivno pridigajo o modelu islama kot si ga zamišlja Al Kaida
- **Finančni odbor;** zagotavlja finančna sredstva za izvajanje Al Kaidinih aktivnosti in vpliva. Ti viri so zelo različni. Glavni je gotovo bin Ladnovo premoženje, ki naj bi bilo po mnenju zahodnih obveščevalnih služb vredno okrog 300 milijonov dolarjev, ostali viri pa so donacije bogatih Savdijcev in Arabcev, povezava z gospodarskimi podjetji v Sudanu, finančne investicije po vsem svetu in manjše poslovne družbe, poleg tega pa naj bi se Al Kaida okoriščala tudi z delom denarja islamskih dobrodelnih organizacij
- **Medijski odbor;** skrbi za širjenje novic in informacij v podporo političnim in vojaškim aktivnostim organizacije

Za učinkovito delovanje organizacije je bistvenega pomena razdeljenost na številne celice, ki naj bi delovale v 40-50 državah sveta, in pa tajnost delovanja. Organizacija ima tudi svojo varnostno službo, ki jo vodi Mohamad Musa (Milovac,2001:16).

Po podatkih Arabske varnostne službe naj bi Al Kaida imela 2830 članov, od tega 594 Egipčanov, 410 Jordancev, 291 Jemenčanov, 255 Iračanov, 162 Sircev, 177 Alžircev, 11 Sudancev, 63 Tunizijcev, 53 Maročanov in 32 Palestincev. Te številke naj bi sicer odsevale deleže narodnosti, ki so v organizaciji zastopane, realnih števil pa verjetno nima niti sam Osama bin Laden. Ocenjuje se, da naj bi bilo realno število članov precej večje, splošno pa velja, da je večina članov mudžahidov, veteranov, ki so v 80-ih tvorili odpor sovjetski vojski in komunističnemu režimu.

Al Kaida je do ameriškega posega v Afganistanu upravljala 12 vadbenih kampov v katerih naj bi trenirala vsaj okrog 5000 militantnežev, nekateri od njih živijo neopazno v lokalnih skupnostih. Organizacija ima v posesti znatno količino vojaške opreme, vključno z izstrelki SCUD-B, ki so jih za sabo pustili Sovjeti in prenosne sisteme zračne obrambe Stingerje, s katerimi je CIA opremljala mudžahide v letih 1979-1989. V svoji taktiki se organizacija opira predvsem na napade na tarče, ki imajo po njihovi oceni neko simbolno

vrednost (npr. ameriške ambasade, WTC, USS Cole), je pa tudi ena izmed terorističnih organizacij, ki za svoje udare uporablja samomorilske napadalce.

Najtesnejša zaveznika organizacije sta egiptovski skupini Gama al Islamija in Egiptovski islamski džihad, ki sta tudi soustanoviteljici Islamske fronte za sveti boj proti judom in križarjem. Al Kaidi je pridružena še teroristična organizacija Abu Sayef, ki predstavlja najbolj radikalno islamistično separatistično skupino na jugu Filipinov, izvaja pa bombne napade, umore, ugrabitve in izsiljevanja. Najbolj goreče jedro naj bi štelo okrog dvesto privržencev («Al-Qaida Profile«, <http://cns.miis.edu/research/wtc01/alqaida.htm>, 23.1.2003).

Najpomembnejše celice Al Kaide v Evropi naj bi bile v Londonu, Hamburgu, Milanu in Madridu, kjer naj bi bili tudi pomembni centri za rekrutiranje, zbiranje prispevkov in planiranje operacij. Sploh naj bi posamezne celice imele visoko stopnjo avtonomnosti in lastnih finančnih virov, različne skupine pa stopijo v stik med sabo le ko je to nujno («Al-Qaeda's origins and links«, <http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/1670089.stm>, 23.1.2003).

Vojaški analitiki so ocenili, da je imel bin Laden vsaj 12 baz v Afganistanu, v katerih so se pripadniki njegove organizacije urili na področju vojaške logistike, streljanja in eksplozivov. Dva od teh kampov sta obstajala blizu prestolnice; Al Badr I je bil 100 km vzhodno, Al Badr II pa 48 km zahodno od Kabula. Ostali kampi so bili manj očitni oziroma bolj skriti, na primer Salman Farsi, ki je bil lociran tik pred mejo s Pakistanom («The Taliban military« http://www.cbc.ca/news/indepth/us_strikingback/backgrounders/taliban_military.htm, 31.3.2003).

Pripadniki Al Kaide naj bi bili, po pripovedovanju ujetih talibanskih borcev, visoko izurjeni in dobro motivirani vojaki, ki bi edini lahko mudžahidom Severnega zavezništva pognali strah v kosti. V boju proti zavezniškim silam in v podporo talibanskemu režimu se je pod poveljstvo bin Ladna bojevalo okrog 11 000 pripadnikov Al Kaide, razporejenih večinoma v obrambi okoli Kabula, Konduza, Mazar Šarifa, Jalalabada in v notranjosti pri Kandaharju (Areh, 2002:18-21).

2.1.2.NATO

Eno leto pred terorističnim napadom so centralno-azijske partnerice NATO, Tadžikistan, Uzbekistan in v manjši meri Kazahstan opozarjale mednarodno skupnost na zaskrbljujočo situacijo v Afganistanu in potencialno nevarnost, ki jo talibanski režim predstavlja za mednarodno varnost. Že nekaj let so v največji meri trpele posledice trgovine z drogo in bile žrtve tudi več terorističnih napadov, ki so bili povezani z Al Kaido. V začetku septembra 2000 je uzbeški predsednik Islam Karimov posvaril generalno skupščino ZN, da je Afganistan postal vadbeni center in zibelka mednarodnega terorizma, ki ne ogroža le varnosti Centralne Azije, temveč varnost celega sveta («On the front line«, <http://www.nato.int/docu/review/2001/0104-07.htm>, 2.4.2003).

Leto zatem se je zgodil 11.september in vseh 46 članov (19 zaveznic in 27 partneric) EAPC (Euro Atlantic Partnership Council) je takoj ostro obsodilo teroristične napade in izrazilo pripravljenost, da pomagajo ZDA oziroma, da se sprejmejo vsi ukrepi, ki lahko kakorkoli pomagajo v boju proti terorizmu. Generalni sekretar zveze NATO in njeni ambasadorji so ZDA izrazili globoko sožalje, na sedežu zveze pa so bile naslednji dan zastave v znak žalovanja spuščene na pol droga. Konkretna pomoč držav članic je sprva prišla v obliki okrepljene izmenjave obveščevalnih podatkov, dovoljenih preletov in dostopov do pristanišč in letalskih stez teh držav. Manj kot 24 ur po terorističnih napadih je vseh 19 članic NATO pakta pokazalo odločnost, da sodeluje v boju proti terorizmu, zato so na prošnjo ZDA sprožile vprašanje 5. člena Washingtonske pogodbe, češ da napad na ZDA pomeni napad na vse članice⁷ («September 11-One year on«, <http://www.nato.int/terrorism/#b>, 2.4.2003).

---

⁷ «V 5. členu Washingtonske pogodbe se države podpisnice strinjajo, da bo oborožen napad na eno ali več držav podpisnic v Evropi ali Severni Ameriki obravnavan kot napad na vse podpisnice, ki soglašajo, da bodo v tem primeru uveljavile svojo pravico do individualne ali kolektivne samoobrambe, ki jo priznava 51. člen UL OZN ter tako individualno kot tudi v sodelovanju z drugimi državami podpisnicami pomagale napadeni podpisnici oziroma podpisnicam z vsemi dejavnostmi in ukrepi, tudi z oboroženimi silami, da bi ponovno vzpostavile in ohranile varnost severnoatlantskega območja. O oboroženem napadu na eno ali več držav podpisnic ter o obrambnih dejavnostih in ukrepih bodo nemudoma obvestili VS OZN. Šele ko bo VS OZN sprejel ustrezne ukrepe, za ponovno vzpostavitev mednarodnega miru in varnosti, bodo države podpisnice prenehale izvajati dejavnosti in ukrepe, ki jih predvideva 5.člen sporazuma.» (Grizold, 1999:66)

Začeli so se odvijati dialogi, predvsem med Rusijo in zvezo NATO o skupnem nastopanju proti terorizmu ter o njuni vojaški vlogi v tem boju, organizirane so bile konference in seminarji na katerih so razpravljali o prilagajanju svojih obrambnih zmogljivosti na nevarnost terorizma o ukrepih in vlogi EAPC in NATO RTO (Research&Technology Organisation) v boju proti terorizmu. 2. oktobra 2001 se je prvič v zgodovini zavezništva zgodila uresničitvev oziroma potrditev 5. člena ustanovne pogodbe, ki je še vedno najgloblji izraz zavezniške solidarnosti (NATO's response to september 11-Chronology«, <http://www.nato.int/terrorism/chronology.htm> , 2.4.2003).

Posledica tega je bilo angažiranje NATO STANAVFORMED (Standing Naval Force Mediterranean), ki vključuje 9 ladij iz osmih držav članic, v vzhodnem Mediteranu, kjer naj bi nadzorovale sumljive trgovske pošiljke in nasploh zagotavljale prisotnost zavezniških sil na kriznem območju v dokaz solidarnosti. Ta operacija se je imenovala Active Endeavour in se je začela 26. oktobra 2001, marca 2002 pa se je operacija razširila tudi na spremljanje potniških ladij skozi Gibraltarska vrata (»Deployment of NATO forces«, <http://www.nato.int/docu/update/2001/1008/e1009a.htm> , 2.4.2003).

NATO je v podporo 5. člena Washingtonske pogodbe 9.oktobra, na pomoč v ZDA, poslal tudi pet letalskih sistemov za zračno opozarjanje in nadzor- AWACS (Airborne Warning and Control Systems aircraft), ki so patroljirali v ameriškem zračnem prostoru od sredine oktobra 2001 do sredine maja 2002, januarja so se prvim petim pridružila še dva takšna sistema. V tej operaciji, imenovani Eagle Assist, je sodelovala mednarodna posadka iz trinajstih držav članic oziroma 830 članov posadke, ki so sisteme upravljali, glavna naloga operacije pa je bila podpora letalom pod poveljstvom NORAD- North American Aerospace Defense pri zagotavljanju zračnega nadzora, zgodnjega opozarjanja in zračne zaščite⁸ (»Geilenkirchen and Operation Eagle assist«, <http://www.nato.int/docu/update/2002/03-march/e0318a.htm> , 2.4.2003).

---

⁸ AWACS zagotavlja zračni nadzor in možnost zgodnjega opozarjanja s pošiljanjem podatkov v poveljniške in nadzorne centre na kopnem, morju ali v zraku (»Deployment of NATO forces«, <http://www.nato.int/docu/update/2001/1008/e1009c.htm> , 2.4.2003).

Sama operacija proti teroristični mreži Al Kaida in talibanskemu režimu, ki sta jo 7. oktobra 2001 začeli ZDA in Velika Britanija, ni bila NATO operacija, vendar so jo podprle vse članice zavezništva, mnoge od njih so tudi obljubile pomoč v lastnih kopenskih silah in pomoč pri humanitarnem reševanju Afganistana. Tako je imela večina od zaveznic svoje sile neposredno vpletene v operacijo Enduring Freedom. Skupine posebnih enot iz Velike Britanije, Norveške, Danske, Nemčije in Kanade so tesno sodelovale z ameriškimi posebnimi enotami (sodelovali so tudi v operaciji Anakonda v marcu 2002, ko so se jim pridružili še pripadniki posebnih enot iz Francije, Nove Zelandije in Avstralije), medtem ko so letala in ladje iz Kanade, Nemčije, Grčije, Francije, Italije, Nizozemske, Španije in Velike Britanije izvajale nadzorne in prestrezne operacije.

V vojni proti terorizmu so del prispevale tudi NATO sile na Balkanu, saj so aretirale kar nekaj osumljencev, ki naj bi bili povezani z Al Kaido. Raziskujejo tudi aktivnosti tujih državljanov, ki so prišli v regijo v času spopadov in so tam ostali ter pozorno spremljajo nezakonita gibanja ljudi, orožja in droge, saj naj bi sledi Al Kaide vodile tudi na Balkan.⁹ Zaradi pričakovanja humanitarne katastrofe so vojaške oblasti NATO v začetku novembra 2001 začele s planiranjem morebitne humanitarne operacije, v kateri bi sodelovali na prošnjo ZN in v koordinaciji z njihovimi agencijami in drugimi humanitarnimi organizacijami. NATO ima na tem področju tako strokovno znanje kot tudi izkušnje, kar je že dokazal leta 1999 v krizi na Kosovu (»Aiding America«, <http://www.nato.int/docu/review/2001/0104-01.htm>, 2.4.2003).

Zavezniške sile trenutno zagotavljajo 95% osebja od skupno 5000 pripadnikov mirovne operacije ISAF - International Security Assistance Force, ki je bila, pod mandatom ZN,

---

⁹ Na območjih Balkana so bili prvi pojavi radikalnega islamskega fundamentalizma zabeleženi že v osemdesetih letih prejšnjega stoletja, ko so bili razkriti stiki med mudžahidi in študenti iz islamskih držav, ki so se šolali v bivši SFRJ. V začetku devetdesetih so v Zagrebu odprli celo pisarno bin Ladnove humanitarne organizacije Moafak, prav tako so na območju Makedonije odkrili več pisarn, ki pod krinko humanitarne organizacije financirajo islamske teroriste Osame bin Ladna za t.i. zlom Balkana. Zato je CIA že tri dni po napadu od albanskih oblasti zahtevala popoln seznam islamskih terorističnih elementov na njihovih tleh, saj naj bi eden od samomorilskih napadalcev celo nedolgo pred napadom bival v albanskem delu Makedonije (Arsić, 2001:10-13).

od januarja 2002 pod poveljstvom NATO članic, Velike britanije, Turčije, Nemčije in Nizozemske. Osnovne naloge teh sil, ki sicer tesno sodelujejo z ZN in prehodno vlado v Afganistanu, so: pomoč prehodni vladi pri razvoju nacionalne varnostne strukture, pomoč pri rekonstrukciji države in pomoč pri vzpostavitvi in urjenju bodočih afganistanskih varnostnih sil. Kot organizacija je imel NATO v operacijah ISAF pomembno vlogo na področju operacijskega planiranja, obveščanja in ostale podpore. Čeprav nobena od teh operacij ni bila NATO operacija, je bil njihov uspeh v veliki meri odvisen od sodelovanja sil iz držav članic NATO, njihovega strokovnega znanja, izkušenj in usposobljenosti, ki so pomembne tako pri delu znotraj zveze kot tudi pri sodelovanju z državami partnericami zveze. Avgusta 2003 je tako poveljevanje ISAF prevzela organizacija NATO, sredi oktobra pa je VS z resolucijo, ki za eno leto tudi podaljšuje mandat mirovnim silam, sklenil razširiti operacijo na celotno državo, kar naj bi povečalo varnost pri izvajanju humanitarnih operacij.¹⁰ («September 11-One year on; NATO's contribution to the fight against terrorism«, http://www.nato.int/terrorism/#b_, 2.4.2003).

Po 11. septembru se NATO vse močnejše povezuje z EU in Rusijo, saj naj bi se s skupno močjo lažje soočili z grožnjo, ki jo predstavlja terorizem. Novo kvaliteto sodelovanja med NATO in Rusijo predstavlja poseben svet ali NATO-Russia Council, ustanovljen maja 2002, znotraj katerega se terorizem identificira kot eno izmed mnogih področij posvetovanja in sodelovanja. Prav tako so teroristični napadi in vojna proti terorizmu poudarili velik pomen Centralne Azije za varnost Evro-atlantske regije in izpostavili potrebo po večjem sodelovanju med NATO in njegovimi centralno-azijskimi partnericami. NATO je poleg opisane konkretne pomoči v boju proti terorizmu, konec novembra 2002 na vrhu v Pragi sprejel še paket ukrepov, ki naj bi okrepili sposobnost in pripravljenost organizacije na soočanja z različnimi varnostnimi izzivi med katerimi sta gotovo v ospredju terorizem in širjenje orožja za množično uničenje («Aiding America«, <http://www.nato.int/docu/review/2001/0104-01.htm>, 2.4.2003).

---

¹⁰ («Kabul, Moscow Welcome Expanding ISAF Mandate, <http://www.islam-online.net/English/News/2003-10/14/article05.shtml>, 27.10.2003)

2.1.3. GULF COOPERATION COUNCIL-GCC

GCC je mednarodna organizacija, ki je bila na pobudo Savdske Arabije ustanovljena leta 1981 v Abu Dhabi in zajema območje Perzijskega zaliva, sestavljajo pa ga naslednje države: Kuvajt, Savdska Arabija, Bahrain, Katar, Združeni arabski emirati in Oman. Namen organizacije je pospeševati in krepiti sodelovanje med članicami na področju mednarodne trgovine, izobraževanja, tovorjenja blaga oziroma ladijskih pošilk in potovanj ter koordinirati odpor proti zunanjim posegom v Zalivu. Sedež ima v Savdski Arabiji, članice se srečujejo dvakrat na leto, vsako leto si med sabo izmenjujejo tudi predsedništvo organizacije. Upravno strukturo tvorijo Vrhovni svet, Svet zunanjih ministrov, Arbitrna komisija in Generalni sekretariat (»Gulf Cooperation Council«, <http://www.arab.de/arabinfo/gcc.htm>, 31.3.2003).

Washington se je v močni »diplomatski gonji« s katero je po 11.septembru gradil globalno protiteroristično koalicijo, obrnil tudi na svoje že znane zaveznice v zalivu, saj je za svojo novo vojno potreboval vso podporo, ki jo je lahko dobil, tako politično kot v smislu vojaških kapacitet. Te so nekaj dni po napadu sicer zagotovile Washingtonu, da bodo sodelovale v boju proti terorizmu, niso pa natančno pojasnile kaj naj bi njihova podpora vključevala. Da bi uskladile svoje pozicije, so se zunanji ministri zalivskih monarhij konec septembra 2001 sestali v Jeddahu v Savdski Arabiji, kjer naj bi podali tudi skupno oceno situacije, ki je nastala po 11.septembru. Ker je celoten muslimanski svet zahteval zanesljive dokaze o bin Ladnovi odgovornosti, in, ker je postajala možnost povračilnega napada na muslimansko državo Afganistan vse bolj realna, so morale arabske države v svojih odzivih postopati toliko bolj previdno.

Savdski zunanji minister, princ Saud al Faisal, je večkrat obljubil svojo podporo boju proti terorizmu, hkrati je opozarjal na previdnost s katero naj bi se izognili še večjemu razkolu in sovražnosti med zahodnim in muslimanskim svetom. Združeni arabski emirati, so s talibani pretrgali vse diplomatske stike, ker so ti zavrnil predajo glavnega osumljenca za teroristične napade. Podoben ukrep je začela pripravljati tudi Savdska Arabija, tako je Pakistan postal država, ki je najdlje priznavala talibansko vlado v Kabulu (»Gulf States Meet for Crisis Talks«, <http://www.islamonline.net/English/News/2001-09/24/article4.shtml>, 27.3.2003).

Zaradi vse bolj glasnih govoric, da naj bi bila vojna proti terorizmu uperjena proti muslimanskim državam nasploh, so bile arabske države s strani svoje javnosti postavljene pred zahtevo, da natančno določijo svoje pogoje in se ne predajo slepo vojni, saj to ni njihova vojna niti ni v njihovem interesu. Tako so se države GCC obotavljale pri odobritvi ameriške prošnje, da uporabljajo več njihovih vojaških kompleksov in letaliških stez za kopičenje vojaške opreme in orožja, predvsem se je prošnji ZDA, da uporabljajo njihov glavni poveljniški center za zračne napade na tarče v regiji, upirala Savdska Arabija. Zahodni mediji so jo zato ostro kritizirali češ, da ne naredi dovolj za boj proti terorizmu, posebej v boju proti talibanskemu režimu in Al Kaidi.

Zalivske države so se tudi uradno zavzele za vodilno vlogo ZN v vojni, sicer bi nameravana akcija ZDA, brez mandata ZN, izgubila vso legitimnost, kar bi oslabilo vsako koalicijo, ki bi jo Amerika zgradila. Kljub poskusom ameriškega državnega sekretarja Colina Powela, da prepriča savdsko vlado o spremembi svoje politike, je Pentagon že začel razmišljati o selitvi operacijskega centra v drugo državo. Razloge za takšno negotovost gre gotovo iskati v občutljivosti teme, torej prisotnosti tujih vojaških sil na Arabskem polotoku, zibelki islama, kar pri muslimanih že od nekdaj sproža eksplozivna čustva. Po islamskih zakonih je namreč vzpostavljanje tujih vojaških baz na njihovih tleh prepovedano, saj naj bi šlo le za uresničevanje tujih interesov, kolaboracija s takšnimi silami pa pomeni kolaboracijo z grehom in agresijo, ki ju islam ostro obsoja. Tako so muslimanski verski učitelji sodelovanje z Američani označili kot greh, med drugim predvsem zaradi pomanjkanja zanesljivih dokazov proti Osami bin Ladnu in zaradi številnih žrtev, ki da jih bo vojna verjetno terjala («Bahrain and Kuwait Deny Granting US Rights to Buildup Air Power«, <http://www.islamonline.net/English/News/2001-09/24/article5.shtml>, 27.3.2003).

Konec oktobra 2001 je šest držav GCC pozvalo mednarodno skupnost, da konstituira takšno definicijo terorizma, ki ne bo izenačena z legitimno pravico palestinskega ljudstva, da se upira izraelski okupaciji. Po besedah savdskega notranjega ministra so želeli s takšno, tudi splošno priznano definicijo terorizma, pospešiti boj proti temu

fenomenu, doseči sodelovanje med člani mednarodne skupnosti ter se skupaj upreti tistim, ki ga podpirajo. Prav tako bi bilo tudi modro prepoznati vzroke terorizma in določiti sredstva za boj proti temu pojavu. Generalni sekretar GCC Amil al Hujailan je dejal, da je tematiko terorizma sploh nemogoče obravnavati dokler se ne pozna pravih vzrokov, ki teroriste privedejo do tako nasilnih dejanj (»Muslim World Wants to See Evidence Before US Military Action«, <http://www.islamonline.net/English/News/2001-09/24/article15.shtml>, 27.3.2003).

Zunanji ministri držav članic GCC so torej, po skupni oceni razvoja varnostne situacije in dogodkov v svetu in zalivu ter njihovem vplivu na naftno bogato zavezništvo, pod pogojem, da okvir vojne proti terorizmu in njene cilje ZDA natančno določijo še pred začetkom vojne, formalno podprli ameriško vojaško koalicijo, kljub nasprotovanju večine arabskih in muslimanskih držav. Te so namreč vztrajno zavračale podporo vojni, medtem ko Washingtonski zaveznik Izrael izvaja oborožene napade na palestinska območja. Vodja arabske lige Amir Mussa je celo posvaril Američane, da je napad na katerokoli arabsko državo, ne glede na okoliščine, nesprejemljiv, arabske države pa, da mora biti način boja proti terorizmu predmet posvetovanja med njimi (»Gulf States Meet for Crisis Talks«, <http://www.islamonline.net/English/News/2001-09/24/article7.shtml>, 27.3.2003).

2.1.4. ZDRUŽENI NARODI (ZN)

Organizacija združenih narodov je postala pozorna na Afganistan že v začetku 1980, ko se je VS (Varnostni svet) sestal, da bi sprejel resolucijo, ki bi ostro obsodila sovjetsko invazijo na Afganistan, kar pa se, zaradi negativnega glasu SZ, ni zgodilo. Zadevo so nekaj dni kasneje obravnavali na izredni seji GS (Generalne skupščine), ki je sprejela prvo v seriji resolucij o »situaciji v Afganistanu«, v kateri je izrazila obžalovanje zaradi oborožene intervencije in pozvala k umiku vseh tujih sil iz države ter zaprosila ostale države za humanitarno pomoč, Generalnega sekretarja pa da jo obvešča o dogajanjih. Skozi osemdeseta leta prejšnjega stoletja je sprejela še nekaj resolucij, ki so pozivale h

koncu konflikta ter na različne načine poskušale najti politično rešitev ter mednarodno pomoč za begunce in druge prizadete v vojni. Predvsem je bila GS zaskrbljena zaradi grobega kršenja človekovih pravic in osnovnih svoboščin, zato je letno sprejela novo resolucijo o dogajanju v Afganistanu na tem področju. (« Afghanistan & the United Nations«, <http://www.un.org/News/dh/latest/afghan/un-afghan-history.shtml>, 27.3.2003).

Aprila 1988 so Afganistan, Pakistan, SZ in ZDA pod pokroviteljstvom ZN podpisale sporazum, ki je končal vojno v Afganistanu. Umik tujih enot iz države je nadzorovala misija ZN, UNGOMAP (United Nations Good Offices Mission in Afghanistan and Pakistan), ki je izdelala tudi načrte za pričakovano vrnitev beguncev v Afganistan. Uporniki, ki niso podpisali omenjenega sporazuma, so sprožili državljansko vojno, kar je za ZN pomenilo še večje napore pri koordinaciji humanitarne pomoči. Konec 1993 je organizacija v Afganistan poslala novo misijo UNSMA (United Nations Special Mission to Afghanistan), ki naj bi z afganistanskimi voditelji razpravljala, kako bi ZN lahko najbolje pomagali pri narodni spravi in rekonstrukciji države.

Ko so leta 1996 oblast v Kabulu prevzeli talibani, ki so javno usmrtili nekdanjega predsednika Najibullaha, ZN njihove vlade niso priznali. Kljub temu, da je VS pozval k ustavitvi sovražnosti med nasprotnima stranema, torej talibani in tedaj že združenim Severnim Zavezništvom, ter k političnemu dialogu, se je državljanska vojna nadaljevala. Po bombnih napadih na ameriški ambasadi v Keniji in Tanzaniji ter napadu na osebje ZN v Afganistanu, je VS ZN, z resolucijo 1214, od talibanov zahteval, da prenehajo dajati zatočišče in možnost urjenja mednarodnim teroristom in njihovim organizacijam ter, da afganistanske frakcije sodelujejo pri izročivi teroristov roki pravice. Ker se talibanske oblasti na te zahteve niso odzvale, je VS ZN oktobra 1999 sprejel resolucijo 1267 v kateri je zapovedal obširne sankcije proti Afganistanu, ki so vključevale zamrznitev vseh sredstev in drugih finančnih virov v lasti talibanov. Do konca leta 2001 je mednarodna humanitarna skupnost, vključno z ZN na različne načine poskušala žrtvam afganistanske vojne zagotoviti vsaj minimalne dobrine za preživetje, kar je bilo zaradi političnih in varnostnih problemov v odsotnosti učinkovite vlade zelo težko, saj je bil dotok humanitarne pomoči pogosto presekan oziroma onemogočen. Poleg tega so se zaradi

bojev pojavljali novi begunci, ki so potrebovali pomoč, čeprav se je s pomočjo UNHCR do leta 2000 domov vrnilo že prek 4.6 milijona beguncev, ki pa so jih vedno znova nadomeščali novi begunci («Afghanistan & the United Nations» <http://www.un.org/News/dh/latest/afghan/un-afghan-history.shtml>, 27.3.2003).

V vojni, ki je v Afganistanu eskalirala po 11. septembru, je VS ZN izrazil podporo afganistanskemu ljudstvu, da zamenja talibanski režim in še enkrat obsodil režim, ker je dovolil, da je država postala baza za izvoz terorizma in ker je Osami bin Ladnu zagotovil varno zatočišče. V začetku oktobra 2001 je, na zasedanju GS ZN na temo terorizma, Generalni sekretar Kofi Annan pozval mednarodno skupnost, da zagotovi 584 milijonov dolarjev za humanitarno pomoč afganistanskim civilistom, predvsem za zadostno dobavo hrane pred prihajajočo zimo. Žal je vojaški odgovor ZDA na teroristične napade, ki je sledil v nekaj dneh, prisilil agencije ZN, da so umaknile svoje osebje iz države, kar je prekinilo ali vsaj močno otežilo dotok hrane in drugih potrebščin v državo («Afghanistan & the United Nations», <http://www.un.org/News/dh/latest/afghan/un-afghan-history.shtml>, 27.3.2003).

12. novembra se je v New Yorku, pod predsedujočim Generalnim sekretarjem ZN, sestal VS in t.i skupina »šest plus dva«,¹¹ kjer je bila soglasno sprejeta nova resolucija s katero so podprli osrednjo vlogo ZN pri prizadevanjih Afganistancev, da ustanovijo prehodno oblast in novo vlado. Ta resolucija določa, da morajo biti prihodnje afganistanske ustanove široko zasnovane, multietnične, zavezane k miru s sosedomi, v njih pa morajo biti zastopani vsi Afganistanci. Spoštovati morajo človekove pravice in mednarodne obveznosti države, vključno s sodelovanjem v boju proti mednarodnemu terorizmu, trgovini z mamili, ter omogočiti razdelitev humanitarne pomoči in vrnitev beguncev. Resolucija poziva članice ZN, naj sodelujejo z novimi oblastmi v Afganistanu, ki bodo v skladu z resolucijo, in naj prispevajo humanitarno pomoč ter dolgoročno pomoč za obnovo države. VS je zmagovalce pozval, naj se vzdržijo maščevanja, spoštujejo človekove pravice in mednarodno pravo, ter zagotovijo varnost mednarodnega osebja in

---

¹¹ Gre za skupino šestih držav, ki mejijo z Afganistanom plus Amerika in Rusija

varnost območij, ki niso več pod nadzorom talibanov (»VS ZN sprejel resolucijo o politični rešitvi afganistanske krize«, <http://www.mladina.si/dnevnik/15857/>, 31.3.2003).

V teku vojne je, kljub diplomatskemu trudu ZN in Washingtona, da se sestavi afganistanska koalicija, ki bi na oblasti zamenjala talibane, postajalo vse bolj očitno, da uresničitev ideje o sodelovanju tako različnih etničnih in regionalnih skupin v Afganistanu predstavlja veliko težavo. Zato je v pogovorih ZN večkrat predlagal vrnitev kralja Zahir Šaha kot eno izmed možnosti oziroma prvih korakov k miru in trajni politični ureditvi. Prednost takšne rešitve bi bila predvsem v tem, da bi ta ureditev nastala pod zaščito ZN, kar bi sprožilo široko odobravanje med Afganistanci, ki ne bi želeli vlade, katero bi postavil Washington ali katera druga tuja država. Poleg tega je kralj, ki je od leta 1973 živel v Rimu v izgnanstvu, še vedno užival spoštovanje ljudi po vsej državi, in bi bil verjetno eden redkih, ki bi lahko združil južni-paštunski del države z "nepaštunskim severom" (»Analysis: UN moots return of Afghan king«, http://www.afghan-info.com/Politics/Analysis/UN_King_Return.htm, 10.12.2003).

V Islamabadu se je 27. novembra začela konferenca o rekonstrukciji Afganistana, ki so jo sponzorirale UNDP, Svetovna banka in Azijska razvojna banka. Okrog 300 sodelujočih, tudi iz Afganistana, se je pogovarjalo o vlogi žensk v družbi, o pomembnosti izobraževanja in oblikovanju celovitega zdravstvenega sistema. V začetku decembra 2001, so ZN v Bonnu organizirali sestanek afganistanskih političnih voditeljev, ki se je končal 5. decembra. Predstavniki štirih največjih skupin afganistanske opozicije, vključno s Severnim zavezništvom so podpisali sporazum o začasni ureditvi, dokler se ne vzpostavijo trajne vladne institucije. Tako je bila ustanovljena začasna afganistanska vlada, ki ji je predsedoval Hamid Karzai, prenos oblasti od mednarodno priznane administracije predsednika Rabbanija novi vladi pa se je zgodil 22. decembra 2001 v Kabulu. Za pomoč novi vladi pri vzdrževanju miru v Kabulu in okolici je VS ZN že dva dni prej sprejel resolucijo 1386, s katero je pooblastil in v Afganistan napotil International Security Assistance Force ali ISAF, pod nadzorom Velike Britanije (»Afghanistan & the United Nations«, <http://www.un.org/News/dh/latest/afghan/un-afghan-history.shtml>, 27.3.2003).

2.2. Oborožene sile

2.2.1. ZDA in ZAVEZNIKI

Ameriško-britanska koalicija je po nekaj tednih vojaških priprav in diplomatskih prepričevanj v podporo protiteroristični vojni, 7. oktobra 2001 začela z operacijo Enduring Freedom oziroma z letalskimi napadi na Afganistan. Pri tem je pomoč Velike Britanije vključevala predvsem uporabo baze na otoku Diego Garcia, izvidniške polete, letala za podporo in podmornice z natančno vodenimi izstrelki. Ta skrbno načrtovana operacija je bila, po ocenah strokovnjakov, mojstrovina vojaške kreativnosti in vojaških fines, saj so državni sekretar za obrambo Donald Rumsfeld, vodja ameriškega osrednjeazijskega poveljstva (CENTCOM) general Tommy Franks in direktor CIA George Tenet pripravili načrt, ki je vključeval uporabo omejenih, toda natančno izbranih tipov ameriških sil v sodelovanju z afganistansko opozicijo, s čimer so porazili talibane in Al Kaido.

Pri načrtovanju operacije so bila tako upoštevana stališča posebne svetovalne skupine, ki je predlagala povezovanje ameriških in zavezniških zračno-raketnih sil, sil za izvajanje tajnih operacij (CIA, DIA), posebnih sil in že obstoječih lokalnih afganistanskih kopenskih sil oziroma enot Severnega zavezništva. S tem so se izognili uporabi lastnih vojakov ter njihovemu izpostavljanju nevarnostim sovražnikovega delovanja (Žabkar, 2002: 68).

Ker je bila ta vojna, po besedah predsednika Busha, vojna proti terorizmu in ne proti državi Afganistan, je znana pomanjkljivost¹² takšne strategije nepomembna. Poleg tega je t.i. globalni izvidniški udar oziroma omejena oblika uporabe ameriške vojaške sile gotovo bil najprimernejši zaradi omejenega dostopa do Afganistana in pomanjkanja ustrezne infrastrukture za karkoli bolj obsežnega¹³, zahteval pa je tudi minimalne žrtve na

---

¹² Ena od temeljnih pomanjkljivosti strategije, ki se opira le na uporabo zračne moči, je v tem, da vojno letalstvo fizično ne more zasesti nekega ozemlja ali obdržati nadzora nad njim, kar pa po drugi strani predstavlja tudi prednost. Dosedanja izkušnja namreč kaže, da prav uporaba zračnih udarov povzroča najmanj obsežne proteste svetovne javnosti in mednarodne skupnosti, zaradi vse bolj strogega spoštovanja suverenosti in ozemeljske celovitosti neodvisnih držav (Milovac, 2001: 18).

¹³ Namestitev večjega kontingenta ameriških sil v sosednjih državah je bila zaradi možnega izbruha protestov in javnih neredov pa tudi terorističnih dejanj skoraj nemogoča, prav tako je bilo večina primernih baz v neposrednem dosegu balističnih raket scud, ki so jih talibani tedaj že namestili na mejo s Pakistanom.

ameriški strani. ZDA so tako namenile večji poudarek krepitvi pomorske komponente¹⁴ v Arabskem morju in Indijskem oceanu, ki je tako predstavljala odskočno desko za izvedbo operacije (Milovac, 2001: 17).

Zračne napade na baze Al Kaide in bojne položaje talibanov so izvajala bojna letala F/A-18 (Hornet) in F-15(Eagle), bombniki B-1, B-52 in tudi B-2 (stealth), ki so leteli iz svoje baze v Missouriju, občasno so se ustavljali na britanskem otoku Diego Garcia v Indijskem oceanu. Glavna pomanjkljivost teh napadov, v katerih so sicer, z natančnimi zadetki vodljivih projektilov in lasersko usmerjenih bomb na skrbno izbrane cilje, hitro strli talibansko zračno obrambo, njihove vojaške in teroristične centre, je bila ta, da ima Afganistan zelo malo pomembnih oziroma vrednih tarč, kar je na določeni točki pomenilo, da trošenje več milijonov vrednih izstrelkov za uničevanje barak in jam nima nobenega smisla. Ameriške zračne sile (USAF) so se zato po nekaj tednih zatekle k zanesljivi taktiki, načrtnemu bombardiranju strateških bomnikov¹⁵, od katere se je pričakovalo, da bo imela predvsem psihološki učinek na talibane (»Air Strikes«, http://www.cbc.ca/news/indepth/us_strikingback/strategy/overview.html#airstrikes, 18.4.2003).

V vojno je bilo na ameriški strani vključenih 60000 pripadnikov oboroženih sil, od teh je bila približno polovica v Perzijskem zalivu, zahodni zavezniki pa so priskočili na pomoč s 15000 pripadniki svojih oboroženih sil. Do konca januarja so ZDA opravile okrog 25000 bojnih letov in odvrgli 18000 bomb, od tega 10000 natančno vodenih izstrelkov, kar pomeni, da so ZDA na Afganistan odvrgle več »pametnih« bomb kot jih je NATO leta 1999 na Srbijo. Odločilno vlogo v vojni je odigralo tudi 300 – 500 pripadnikov Zahodnih posebnih enot, ki so lokalnim protitalibanskim enotam pomagali pri taktiki, letalstvo pa usmerjali proti sovražnikovim ciljem, in obveščevalnih operativcev, ki so

---

¹⁴ Gre za letalonosilke, vključene v operacijo Enduring Freedom, iz katerih so izstreljevali rakete Tomahawk (USS Philippine Sea) in vzletala bojna letala F/A-18C Hornet (USS Carl Vinson), na letalonosilki USS Kitty Hawk pa so bile nameščene tudi ameriške posebne enote (http://www.chinfo.navy.mil/navpalib/news/news_stories/pentstruck20.html, 18.4.2003).

¹⁵ Ta taktika (carpet bombing) je bila uporabljena že v vojni v Jugoslaviji, prinesla pa je le več negativne publicitete, predvsem zaradi civilnih žrtev, kot pa kakšne prave uspehe.

menda celo podkupovali talibanske borce, da prestopijo¹⁶ na zavezniško stran, ter nekaj tisoč pripadnikov Zahodnih kopenskih sil (O' Hanlon, 2002;48).

Med ameriškimi posebnimi siami so bili pripadniki naslednjih enot:

- 75. polk Rangerjev (US Army Rangers); izurjeni za delovanje v sovražnikovem zaledju. V Afganistanu so uspešno, brez padlega vojaka, izvedli desant na talibansko vojaško letališče v Kandaharju.
- Zelene baretke (Green Berets); izurjeni za elitne enote pehote. Ameriškimi zračnim silam so v Afganistanu pomagali pri napadu na določene utrjene talibanske dele obrambe in pri določanju vojnih ciljev.
- Delta Force; izurjeni za najtežje in najbolj nevarne vojaške operacije, tudi za protiteroristične akcije v urbanih naseljih. V Afganistanu so se večkrat spustili v talibansko zaledje, iskali bin Ladna in usmerjali zračne napade.
- US Navy Seals; med drugim tudi strokovnjaki za razstreljevanje. Sodelovali so v bojih s teroristi v gorovjih Tora Bore in pri operaciji Anakonda v marcu 2002. Uničevali so gorske jame v katerih so se skrivali bin Ladnovi teroristi in talibanski borci.
-

Ameriškimi posebnimi enotam so v Afganistanu pomagali še pripadniki zavezniških posebnih enot. To so bili britanski pripadniki posebne enote SAS, kanadske elitne enote, ki se po novem imenujejo Joint Task Force Two (JTF2), od januarja 2002 pa še elitni pripadniki nemške (KSK) in francoske (GIGN) vojske (Areh, 2002:17).

2.2.2. SEVERNO ZAVEZNIŠTVO

Severno zavezništvo predstavlja vojaško krilo afganistanske pred - talibanske vlade, ki jo je še vedno priznavala večina držav, vključno z ZN. Do ameriškega posega v Afganistanu je zavezništvo imelo pod nadzorom manj kot 10 % ozemlja na severu države in okrog

---

¹⁶ "Talibska vojska se je raztopila v protitalibski koaliciji. Na njen tih prestop so močno vplivale posebne operacije Cie, ki je spretno izrabljala podkupovanje (govori se, da so za 10-12 terenskih vozil prestopale cele brigade) in opozicijske voditelje, ki so jih iz inozemstva infiltrirali v Afganistan." (Žabkar, 2002: 71)

10000 do 12000 pripadnikov. Ti naj bi v lasti imeli nekaj zastarelih lovcev in helikopterskih topovnjač, ki so ostanki sovjetske okupacije, po poročanju *The Associated Press-a* pa naj bi bili nekateri borci oboroženi tudi z ročnimi raketometi (RPG) in drugo artilerijo. Do nedavnega so bili glavni podporniki zavezništva Iran, Rusija in Tadžikistan («What is the Northern Alliance», http://www.cbc.ca/news/indepth/background/wtc_northernalliance.html, 27.3.2003).

Karizmatični vojaški vodja zavezništva, general Ahmed Šah Masud, znan tudi kot Panjirski lev, je do svoje smrti¹⁷ uspel združiti več etnično in versko različnih skupin upornikov v eni sami želji, da zrušijo vlado talibanov. Smrt generala Masuda bi prav lahko pomenila konec zavezništva, če ne bi ZDA z odločitvijo za vojaško akcijo v Afganistanu, dale nov zalet in moralno podporo zavezništvu v boju proti talibanom.

General Masuda je na vodilnem vojaškem položaju zamenjal njegov nekdanji vodja obveščanja general Mohammed Fahim, medtem ko je uradni politični vodja zavezništva že od vsega začetka predsednik Burhanuddin Rabbani, tadžik, ki je bil po strmoglavljenju Najibullaha leta 1992 izbran za predsednika, in ki je še vedno, kljub prevzemu oblasti talibanov leta 1996, zasedal sedež države v ZN. Sedež njegove vlade je bil v Faizabadu, kjer so lahko, glede na to, da so sledili milejši obliki Islama kot talibani, ženske delale in dobile višjo stopnjo izobrazbe (»Afghanistan Northern Alliance«, http://www.afghan-info.com/Politics/Northern_Alliance.htm, 31.3.2003).

Glavne tri skupine oziroma elementi zavezništva so:

- tadžiška skupina Jamiat-I-Islami (Islamic Society), ki jo vodi Masudov naslednik, general Mohammed Fahim Kan. Ključna figura v tej skupini, v provincah Herata je še Ismael Kan, tudi nekdanji vladar Herata. Masud je oblikoval tudi napredno politično-vojaško organizacijo imenovano Supervisory Council of the North (SCN-Shura-yi Nazar-i Shamali), ki koordinira poveljnike Jamiata v približno petih provincah. Oblikoval je

---

¹⁷ Le kakšen dan pred napadi 11. septembra je bil general Masud ubit v samomorilskem napadu. Domneva se, da za njegovim umorom stojijo talibani, ki so se tako, pred pričakovanim ameriškim povračilnim napadom, znebili svojega najmočnejšega nasprotnika (»Afghanistan Northern Alliance« http://www.afghan-info.com/Politics/Northern_Alliance.htm, 31.3.2003).

tudi široko razprostrte sile, ki so se razvile v Masudovo Islamsko armado (Urdu-yi Islami).

- uzbeška skupina Junbiš-i Milli-yi Islami (National Islamic Movement), ki je po letu 1991 nastala iz nepaštunskih milic na severu Mazar-e-Šarifa. Vodi jo nekdanji Masudov nasprotnik Abdul Rašid Dostum, ki se je priključil zavezništvu v začetku leta 2001.
- Hazarska skupina Hizb-i Wahdat, ki jo vodita Karim Kalili in Mohaqiq. Na strani zavezništva se že nekaj časa borijo tudi nekateri poveljniki, prej podrejeni paštunskemu poveljniku Gulbuddin Hekmatyaru.

(» Afghanistan Northern Alliance«,

http://www.afghan-info.com/Politics/Northern_Alliance.htm, 31.3.2003)

Vojsko Severnega zavezništva bi lahko z vidika zahodnega opazovalca opisali kot zelo klavrno o čemer priča tudi njena struktura in oprema vojakov. Bosonogi borci v raztrganih civilnih oblačilih, brez radijske veze, daljnogleda ali vsaj zemljevida dajejo vtis neprofesionalnosti in nesposobnosti za izvedbo večje ofenzivne akcije. To so potrdili tudi lokalni poveljniki, ki so v pogovorih s poročevalci nakazali, da njihove enote niso sposobne nobenih strateških ali operativnih načrtov. Problem je bil tudi v neenotnosti sprtih plemen in generalov Severnega zavezništva, ki pa so jih Američani s spretno politiko v času enomesečnega uvodnega bombardiranja združili v močno protitalibansko koalicijo (Areh, 2002:18-21).

Na pobudo ameriških generalov osrednjeazijskega poveljstva (CENTCOM) in ameriških diplomatov je Ruska federacija konec oktobra 2001 prek osrednjeazijskih držav poslala Severnemu zavezništvu 40 posodobljenih tankov T-55AM, 80 oklepnih transporterjev BMP-1 in 20 oklepnikov BTR-60, 1000 jurišnih pušk kalašnikov in nekaj streliva za topove 122 mm in 152 mm. S takšno vojaško pomočjo in tudi pomočjo ameriških posebnih sil pri urjenju in taktiki, so do konca oktobra usposobili glavne sile Severnega zavezništva za napadno delovanje.

Vojaška struktura zavezništva se v osnovi deli v tri skupine;

- *Plemenske milice*; pripadajo posameznim plemenom in jih vodijo izključno plemenski poglavarji. Njihova naloga je nadzor in obramba posameznih vasi, ki pripadajo istemu plemenu. Milice se praviloma ne vpletajo v vojno, izjeme so le tiste enote, kjer so bile posamezne vasi na bojni črti in so v tem primeru aktivno sodelovale pri obrambi ozemlja. Od orožja imajo plemena predvsem avtomatske puške kalašnikov in manjše minomete 62 mm. Pripadniki milic ne nosijo uniform, so slabo oblečeni in neizurjeni. Le posamezni borci imajo že vojaške izkušnje, iz kakega napada na sovjetske enote izpred več kot desetih let. Motivacije za boj izven vasi, razen v primeru roparskih pohodov v bližino, nimajo.

- *Regijske enote afganistanskih plemen*; posamezne regije so združile vojaške enote posameznih plemen. Enote vodijo generali, ki so formalno podrejeni glavnemu poveljstvu Severnega zavezništva. Poleg avtomatskih pušk imajo še manjše število topov, raket, oklepnikov in tankov. Njihova naloga je ščititi posamezno regijo in se ne mešajo v boje na drugih bojiščih. Prav tako nikoli ne izvajajo ofenzivnih akcij. Borci nimajo uniform niti vojaške opreme. Večina je neizurjenih, le višji in nižji poveljniki imajo bojne izkušnje.

- *ZARBATI*- udarne enote Severnega zavezništva, so edine prave vojaške enote, ki jih ima zavezništvo. Oktobra so štejele okrog 5000 mož, ki so imeli uniforme in drugo vojaško opremo. Vsi pripadniki so izkušeni vojni veterani, ki so se prostovoljno priključili vojski. Tem enotam neposredno poveljuje vrhovno poveljstvo Severnega zavezništva, ki jih po potrebi razporeja na posamezne frontne linije. V uporabi imajo oklepne enote, raketne sisteme in helikopterje Mi-8.

Ofenzivne akcije, prodore skozi sovražnikove položaje, opravljajo samo pripadniki udarnih enot, ostale enote so namenjene le nadzoru ozemlja ali pa čiščenju na novo zavzetih območij (Areh, 2002:18-21).

Ob začetku operacije Enduring Freedom se je na strani ameriških sil proti talibanom borilo okrog 15000 borcev Severnega zavezništva, v glavnem iz etničnih skupin Tadžikov in Uzbekov. V novembru se jim je na jugu Afganistana pridružilo še nekaj tisoč pašunskih vojakov, ki so tekom vojne menda kar množično prestopali na stran Severnega zavezništva (O' Hanlon, 2002;49).

2.2.3. TALIBANI

Talibani so imeli pred svojim zlomom strukturo oboroženih sil podobno kot Severno zavezništvo, le da je bilo njihovih borcev nekajkrat več. Njihove sile so bile ocenjene na okrog 45000 oboroženih pripadnikov (po nekaterih ocenah do 60000¹⁸), v posesti naj bi imeli okrog 200 tankov. Dobro opremljeni in oboroženi naj bi bili le za boje znotraj Afganistana, seveda pa v primerjavi z oboroženimi silami ZDA nikakor niso mogli biti enakovredni nasprotniki.

Talibani so imeli pred ameriškim posegom le dva vira njim zelo potrebne vojaške pomoči in sicer bin Ladna z njegovo vojsko izurjenih in visoko motiviranih islamskih borcev in močno pakistansko obveščevalno službo. Ko je Pakistan pod ameriškim pritiskom umaknil svojo podporo talibanskemu režimu, se je njihov vodja Mula Omar lahko dodatno oprl le še na pomoč okrog 11 000 pripadnikov Al-Kaide, ki jih je med ameriškim povračilnim udarcem neposredno vodil Osama bin Laden (»Afghan challenge awaits US military«, http://www.afghan-info.com/Politics/Analysis/Afghan_Await_War.htm, 13.11.2002).

Talibanska vojska ali t.i. fundamentalistična islamska milica se je celo v najboljših časih soočala s številnimi velikimi ovirami, predvsem z nezanesljivostjo njenih pripadnikov, ki so izvirali iz različnih političnih in plemenskih skupin. Poleg tega je vojska delovala v državi z zelo slabimi ekonomskimi pogoji in zastarelo vojaško opremo. Kljub temu je s popravilom in vzdrževanjem letal in vozil, ki jih je za sabo pustila sovjetska vojska in s kopičenjem na tisoče vojakov, uspela improvizirati.

---

¹⁸ O' Hanlon, Michael E., *A Flawed Masterpiece; Assessing the Afghan Campaign*, Foreign Affairs, letnik 81, št.3, maj/junij 2002, New York, ZDA

Prva vojaška naloga talibanov je bila leta 1994 zaščita konvoja, s katerim je Pakistan želel odpreti trgovsko pot med Pakistanom in centralno Azijo. Za to nalogo je tako rekrutiral Afganistance, ki so se urili v pakistanskih verskih šolah in islamske borce oziroma mudžahide. Ta skupina se je izkazala za učinkovite stražarje, saj so uspešno zavarovali konvoj in odgnali napadalce, ki so ga želeli oropati. V takšnem bojnem razpoloženju so kmalu zavzeli bližnje mesto Kandahar. Od tedaj je njihova popularnost naraščala predvsem zato, ker so se borili proti korupciji, brezzakonju in ker so, kot večina Afganistancev, pripadniki etnične skupnosti Paštunov od kjer so tudi dobili najmočnejšo podporo. Poleg tega so jih podpirali tudi nekateri Uzbeki in Tadžiki, katere so njihovi tedanji voditelji močno razočarali. Kljub temu, da so leta 1996 z zasedbo Kabula prevzeli oblast, so jih kot legitimno vlado priznale le Pakistan, Savdska Arabija in Združeni arabski emirati (»Analysis: who are the Taleban?«, http://www.afghan-info.com/Politics/Analysis/Who_are_Taliban.htm, 10.12.2002).

Vojska talibanov je bila v bistvu ohlapna koalicija različnih miličniških skupin, ki jih vojaški analitiki opisujejo kot podivjano gručo razcapanih borcev z zelo spremenljivo lojalnostjo, sestavljali pa naj bi jo nekdanji mudžahidski poveljniki, plemenski pripadniki in začasne čete. Analitiki niso prepričani koliko takšnih enot so talibani uspeli nakopičiti, ocenjujejo pa, da so se raznovrstne elitne enote milice izoblikovale pod poveljstvom strankarskih oziroma frakcijskih voditeljev, ki naj bi nadzorovali skupine od nekaj deset pa do nekaj sto vojakov. Z vidika opreme in oborožitve so bili talibani močno omejeni. Razen stingerjev¹⁹ (izstrelki zemlja-zrak), s katerim jih je ZDA opremljala med njihovim bojem proti Sovjetom, in nekaj novejših kosov opreme, ki so jih skozi leta pridobili, večje nadgradnje njihovih vojaških zmogljivosti ni bilo.

Talibani so znani tudi po tem, da za podporo in bojevanje uporabljajo kar terenska vozila, sicer pa z oklepnimi vozili, imeli naj bi 400-500 tankov T-55 in T-62, artilerijo (posedovali naj bi 300-500 protiletalskih topov) in pehotnim orožjem podpirajo kopenski

---

¹⁹ Ugibanja o številu stingerjev so zelo različna. Nekateri viri ocenjujejo, da jih je okrog 170, drugi pa, da se njihovo število giblje med 300 in 600, njihovo delovanje pa je odvisno od tega kako dobro so bili vzdrževani, saj njihova starost že presega 15 let ("Afghanistan", <http://cns.miis.edu/research/wtc01/afghan.htm>, 31.3. 2003).

spopad, medtem ko za skrivanje in izboljšanje strategije uporabljajo pripravne bunkerje, ki so nastali v dobi sovjetske okupacije. O »slaboumnosti« njihove strategije pričajo načini številnih spopadov med talibani in opozicijo, ki so se med sabo obstreljevali na slepo, kakšen kilometer narazen, brez sovražnika na vidiku. Poleg tega so imeli v Kabulu, Kandaharju in Mazar-e-Šarifu SA-3 SAM ploščadi, vsaka je imela sistem za nadzor ognja, radar za določanje podatkov o cilju, 2-3 lansirnih cevi, vsako z več izstrelki (»The Taliban military«, http://www.cbc.ca/news/indepth/us_strikingback/backgrounders/taliban_military.html 31.3.2003).

V posesti naj bi talibani imeli še okrog 40 bojnih letal, pol od teh naj bi bilo Su-20 in Su-22, izvozni verziji lovskega bombnika Su-17, ostalih pol pa taktičnih lovcev MIG-21. Poleg tega so imeli tudi nekaj transportnih letal in helikopterjev, vključno z nekaj šolskimi letali L-39, preurejenih v bombnike. Večina letal so ostanki nekdanjih afganistanskih zračnih sil, ki so kot profesionalna vojaška ustanova prenehala obstajati sredi 90-ih let prejšnjega stoletja, strokovnjaki pa ocenjujejo, da je le šest ali osem izmed letal varnih za letenje. Med afganistanskimi kopenskimi in zračnimi silami je potekala le osnovna komunikacija, ki je bila praktično neučinkovita, letala so delovala neodvisno od talibanske milice in so se v glavnem uporabljala le za transport in komunikacijo oziroma prenos strateških sporočil (»The Taliban military«, http://www.cbc.ca/news/indepth/us_strikingback/backgrounders/taliban_military.htm, 31.3.2003).

Država naj bi imela vsaj 13 vojaških in civilnih letališč, med temi vsaj pet - Bagram, Jalalabad, Mednarodno letališče Kabul, Kandahar in letalska baza v Sindandu – z vojaškimi zmogljivostmi. Vse te baze so bile v prvih dneh zračnih napadov tudi zadete. Uradne vojaške baze talibanov, nasledili so jih od prejšnjega režima, so bile:

- štab osrednjega ali 1. korpusa v Kabulu; poleg več političnih in vojaških baz talibanov, je na območju ali v okolici Kabula tudi nekaj vadbenih centrov, naprimer Rishkor, 15 km jugozahodno od Kabula, kjer naj bi se urilo več tisoč arabskih prostovoljcev, ki so se potem pridružili talibanski milici. Okoli 50 km

zahodno od Kabula je pa bil še eden vadbeni center teroristične organizacije Al-Kaida.

- vojaški korpus v Kandaharju; v prvih napadih so američani zadeli letališče in radarsko postajo, kompleks talibanskega voditelja Mullah Omarja in naselja, zgrajena za borce Al-Kaide.
- 3. vojaški korpus v mestu Paktia
- 4. vojaški korpus v Heratu; američani so v prvih dneh napadov uničili skladišče goriva na glavnem letališču v Heratu.

(http://www.cbc.ca/news/indepth/us_strikingback/strategy/, 31.3.2003)

III. 3. ČASOVNO-AKCIJSKA ANALIZA

Tretji objektivni dejavnik vojne, ki ga bom predstavila na primeru vojne v Afganistanu, je čas, oziroma potek vojne v času od 7. oktobra 2001, preko štirih faz do konca vojne, ki jo simbolizira uničenje zadnje baze Al Kaide, konec januarja 2002, s čimer se je tudi končalo obdobje intenzivnega ameriškega bombardiranja.

Vojna, ki so jo pogosto imenovali kar povračilni udarec, je trajala le dobre tri mesece, imela pa je naslednje štiri faze:

- Prva faza se je začela 7. oktobra in je trajala približno mesec dni, vključevala je predvsem zračne napade ameriških in britanskih sil na strateške točke talibanov in Al Kaide.
- Druga faza se je začela v zgodnjem novembru in je bila še intenzivnejša, saj se je učinkovitost zračnih napadov močno povečala zaradi sodelovanja kopenskih sil Severnega zavezništva in pomoči zahodnih specialnih sil, ki so napade tudi usmerjali.
- Tretja faza vojne je potekala od začetka decembra in jo označuje intenzivno bombardiranje trdnjav in jamskih kompleksov Al Kaide v gorah Tora Bore.
- Četrta faza se je začela z inavguracijo začasnega ministrskega predsednika Hamid Karzaia in v bistvu še vedno traja (O' Hanlon, 2002;50).

Skozi večino 20. stoletja so oborožene sile ZDA nastopale kot zelo močan velikan, ki je sposoben zmagati vojno bolj z močjo kot s pametjo. Novo stoletje je na tem področju prineslo veliko novost in sicer operacijo Enduring Freedom, inovativno in odločilno vojno strategijo, ki predstavlja pravo vojaško mojstrovino. Načrt operacije je vseboval natančno izbrane in omejene ameriške sile, sodelovanje z afganistansko opozicijo, novo zavezništvo s Pakistanom, zagotovitev baz in pravice do preletov, ki bi jih ameriške sile potrebovale, močno podporo mednarodne javnosti in tesnejše vezi z Rusijo, kar je pomenilo precej olajšano vojaško delovanje Amerike v Centralni Aziji. Z močno diplomatsko kampanjo, političnimi pritiski predvsem na Pakistan, in patriotskimi nagovori predsednika Busha domači javnosti, ki je bila željna maščevanja, je bila potrebna podlaga za izvedbo operacije pripravljena v nekaj tednih.

•

V odgovor na teroristične napade 11. septembra in v skladu z neodtujljivo pravico do individualne ali kolektivne samoobrambe so oborožene sile ZDA, ob pomoči prvega zaveznika Velike Britanije, začele akcijo v Afganistanu z namenom, da preprečijo nadaljne napade na ZDA in druge zahodne države in njihove državljane. Vodilne osebe v tej koaliciji so ves čas poudarjale, da je vojaška akcija usmerjena le proti teroristični organizaciji Al Kaida, njenemu vodji Osami bin Ladnu in talibanskemu režimu, ki ju podpira, nikakor pa ni usmerjena proti afganistanskemu ljudstvu ali proti islamu. Razlogi, ki so jih pri tem navajali, so bili:

- zavrnitev predaje Osame bin Ladna, ki je odgovoren za mnoga teroristična dejanja, vključno z 11. septembrom, s strani talibanov
- Al Kaida ima sredstva in motivacijo za nadaljnje napade
- Preprodaja drog naj bi bilo glavno sredstvo zbiranja financ za teroristično mrežo
- Vojaška akcija naj bi bila zadnja možna rešitev, saj so vse ostale odpovedale (diplomatski pritiski, gospodarske sankcije proti Afganistanu ...)
- Vojaška akcija v Afganistanu naj bi bila začetek širše vojne proti terorizmu, torej še ena fronta v operaciji Enduring Freedom, ki so se ji sicer že pridružile diplomacija, obveščevalna dejavnost, zamrznitve finančnega premoženja in aretacije znanih teroristov v 38 državah

- Operacija naj bi imela poleg vojaške in diplomatske komponente tudi humanitarno, saj so ZDA obljubile dobavo hrane, zdravil in ostalih zalog za trpeče Afganistance, poleg tega naj bi bile tarče napadov tako skrbno izbrane, da naj bi bilo število civilnih žrtev minimalno.

(»Operation Enduring Freedom and the Conflict in Afghanistan, <http://www.parliament.uk/commons/lib/research/rp2001/rp01-081.pdf>, 2.4.2003)

Neposredni cilji vojaške akcije v Afganistanu so bili:

- Osamo bin Ladna in ostale voditelje Al Kaide izročiti pravici
- Preprečiti bin Ladnu in Al Kaidi, da bi naprej predstavljala teroristično grožnjo
- Zagotoviti, da Afganistan preneha podpirati in dajati zatočišče mednarodnemu terorizmu in potrditi, da je urjenje teroristov prenehalo in da so kampi, kjer se je to urjenje dogajalo uničeni.
- S predpostavko, da se Mullah Omar ne bo podredil ultimatu ZDA, omogočiti takšne spremembe v vodstvu države, da Afganistan za vedno pretrga vezi z mednarodnim terorizmom

(»Operation Enduring Freedom and the Conflict in Afghanistan«, <http://www.parliament.uk/commons/lib/research/rp2001/rp01-081.pdf>, 24.4.2003)

V operaciji Enduring freedom v Afganistanu se je pojavilo kar nekaj impresivnih vojaških inovacij, ki so:

- Široko zasnovana uporaba posebnih operacijskih sil, opremljenih z laserskimi iskalci dometa in GPS napravami s pomočjo katerih so klicali in usmerjali zelo natančne letalske udare. Njihove informacije o tarčah so bile natančne na nekaj metrov ter redno in hitro posredovane.
- Velik napredek so pokazale ameriške izvidniške zmogljivosti. UAVs (Unmanned aerial vehicles) so skupaj s sateliti in JSTARS (Joint Surveillance and Target Attack Radar System) zagotavljali pogost nadzor nad večino bojišča. Prvič se je tudi zgodilo, da je UAVs v spopadu odvrigel bombo na kopensko tarčo v obliki zrak-zemlja izstrelka.

- Opazen je bil napredek v komunikaciji na bojnem polju med UAVs, sateliti, bojnimi letali in poveljstvenimi centri, ki so uspeli zreducirati čas med zaznavo tarče in uničenjem na manj kot 20 minut.

Natančno orožje je bilo prvič v bojevanju osnova večine odvrženih bomb. Te so odmetavala najrazličnejša letala; lovci z letalonosilk, napadna letala iz kopenskih baz ter bombniki B-52 in B-1, ki so odvrgli okrog 70% vsega ubojnega materiala. Ta je, poleg lasersko vodenih bomb, pogosteje vseboval tudi JDAM²⁰ (Joint Direct Attack Munition), ki so ga Američani prvič uporabili že na Kosovu (O'Hanlon, 2002;60).

3.1. PRVA FAZA

V prvi noči napadov so ameriški bombniki B-52 izvedli koncentriran udar na teroristične vadbene kampe v dolinah vzhodnega Afganistana ter na natančno določene in skrbno izbrane strateške tarče. Napadi so vključevali 40 letal in 50 manevrskih izstrelkov, njihovi cilji pa so bili: onemogočiti talibanom protiletalsko delovanje, uničiti njihove poveljstvene centre, letalske baze in vzletne steze. Zadetih je bilo 31 tarč, vključno z električnim omrežjem v Kandaharju, letališčem, radarskimi napravami in talibanskim Ministrstvom za obrambo v Kabulu, koncentracijo talibanskih tankov, dveh njihovih štabov in letališčem v Mazar-e-Šarifu, poročali so tudi o eksplozijah v okolici bin Ladnovega vadbene kampa Farmada, 12 milj južno od mesta Jalalabad. Začetni napad je združeval mornariške sile v Arabskem morju in bombnike, ki so leteli iz otoka Diego Garcia v Indijskem oceanu. Zavezniške sile so za napade na tarče v glavnem uporabile manevrske izstrelke tomahawk ter konvencionalne in natančno vodene bombe, v odgovor na njihove napade pa ni vzletelo nobeno talibansko letalo.

V naslednjih dneh se je ameriška strategija usmerila predvsem na mobilne tarče, torej vozila ali enote Al Kaide in talibanov, ki so bili skoncentrirani okoli Kabula, Kandaharja in Jalalabada, v glavnem pa v dveh obrambnih linijah severno od Kabula, v jarkih in bombnih zakloniščih. Zavezniške sile so začele tudi z akcijami za krepitev podpore pri

---

²⁰ To je eno-tonska železna bomba z 20000\$ vredno opremo, ki jo vodi do premera 15-20 metrov od tarče, ob uporabi GPS in inercialnega vodenja. Je manj natančna od lasersko-vodene bombe, vendar bolj odporna na vremenske vplive. Na Kosovu so jo lahko odvrgli le bombniki B-2, sedaj pa to lahko stori večina ameriških napadnih letal (O'Hanlon, 2002;60).

upornikih oziroma takratni opoziciji, tako da so odmetavali propagandne letake, humanitarne pakete s hrano in zdravili ter predvajali propagandne radijske oddaje. Že po prvih treh dneh zračnih napadov so bili rezultati takšni, da je koalicija od tedaj naprej lahko izvajala napade kadarkoli podnevi ali ponoči. Uničena so bila namreč vsa letališča, razen enega, močno so bila poškodovana prizorišča proti-letalske obrambe in komunikacijskih centrov. Do petega dne so zavezniki odvrgli 2000 bomb in izstrelili 60 manevrskih izstrelkov, v zračnih udarih pa so se usmerili na pojavljajoče se tarče, posebej na koncentracije talibanskih sil in borcev Al Kaide, ki so jih na dan prignale eksplozije bomb in izstrelkov, nakar so jih napadli z lovskimi letali («Terrorism Project», <http://www.cdi.org/terrorism/actionupdate-archive-pr.cfm>, 2.6.2003).

Že po petih dneh ameriških zračnih napadov je Severno zavezništvo hotelo izvesti tri -fazno ofenzivo s katero naj bi ponovno zasedli Kabul. Američani so bili do tega načrta zelo skeptični, saj okvir nove oblasti še ni bil izdelan, poleg tega so se spraševali kaj bi to pomenilo za že tako frakcijsko razdeljeno opozicijo. Zato so na veliko razočaranje in frustracijo afganistanske opozicije izvajali le bombardiranje talibanskih položajev znotraj Kabula, kar so predstavniki opozicije označili za nekoristno, saj bi morali po njihovem mnenju najprej razbiti prve linije talibanov okrog Kabula, nakar bi opozicija, v sodelovanju z zračnimi napadi, sprožila veliko kopensko ofenzivo.

V naslednjih dneh so sile generala Dostuma zavzele tri severo-vzhodne province in se približevale Mazar-e-Šarifu, na njihovo stran naj bi prebegnilo že okrog 4000 pripadnikov talibanov. Kljub temu, da je bilo v regiji le okrog 8000 borcev zavezništva, področje mesta pa je branilo okrog 20000 talibanov, so opozicijski borci že uspešno presekali njihovo dobavno pot med Kabulom in Mazar-e-Šarifom («Terrorism project: Report from the Northern Alliance», <http://www.cdi.org/terrorism/northern.cfm>, 2.6.2003).

Zračni napadi ameriških sil so se, z izjemo 12. oktobra, ko je bil muslimanski verski praznik, nepretrgoma nadaljevali. Osmega in devetega dne so bili usmerjeni proti tarčam, ki so jih v prejšnjih misijah zgrešili. Na udaru so bile predvsem trdnjave v Kandaharju, južnem Afganistanu, na zahodu v mestu Herat, na severu v Mazar-e-Šarifu in v Jalalabadu na vzhodu. Poleg tega sta bila prvič poškodovani mesti Korogh in Talekan,

uničena je bila talibanska hiša gostov, in telefonska centrala v Kabulu. Po poročanjih CNN je 20. oktobra poskusilo 5000 oboroženih Pakistancev, prečkati severozahodno mejo z Afganistanom, da bi se v boju proti zahodnim križarjem pridružili talibanom (One month from US and UK war in Afghanistan« ,http://www.Afghan-info.com/Politics/One_Month_Afghan_War.htm, 24.4.2003).

Druga polovica oktobra je bila zaznamovana z vse pogostejšimi spopadi med talibanskimi silami in opozicijskimi borci. Obe strani sta se občasno obstreljevali z minometi, topništvom in raketami. Redki in nepovezani lokalni poskusi pehotnih prebojev so bili neuspešni, saj sta obe strani le preizkušali nasprotnika. Poleg teh spopadov so postala pogostejša tudi ameriška bombardiranja, ki so sistematično brisala talibanske položaje, kar nekajkrat pa se je zgodilo, da je ameriška raketa zgrešila cilj in ubila več civilistov, kar je odlično služilo talibanski propagandi in negativno vplivalo na javno podporo ameriški akciji (Areh, 2002; 156).

Na povečanje bojne aktivnosti tako v zraku kot na tleh, je vplivala prisotnost prvih posebnih sil v državi. Po besedah obrambnega sekretarja Rumsfelda, naj bi bilo konec oktobra 2001 le v severnem delu Afganistana, skromno število posebnih enot, ki so pomagale Severnemu zavezništvu. Povedal je še, da sta se dve elitni skupini posebnih sil, ki sta se v največji tajnosti infiltrirali v Afganistan še pred ostalimi posebnimi enotami, pridružili poveljnikoma Severnega zavezništva in sicer, ena generalu Dostumu pri Mazar-e-Šarifu, druga pa Fahim Kanu iz vzhodnega dela zavezništva, ki se je s svojimi borci boril proti talibanom blizu Gardeza, okrog osem milj južno od Kabula.

V prvih nekaj tednih je bilo v vojni težko opaziti kakšen bistven napredek, tako da so mediji začeli vojno dogajanje ocenjevati kot zelo neugodno oziroma, da je obstalo na mrtvi točki. Dejstvo je, da so posebne skupine potrebovale kar nekaj časa, torej nekaj tednov, da so na negostoljubnem terenu vzpostavile stik v enem izmed ducat jezikov z različnimi plemenskimi skupinami, ki so sestavljale Severno zavezništvo, poiskali plemenske vodje, ki bi se lahko izkazali kot zanesljivi zavezniki, jih naučili izvidovanja »donosnih« tarč, dokazali lastno sposobnost podpore s tem, da so pozvali letala, ki so

zdesetkala položaje talibanov in še prepričali jih, da so določali tak trenutek napada, ki naj bi povzročil čim manj žrtev (Carney, 2002; 11, 4).

Do konca oktobra 2001 je koalicija odvrгла več kot 3000 bomb in izstrelkov. Uničili so 9 terorističnih kampov, 9 letališč in 24 vojaških baz, bombni napadi na talibanske položaje okrog vseh večjih mest so postali intenzivnejši s čimer je raslo število civilnih žrtev, morala talibanskih borcev pa je padala. Proti njihovim oklepnim vozilom in koncentriranim pehotnim silam so uporabljali tudi kasetne bombe, predvsem v okolici Kabula, kjer so bile vkopane talibanske sile. Od 30. oktobra je okrog več kot polovica talibanske bojne moči delovalo proti Severnemu zavezništvu na severni fronti, okrog strateškega mesta Mazar-e-Šarifa in severno od Kabula. Zaradi grožnje velike zavezniške ofenzive, so talibani sprva držali svoje enote relativno skoncentrirane, zaradi česar so bili bolj ranljivi pred letalskimi napadi, zato so bile konec oktobra že bolj razpršene, pa tudi bolj razredčene. Približali so se tudi prvi bojni liniji zavezništva, tako, da jih je bilo iz zraka težje ciljati, saj se je s tem močno povečala nevarnost prijateljskega ognja (»Operation Enduring Freedom and the Conflict in Afghanistan«, <http://www.parliament.uk/commons/lib/research/rp2001/rp01-018.pdf>, 24.4.2003).

3.2. DRUGA FAZA

Z začetkom novembra 2001 je vojna v Afganistanu prešla v drugo fazo, v kateri se je bombna kampanja, s katero so v oktobru uničevali predvsem talibanske in Al Kaidine komplekse ter njihove protiletalske, komunikacijske in prevozne zmogljivosti, osredotočila na onemogočanje in razbijanje kopenskih sil, ki so se borile proti anti-talibanskemu Severnemu zavezništvu. Na nekaj manj kot 300 (do 4. novembra jih je bilo le okrog 50) je v tem času poraslo tudi število pripadnikov posebnih sil, ki so z natančnim določanjem ciljev pomagali ameriškim bombnikom »brisati« talibane iz njihovih položajev, ameriška administracija in vojska pa je končno lahko začela dokazovati učinkovitost svoje bombne kampanje, ki so jo do tedaj ocenjevali kot neuspešno, saj so baze znotraj Afganistana ostajale ameriškim silam nedosegljive (»The US military campaign in Afghanistan«, <http://www.state.gov/documents/organization/10312.pdf>, 24.4.2003).

V drugi fazi je bilo 80% bojnih letov posvečeno le neposredni podpori opozicijskim silam, ki so izvedli udare iz talibanskega zaledja in sicer, hazarske in uzbeške sile na Mazar-e-Šarif in Konduz iz dveh nasprotnih smeri, tadžiške sile pa so skozi Panjširsko dolino udarile na Kabul. Talibanske enote so sprejele, sicer za njih neznačilni, frontalni način boja na utrjenih položajih. Brez zračne obrambe in stisnjeni v obkoljenih mestih so trpeli velike izgube zaradi načrtnega bombardiranja strateških bombnikov, od katerih je vsak v enem poletu odvrigel 20 in več ton bomb. (Žabkar, 2002: 70)

Poleg mesta Konduz je bil Mazar-e-Šarif strateško najpomembnejše mesto na severu Afganistana. Tja, iz Kabula, Herata in Konduza, talibani dolgo niso pošiljali okrepitev, saj so bili prepričani, da bodo z razvlečenjem svojih sil oslabili bolj pomembne dele obrambe. Toda letalski napadi so se stopnjevali povsod, razmere med talibanskimi borci pa so se začele korenito spreminjati, saj so ti, v paniki zaradi letalskih in raketnih napadov, sami bežali iz svojih položajev. Medtem je talibanska milica v mestih izvajala prisilno mobilizacijo vseh moških, sposobnih za boj, tiste vojake ali civiliste, ki so želeli zapustiti bojne črte, so vojaški poveljniki, po pripovedovanju beguncev in prebeglih talibanskih borcev, pretepli in ustrelili. (Areh, 2002;162, 168)

Medtem je general Dostum ob pomoči ameriških SOF (Special Operation Force), v ofenzivi proti Mazar-e-Šarifu, ki se je v bistvu začela že 21. oktobra, zavzel vas Bishqab, južno od mesta, sledile so vasi Cobaki, Capchall in Oimetan. Ključna bitka na pohodu proti mestu se je odvijala 5. novembra ob vasici Bai Beche, ko so Dostumove sile na obrambnih pozicijah, ki so jih zgradili že Sovjeti, naletele na sovražne sile. Na pomoč so mu iz smeri reke Balkh prihitele sile generala Mohammeda Atta, s čimer so se na široko odprla vrata za hitro napredovanje proti mestu. Mazar-e-Šarif²¹ je dokončno padel pod nadzor Severnega zavezništva 10. novembra. Čez dva dni je opozicija s severne strani

---

²¹ Mesto Mazar-e-Šarif je prestolnica in trgovsko središče province Balkh, 320 kilometrov severozahodno od Kabula, z okrog 130000 prebivalci. Strateškega pomena v mestu je predvsem letališče, ki je dovolj veliko za vojaška letala, bombnike in helikopterje. Prav tako dobavna pot povezuje mesto z Uzbekistanom, kjer so ZDA v času povračilnega udarca kopičile vojaško prisotnost ("The heartbreak of Mazar-e-Sharif", http://www.cbc.ca/news/indepth/us_strikingback/backgrounders/mazar_e_sharif.html, 24.4.2003).

vdrla tudi v mesto Taloqan, kar je spodkopalo pozicijo talibanov v severnem delu države. Ti so se začeli neorganizirano umikati proti Konduzu. (Biddle, 2003, 33)

V teh dneh je prodiranje opozicije in predvsem ameriško bombardiranje prvih linij talibanske obrambe postajalo vse bolj silovito tudi v okolici Kabula. Talibani so pred bitko za Kabul napovedovali krvavo klanje. V Afganistanu namreč velja, da kdor nadzoruje prestolnico, nadzoruje celo deželo. Po nekaj dneh topniškega in raketnega obstreljevanja ter streljanja, se je Severno zavezništvo odločilo izvesti pehotno ofenzivo z nekaj deset tanki in okrog 2000 pripadniki udarnih enot Zarbati. Do 12. novembra so predrli talibansko obrambo in bili od prestolnice oddaljeni le še 7 kilometrov (Areh, 2002; 216-222).

13. novembra 2001 je Kabul dokončno padel v roke Severnega zavezništva skorajda brez boja, saj so talibani, zaradi silovitega bombardiranja njihovih položajev, ponoči zbežali iz mesta. Naslednji dan so prvi borci Severnega zavezništva vkorakali v prestolnico, le nekaj ur po tem, ko so talibanski vojaki mesto zapustili. Zaradi opozoril Washingtona, da naj se vzdržijo vdora v mesto, s čimer naj bi se izognili ropanju in uličnim pobojem, je večina opozicijskih borcev ostala zunaj mesta. Kljub temu je bilo nekaj primerov opustošenja nekdanjih talibanskih hiš in skladišč, močno so se znesli tudi nad nekaj talibanskimi borci, ki niso uspeli pravočasno pobegniti iz mesta. (Eyewitness: The liberation of Kabul«, http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/south_asia/1654353.stm, 2.6.2003).

Ob padcu Kabula je ekstatična množica pozdravljala zahodni tisk, ki se je prebijal v mesto, osvoboditev izpod strogega režima so praznovali tako, da so si obrili brade, vklopili radije, nekatere ženske so razkrile svoje obraze. Medtem so opozicijski borci, kričeč »Bog je velik«, vdrali v mesto peš in na tovornjakih okrašenih s sliko ubitega voditelja Masuda, talibanski vojaki pa so, po poročanju očevidcev, bežali na jug proti mestu Kandahar. Nekaj opozicijskih enot, ki je napredovalo okrog 20 kilometrov v mesto, se je zapletlo v boje s talibanskimi enotami pri letalski bazi Bagram.

Zasedba prestolnice države je imela za afganistansko opozicijo tako strateški kot psihološki pomen. Psihološki predvsem zato, ker je bil tam sedež njihove vlade, dokler jih niso leta 1996 talibani pregnali, in ker je osvoboditev mesta za mnoge borce, ki so tedaj vkorakali vanj, pomenila vrnitev domov. Strateško gledano pa je Kabul nekakšna točka za katero se razprostira široko področje Afganistana, ki ga v glavnem zasedajo Paštuni, medtem ko so pripadniki Severnega zavezništva v glavnem Tadžiki in Uzbeki. Ti so zavzeli tiste dele države, ki so imeli bistven pomen, kar je bil celoten severni del in Herat na vzhodu. Nadaljnje vzpostavljanje nadzora proti jugu pa zahteva veliko previdnost in pomoč mednarodne skupnosti, saj gre z etničnega vidika za zelo zapleteno situacijo (»The fall of Kabul«,

http://abcnews.go.com/sections/primetime/DailyNews/junger_feature.html, 26.5.2003).

V času padca Kabula se je na severu začelo 12 dnevno obleganje Konduza, kamor so se umikali talibanski borci po padcu Mazar-e-Šarifa in ostalih mest na severu in v katerem je ostalo obkoljenih okrog 3000-5000 talibanov in borcev Al Kaide, vključno s precejšnjim številom pripadnikov egiptovske teroristične skupine Gama al-Islamiya. Ameriški bombniki B-52 so 20. novembra začeli bombardirati njihove položaje okrog mesta. Po poročanjih nekaj sto opozicijskih borcev, ki so se prebili skozi prve obrambne položaje, so poveljevanje talibanom prevzeli tuji borci, v glavnem Arabci in Čečeni, ki so postrelili 470 afganistanskih talibanov, ki so se nameravali predati.²² Poročali so tudi o samomorih tujih talibanskih borcev, ki so raje izbrali smrt kot da bi se predali nasprotnim enotam. Po večdnevem obleganju mesta, ki je bilo zadnje oporišče talibanov na severu države, je to padlo v roke zavezništva 26. novembra, ko se je okrog 5750 talibanov in tujih plačancev (Arabcev, Čečenov in Pakistancev naj bi bilo v mestu okrog 1000) predalo²³ .(»B-52 bombers attack Kunduz«,

<http://www.guardian.co.uk/waronterror/story/0,1361,602579,00.html>, 26.5.2003).

---

²² Nasploh je zavezništvo med talibanskimi borci in tujimi najemniki oziroma prostovoljci presenetljivo hitro razpadlo, za kar ima zasluge tudi psihološko-propagandana operacija Solo, ki so jo izvajali pripadniki ameriških posebnih sil in spreobrnjenci iz vrst Talibanov. Z letaki (karikature in stripi), ki so jih odmetavala letala, so pozivali, naj se vsi vrnejo domov k družinam, ker jih je mula Omar izdal bin Ladnu in njegovim arabskim plačancem (Žabkar, 2002; 71).

²³ Po trditvah prebivalcev Kunduza naj bi se opozicijski borci brutalno izživljali nad ujetimi talibani in jih tudi streljali. ("Alliance accused of brutality in capture of Kunduz", <http://www.rawa.org/na-kunduz.htm>, 26.5.2003).

Medtem ko so potekali boji na severu, je nekdanji afganistanski predsednik Rabbani, odpovedal sestanek, ki je bil napovedan zadnji vikend v novembru 2001, v Berlinu, kot začetni pogovori o prihodnosti države. Pri tem je navedel, da bi bili pogovori le simbolični, ključna odločitev, da pa mora biti sprejeta v Afganistanu. Pod močnim pritiskom Washingtona naj bi se potem konferenca organizirala v Kabulu, zaradi česar se je pojavil nov problem. Ne-talibanske frakcije, ki niso del Severnega zavezništva, so se uprle pogovorom v območju, ki ga zavezništvo drži pod vojaškim nadzorom (»B-52 bombers attack Kunduz«, <http://www.guardian.co.uk/waronterror/story/0,1361,602579,00.html>, 26.5.2003).

Konec novembra 2001 je več kot 1000 ameriških marincev iz 15. in 26. ekspedicijske enote vzpostavilo bazo, okrog 60 milj jugo-zahodno od Kandaharja, ki je bil tedaj še pod nadzorom talibanov. Pripeljali so jih po zraku iz letalonosilk v Arabskem morju, najprej do pakistanskih baz in nato v Afganistan. Po nastanitvi so začeli zapirati nekatere prometne poti in izvajati podporne naloge za posebne sile. 26. novembra so pripadniki 25. in 26. ekspedicijske enote marincev vpadli na letališče Kandahar in ga zasedli, njihovo prisotnost tam so talibani več dni vztrajno zavračali. Američani so potem na tem letališču vzpostavili svojo glavno vojaško bazo v Afganistanu.²⁴ To je bila prva uporaba konvencionalnih kopenskih sil v osrčju boja. Istočasno je okrog 1000 pripadnikov 10. Gorske divizije začelo delovati v Afganistanu, potem ko so bili že nekaj časa nastanjeni v Uzbekistanu. Po poročanjih očevidcev se je začelo tudi intenzivno bombardiranje mesta Kandahar²⁵ (»Terrorism project«, <http://www.cdi.org/terrorism/actionupdate-archive-pr.cfm>, 2.6.2003).

Medtem so nekatera paštunska plemena začela odkrito nasprotovati talibanom, saj so v novembru začeli sprejemati pomoč ameriških posebnih sil, ki so prej aktivno delovala v glavnem le na severu države. Dve skupini borcev sta se posebno približali Kandaharju, eno je vodil Hamid Karzai, drugo pa plemenski voditelj Gul Agha Shirzai. V začetku

---

²⁴ <http://www.cdi.org/terrorism/northern.cfm>, 2.6.2003)

²⁵ V enem teh napadov je bil ubit Mohammed Atef, eden izmed treh najvišjih voditeljev Al Kaide, ko je bila zadeta hiša blizu Kandaharja, kjer je potekalo srečanje voditeljev Al Kaide (Corbin, 2002; 252).

decembra je Mullah Omar ponudil svojo predajo, vendar je na koncu z večino svojih borcev pobegnil in do 8. decembra 2001 prepustil mesto opoziciji. Ta je do zadnjega dne januarja očistila mesto še zadnjega skrivališča Al Kaidinih borcev, ki so se zatekli v neko bolnišnico. Žepi odpora talibanov in Al Kaide so sicer še obstajali, vsak z več sto borci, v okolici Mazar-e-Šarifa, Kabula, Kandaharja in verjetno še kje, vendar pa je bilo s padcem Kandaharja še zadnje večje mesto in transportna pot v rokah Severnega zavezništva.

Zakaj je ta del vojaške akcije dosegel tako hitro in radikalno zmago ni popolnoma jasno. Talibanske sile bi naj lahko zdržale dlje, če bi se poskrile v mestih, svoja orožja pa namestile okrog bolnišnic in civilnih domov, saj bi bilo tako njihov arzenal veliko težje napasti iz zraka. Poleg tega je bilo premalo opozicijskih borcev, da bi jih porazili v uličnih bojih, taktika izstradanja talibanov pa bi hkrati zahtevala tudi nezamisljivo izstradanje lokalnega civilnega prebivalstva. Verjetna razlaga za tako hiter zlom talibanov je, da jih je veliko ostalo ujetih na položajih zunaj večjih mest, iz katerih se niso mogli hitro umakniti, niti jih ubraniti. Ko so jih sredi novembra začele intenzivno obstreljevati enote Severnega zavezništva in so ti vrnili ogenj, so s tem razkrili tudi svoje položaje ameriškim posebnim enotam, ki so na pomoč poklicale uničujoče letalske udare. Včasih so jih celo preslepili, tako da so talibani svojo lokacijo izdali preko radia (O' Hanlon, 2002;53).

3.3. TRETJA FAZA

V začetku decembra 2001 naj bi ameriška obveščevalna služba končno odkrila lokacijo večine sil Al Kaide, vključno z Osamo bin Ladnom, in sicer v vzhodnem Afganistanu, blizu Jalalabada. Tja naj bi se bin Laden umikal po padcu Kabula²⁶ skupaj z 1000 do 2000 borci, večinoma Arabci, ki so se v glavnem poskrili v gorovju Tora Bora,²⁷ od

---

²⁶ Ves čas vojne naj bi se skrival v nekem skrivališču v okolici Kabula, kamor so 6. novembra 2001, z zavezanimi očmi pripeljali novinarja pakistanskega časopisa Dawn, ker je bin Laden želel, da Ameriki prenese opozorilo, da bodo proti njim uporabili kemično ali biološko orožje, če ga bodo Američani uporabili proti njim (Corbin, 2002;252).

²⁷ Gre za kompleks jam in tunelov, ki so jih mudžahidi izkopalili med vojno proti Sovjetom v gorovju jugozahodno od Jalalabada, blizu meje s Pakistanom. Prostori v kompleksu so bili ogrevani, plinski generator je zagotavljal tudi elektriko. Geografsko predstavlja pravo utrdbo, saj je gorovje obkroženo z gozdom in je

koder se je bin Laden nekoč boril proti Sovjetom. Lov na bin Ladna je postal glavni center pozornosti, Tora Bora pa glavno prizorišče ameriških napadov oziroma bombardiranja bombnikov B-52. Tisk je poročal o uporabi »rezalcev marjetic« in globinskih bomb bunker-busters²⁸ s katerimi so uničili energetske centre v jamah. Na tleh so pripadniki ameriških posebnih sil, Delta Force in Navy Seals vodili bombe, tako da so z laserjem označevali vhode v jame. General Tommy Franks je menil, da bi bila uporaba ameriških vojakov preveč tvegana, zato je za bojevanje na prvih linijah angažiral lokalne vojaške veljake. Tora Bora je bila tako prva bitka, ki je vključevala zavezništvo s pašunsko skupnostjo, ameriške sile pa so v bitki odigrale bolj podporno vlogo. Med njimi so bile, poleg posebnih sil, tudi paravojaške enote CIA, med katerimi je bilo precej veteranov, ki so jih, zaradi njihovih izkušenj v Afganistanu, ponovno najeli po 11. septembru. Njihova naloga je bila, da identificirajo lokalne skupine, ki bi bile pripravljene in sposobne boriti se proti talibanom in Al Kaidi ter jih za ta namen oskrbeti z denarjem in orožjem (Corbin, 2002; 253).

Američani so nekaj dni bombardirali gorovje Tora Bora, kar je, poleg občasnih spopadov med opozicijskimi in bin Ladnovimi silami, prignalo številne borce Al Kaide visoko v zasnežene gore, kjer so jih na meji s Pakistanom čakali pakistanski vojaki, ki naj bi jim zaprli edino možno pot pobega. Do 11. decembra so se zavezniki močno približali položajem Al Kaide globoko v gorovju, vključno jamam, ki naj bi jih uporabljal Osama bin Laden in najzvestejši podaniki. Preostali žepi odpora v gorah, so se bili naslednji dan pripravljene vdati, zato so zavezniki 12. decembra razglasili prekinitev ognja. Sledilo je izkrcavanje posebnih enot, ki so se spuščale v jame ter opremljene s svetilkam in lahkim orožjem napadale preostale pripadnike Al Kaide, ki so se še skrivali v posameznih jamah (»Al-Qaeda caves reportedly under alliance control«, http://www.cbc.ca/cgi-bin/templates/view.cgi?/news/2001/12/11/tora_deal011211, 24.4.2003).

---

polno pečino, dolin in previsov, ki ščitijo vhode pred bombardiranjem iz zraka. ("Tora Bora", <http://www.cbc.ca/news/indepth/targetterrorism/backgrounders/torabora.html>, 24.4.2003).

²⁸ BLU-82 ali daisy cutter, je največja bomba s konvencionalnim razstrelivom, napolnjena z redko mešanico amonijevega nitrata in aluminijevega prahu, ki ob vžigu povzroči detonacijo, tako da upepeli vse v krogu polmera 550 m. bomba pristane s padalom po paraboli in je velika kot Volkswagnov hrošč, njena teža je 6,8t, cena pa 27 000 USD (Piskar, 2002: 22).

Po šestnajstih dneh spopadov v belih gorah, se je vdal še zadnji pripadnik Al Kaide, boji so se tako končali 17. decembra. Operacija v Tora Bori se je izkazala za veliko taktično napako, saj se je mnogo braniteljev Al Kaide v tem času izmuznilo smrti ali ujetništvu in, verjetno pobegnila preko meje v Pakistan (Biddle, 2002;34).

Po štetju trupel so našeli le okrog 300 bin Ladnovih borcev, med njim pa ni bilo njihovega vodje. Po besedah njegovega savdskega kuharja, naj bi ta peš pobegnil iz Tora Bore že konec novembra. Glede na prvotno oceno števila borcev, ki naj bi se skrivalo v jamah, teh naj bi bilo okrog 1500, to pomeni, da jih je prek 1000 uspelo pobegniti v Pakistan ali proti jugu v gorato provinco Paktia. Pojavlja se vprašanje zakaj so Američani zanemarili ključno možnost pobega za teroriste in niso bolje zavarovali »zadnja vrata« Tora Bore. Namesto tega so 100 milj neprijazne pokrajine, ki označuje mejo med Pakistanom in Afganistanom, prepustili Pakistanskim vojakom, ki jih je bilo očitno premalo, saj so uspeli prestreči le okrog 200 ubežnikov (Corbin, 2002; 254).

Ameriško vrhovno poveljstvo bi lahko vzdolž meje namestilo več svojih sil, strokovnjaki so ocenili, da bi bilo dovolj že 1000 dobro oboroženih vojakov, ki bi zaprli mejo med Pakistanom in Tora Boro, toliko pa jih je ameriška vojska že imela v državi in sicer v bazi blizu Kandaharja (Corbin, 2002; 254).

3.4. ČETRТА FAZA

V začetku decembra so se v Bonnu pod okriljem ZN sestale štiri največje afganistanske stranke, potem, ko je Severno zavezništvo le popustilo od zahteve, da se pogovori odvijajo v Kabulu. Rezultat pogovorov je bil sporazum o delitvi oblasti oziroma o »široko-zastavljeni vladi«, kot so jo diplomatsko imenovali v ZN. Na mesto predsednika začasne vlade je bil imenovan Hamid Karzai²⁹, vladni kabinet pa je zasedlo 30 članov. Ta vlada je dobila šest mesečni mandat, ki naj bi mu sledilo 2 leti prehodnega vladanja, leta 2004 pa naj bi sledile demokratične volitve.

---

²⁹ Hamid Karzai je po etnični pripadnosti Paštun in je v začetku devetdesetih celo podpiral talibane. Kmalu se je uprl njihovi oblasti, predvsem zaradi vstopa pakistanskih, arabskih in čečenskih ekstremistov v skupino. Prestopil je na stran opozicije in se je ravno pripravljaj na končni napad na mesto Kandahar, ko je bil izbran za vodjo po-talibanske administracije ("Players:Key figures", <http://www.cbc.ca/news/indepth/targetterrorism/afghanistan/players/keyfigures.html>, 23.1.2003).

Bonnski sporazum je tudi zahteval, da se v 18 mesecih od postavitve začasne vlade skliče Ustavni Vrhovni Svet ali Loya Jirga³⁰, ki je do danes že bila oblikovana in sicer Junija 2002, njena naloga pa je bila oblikovati novo ustavo. Sporazum zahteva še ustanovitev Vrhovnega sodišča in pravno komisijo, ki bo v državi ponovno zgradila pravičen pravni sistem, ki bo v skladu z načeli islama, mednarodnih standardov, vladavine prava in tradicionalnih načel prava v Afganistanu.

Strankarski sistem v Afganistanu je še v povojih, kar nekaj osrednjih osebnosti političnega življenja menda načrtuje ustanovitev novih strank, trenutno pa so v začasni vladi reprezentirane tri glavne skupine: Severno zavezništvo (poznano tudi kot Združena Islamska fronta za rešitev Afganistana-prej glavna opozicija talibanov); Rimska skupina, ki jo sestavljajo v glavnem Afganistanski pregnanci, združeni z nekdanjim kraljem; Pešavarska skupina, to je še ena skupina Afganistanskih pregnancev; poleg teh glavnih treh pa obstaja še nekaj neodvisnih skupin (The world factbook: Afghanistan, <http://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/af.html>, 13.11.2002).

Sredi decembra 2001 so na letališču Bagram v Afganistanu pristali prvi britanski marinci, kot prednja straža sil za vzdrževanje miru. Te v končni obliki štejejo okrog 5000 mož, imenujejo se ISAF oziroma International Security Assistance Force, ki jo je soglasno odobril VS ZN z resolucijo 1386. Te sile delujejo v okviru 7.odstavka UL ZN in izvajajo naslednje naloge:

- Zagotovitev pomoči začasni vladi pri vzpostavljanju nacionalnih varnostnih struktur in zagotovitev stabilnega okolja za razvoj in delovanje začasne afganistanske vlade.
- Pomoč pri rekonstrukciji Afganistana.
- Pomoč pri razvoju in urjenju bodočih afganistanskih varnostnih sil.

---

³⁰ Gre za forum, na katerem se že tradicionalno zbirajo plemenske starešine Paštunov, Tadžikov, Hazarov in Uzbekov, z namenom posvetovati in dogovoriti se o določenih zadevah kot so medplemnski spori, socialne reforme in nova ustava. Nova Loya Jirga (izraz je paštunski in pomeni vrhovni svet), ki se je prvič sestala junija 2002 ima okrog 1500 predstavnikov iz različnih plemen in slojev afganistanske družbe. Več kot 1000 predstavnikov je bilo izbranih v dvo-faznem procesu. Vsak od 362 okrožij države, ki ima vsaj en sedež, okrožja z več kot 22 000 ljudmi pa še dodatni, je najprej izbral 20 ljudi. Ti so potem na tajnem glasovanju izbrali eno osebo, ki bo predstavljala celo okrožje. Prvič so na forumu sodelovale tudi ženske, ki so dobile 160 sedežev ("Q&A: What is a loya jirga" http://news.bbc.co.uk/1/hi/english/world/south_asia/newsid_1782000/1782079.stm, 23.1.2003).

Prva država, ki je vodila ISAF in sicer od decembra 2001 do 20. junija 2002, je bila Velika Britanija. Za njo so poveljevanje ISAF prevzeli Turki, sledili so jim Nemci in Nizozemci, avgusta 2003 pa zveza NATO. Konec decembra 2003, je VS z resolucijo 1444 podaljšal mandat ISAF (»Terrorism project: ISAF«, http://www.cdi.org/terrorism/isaf_dec02-pr.cfm, 26.5.2003).

Od začetka misije je bilo delovanje »vzdrževalcev miru« omejeno le na Kabul in okolico, kljub temu, da je premier Karzai in več nevladnih organizacij večkrat pozvalo k delovanju ISAF tudi v drugih mestih. Do teh prošenj so bili mednarodni in predvsem ameriški vojaški uradniki zelo zadržani, saj bi to zahtevalo dodatni amandma k resoluciji ZN s katero so bile sile ustanovljene. Poleg tega so Američani blokirali VS glede širitve ISAF, saj naj bi imeli bolj interes širiti lastne civilno-vojaške in rekonstrukcijske ideje s poudarkom, da je za varnostne naloge potrebno izuriti in opremiti novo afganistansko vojsko, kar pa bi trajalo več mesecev. Širitev sil ISAF na širše območje Afganistana pa bi tudi oviralo vojaške operacije, ki so se v tistem času še izvajale (Colonel Dan Smith, »Organizing for peace«, http://www.fcni.org/issues/persp7_peace_1.htm, 2.4.2003).

V času političnega dogovarjanja o novi oblasti v Afganistanu in po inavguraciji³¹ Hamid Karzaia je še vedno potekala, sicer manj intenzivna vojaška akcija. Do sredine januarja 2002 je bil uničen največji kompleks Al Kaide pri mestu Zavar Kili. Občasni bombni napadi so se pojavili še v februarju, predvsem v operaciji blizu mestu Šahi Kot, kjer je večina borcev Al Kaide, ki se je tam skrivala, američanom spet pred nosom pobegnilo v Pakistan. Konec februarja 2002 so se trije pehotni bataljoni iz 10. planinske divizije in 101. padalske divizije pripravljali na veliko ofenzivo na vzhodno provinco Paktia, kjer naj bi se, po obveščevalnih podatkih, ponovno zbirali borci Al Kaide in sicer v dolini Šahi Kot, južno od Gardeza, spet v goratih območjih in blizu pakistanske meje (»The US military campaign in Afghanistan: The year in review«, <http://www.cdi.org/terrorism/afghanistan-one-year-later-1.cfm>, 2.6.2003).

---

³¹ Ta se je zgodila 22. decembra, Karzai pa je s tem, ko je postal ministrski predsednik, postal tudi šef države.

3.4.1. Operacija Anakonda

Operacija Anakonda se je začela 2. marca 2002 v dolini Šahi Kot z namenom obkoliti in stisniti Al Kaido kot kača ter jo za vedno uničiti. V bojih je na začetku sodelovalo okrog 1500 vojakov, vključno s posebnimi silami iz Avstralije, Kanade, Nemčije, Danske, Francije in Norveške, ameriškimi silami in 400 afganistanskimi borci ter ameriškimi letali, ki so na dan odmetavala okrog dvesto bomb na kompleks jam, kjer so se skrivali pripadniki Al Kaide in talibanov. Že v prvem napadu so zavezniki naleteli na silovit ognjeni odpor sovražnika, ubit je bil ameriški vojak in trije mudžahidi (Corbin, 2002;281).

Tokrat so Američani v bojih sodelovali tudi s svojimi kopenskimi silami, pripadniki znamenite 101. padalske divizije in 10. planinske divizije. Ker jim je Al Kaida v Tora Bori pobegnila, ker so se preveč zanašali na borce Severnega zavezništva in pakistanske vojake, so Američani zato tokrat v akcijo, na težak gorat teren, poslali tudi svoje vojake. Niso hoteli ponavljati nedavnih taktičnih napak, njihov načrt je bil naslednji; protalibanske borce in vojake Al Kaide, skrite v gorati okolici Gardeza, naj bi najprej obkolili, presekali njihove preskrbovalne koridorje, ki vodijo proti Pakistanu, in jih nato zajeli ali uničili. V okolici Gardeza so Američani prvič uporabili tudi termobarično bombo, narejeno posebej za uničevanje utrjenih podzemnih kompleksov (Boštjan Slatenšek, »Kje je bin Laden«, <http://www.mladina.si/tednik/200212/clanek/bin-laden/>, 23.1.2003).

Kmalu se je izkazalo, da operacija ne bo tako lahka in hitro zmagovita, saj naj bi bilo število sovražnih vojakov precej večje kot so predvidevali, njihovo upiranje pa bolj silovito, tako da so morali 3. dne na pomoč poklicati dodatno število vojakov, tako ameriških kot afganistanskih, njihovo končno število je bilo prek 2000. Istega dne je umrlo sedem ameriških vojakov, potem ko so talibani sestrelili njihov helikopter MH-47 Chinook. Intenzivni boji so se nadaljevali še skoraj dva tedna, bombardiranje pa se je umirilo le za čas napredovanja zavezniških sil, ki je bilo zaradi neprijaznega terena zelo počasno. Ti boji so se izkazali za najtežje in najbolj krvave v ameriški vojni v

Afganistanu, saj so zahtevala življenja 8 ameriških vojakov in okrog 800 borcev Al Kaide in talibanov (» A day by day guide to the first week of fighting«, <http://www.time.com/time/covers/1101020318/popup/index.html>, 23.1.2003).

Afganistanski premier Karzai je območje kjer je potekala operacija imenoval za zadnje izolirano oporišče terorizma v njegovi državi, poveljnik mednarodnih sil v Afganistanu, ki je vodil tudi operacijo Anakonda pa je po koncu operacije 19. marca 2001 povedal, da je v Afganistanu sicer še vedno več tisoč sovražnikov, oziroma t.i. žepov, kjer se skrivajo ostanki takibanskih sil in pripadnikov Al Kaide. Zato bodo te še naprej zasledovali po Afganistanu kar pomeni, da se bo vojaška akcija z namenom izkoreniniti prisotnost teroristov v državi, nadaljevala in s tem tudi občasni spopadi po Afganistanu. Če se bodo uporniki odločili za množičen upor, pa bodo začeli podobno operacijo kot je bila Anakonda (»Anakonda se je umaknila«, http://24ur.com/naslovnica/svet/20020319_2005340.php, 23.1.2003).

III.4 POSLEDICE VOJNE

Pri objektivnih posledicah vojne gre predvsem za natančno številčno navajanje mrtvih civilistov in vojakov, število ranjencev in beguncev, oceno materialne škode in stroškov, ki jih je vojna terjala, ter konkretnih političnih in družbenih posledic, ki so nastale kot rezultat konca vojne. Žal podatkov o številu ranjenih civilistov v vojni in natančni materialni škodi, ki jo je ta povzročila na tleh Afganistana nisem zasledila, ne v tiskanih ne v elektronskih medijih.

4.1. CIVILNE ŽRTVE

Univerzitetni profesor v New Hampshiru Marc Herold je zbiral podatke o civilnih žrtvah v Afganistanu od 7. oktobra 2001 naprej. Pri tem je upošteval poročila in informacije iz različnih tiskovnih agencij, večjih časopisov pa tudi lastne izračune. Glede na izračun profesorja Herolda je število žrtev ameriških zračnih napadov v Afganistanu preseglo

število žrtev terorističnih napadov 11. septembra 2001. Med 7. oktobrom in 7. decembrom jih je namreč naštel 3767, pri čemer je potrebno poudariti, da števila žrtev, ki jih je kakšen napad zahteval, poročila pogosto niti približno niso navajala. Profesor je prepričan, da je realno število življenj, ki so jih terjali bombni in raketni napadi precej večje, saj njegov izračun temelji le na informacijah večjih oziroma vodilnih medijev, ne vključuje pa žrtev v bolj odročnih krajih, kjer ti niso bili prisotni, da bi o njih sploh poročali. Prav tako poročilo izključuje tiste, ki so umrli posredno zaradi napadov, ker so jih ti odrezali od bolnišnic, hrane in elektrike in tiste, ki so zaradi ran umrli pozneje. Potrebno je tudi poudariti, da je v primerih, ko so poročila za isti incident navajala različno število žrtev, v 90 % primerov profesor Herold navedel najnižjo številko («Afghanistan's civilian deaths mount», http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/1740538.stm, 31.3.2003).

Ker so se po 7. decembru napadi nadaljevali, bi lahko predvidevali, da je bilo civilnih žrtev mnogo več, kot jih je do takrat naštel ameriški akademik Herold, vendar je njegova zadnja revizija podatkov, 12. februarja 2001, pokazala naslednje;

- nekateri podatki iz prvih poročil o civilnih žrtvah v določenih incidentih, so bili popravljeni
- nekajkrat so bili isti incidenti napačno poročani kot različni, pri čemer je šlo za iste civilne žrtve
- vključenih je še deset bombnih napadov med 20. decembrom 2001 in 7. februarjem 2002

Končna tabela podatkov o civilnih žrtvah je tako naslednja:

OKTOBER	Najnižji seštevek: 1 181	Najvišji seštevek: 1 398
Neznani datum	74	74
NOVEMBER	Najnižji seštevek: 1 090	Najvišji seštevek: 1 203
DECEMBER- 7.FEBRUAR	Najnižji seštevek. 690	Najvišji seštevek: 937
(20.DEC. -7.FEB)	(199)	(326)
SKUPAJ	3 035	3 612

(Marc W. Herold, »Update to Appendix 4«, <http://www.media-alliance.org/mediafile/20-5/deathcount.html>, 31.3.2003)

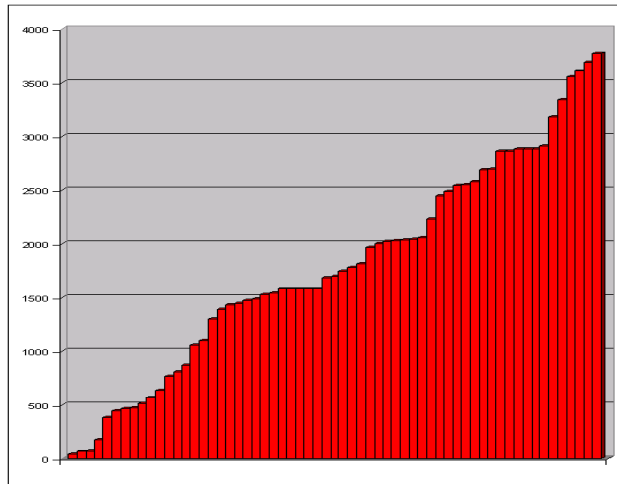
Pri poskusih, da bi bilo štetje mrtvih civilistov čimbolj natančno in realno, je profesor Herold naletel na veliko težavo. Realnost na bojišču so namreč tako Pentagon kot tudi ameriški mediji vztrajno prirejali z izjavami “trditve ni bilo mogoče neodvisno preveriti” ali “ubitih je bilo nekaj ducat civilistov.” Ameriški mediji so kot realne številke žrtev navajali le tiste, ki so jih posredovale zahodne organizacije ali zahodni posamezniki, ki naj bi jih neodvisno preverili, medtem ko so visoke številke civilnih žrtev o katerih so poročali v drugih medijih označili kot sovražno propagando in jih ignorirali. (Marc W. Herold, “Who will count the dead”, <http://www.media-alliance.org/mediafile/20-5/index.html>, 2.4.2003).

Odličen primer ignoriranja številnih žrtev je bombardiranje dveh vasi v širši okolici Tora Bore 1.decembra in sicer vas Kama Ado, 50 kilometrov jugozahodno od Jalalabada in bližnja vas Khan-e-Mairjuddin. Kljub temu, da so vaške starešine, nekja dni prej zaprosili guvernerja Jalalabada, da pomaga ustaviti bombardiranje njihovih vasi, ki ubija njihovo živino ter uničuje zaloge vode, se je le to nadaljevalo in v noči na 1.december “doseglo” uničujoče posledice. V vasi Kama Ado, ki je sicer imela okroh 300 prebivalcev, so jih pogrešili več kot polovico, v drugi vasi je bilo takoj potrjenih vsaj 50 žrtev, poleg tega so bombe padale še po tretji vasi v bližini, od koder so prav tako poročali o številnih žrtvah. Istega dne zvečer se je Pentagon odzval na ta poročila z naslednjimi besedami: “To se preprosto ni zgodilo.”

Graf 1 prikazuje skupno število civilnih žrtev ameriških bombnih napadov od 7.oktobra do 10.decembra 2001. Na njem je očitno viden tudi vpliv števila žrtev iz dogodkov 1.decembra, ki so omenjeni zgoraj.

Opomba: horizontalna os predstavlja dneve ameriških zračnih napadov, začenši z 7. oktobrom, vertikalna os pa predstavlja število civilnih žrtev, ki so jih ti napadi povzročili.

Graf 1:

(Marc W. Herold, “A dossier on civilian victims of United State’s aerial bombing of Afghanistan: A comprehensive accounting”, <http://www.media-alliance.org/mediafile/20-5/dossier/herold12-6.html>, 31.3.2003).

Razlago za tako visoko stopnjo civilnih žrtev je profesor Herold našel v nizkem vrednotenju življenj afganistanskih civilistov s strani ameriških vojaških strategov in politične elite, saj so bili brez zadržka pripravljene raketirati in bombardirati tudi najbolj gosto poseljena območja Afganistana. Tja je namreč že v 80-ih letih vlada, ki so jo podpirali Sovjeti, namestila večino vojaških garnizij in kompleksov, da bi jih zavarovala pred napadi podeželskih mudžahidov. Naslednje afganistanske vlade so te namestitve preprosto nasledile, tako da je ameriško bombardiranje teh kompleksov, kljub natančnemu ciljanju vojaških tarč nujno zahtevalo tudi civilne žrtve, predvsem zaradi priznanih napak v ciljanju, človeških zmot, pomanjkljivosti opreme in neodgovorne uporabe zastarelih sovjetskih zemljevidov. Med vzroke za visoko stopnjo t.i. postranske škode (collateral damage) profesor Herold prišteva še bombardiranje dvomljivih vojaških tarč in civilnih objektov ter uporabo kasetnih bomb, zaradi česar se je vojna v Afganistanu, čeprav načrtovana kot vojna proti talibanom in Al Kaidi, izkazala kot vojna proti ljudem, njihovim domovom in vasem v Afganistanu (Marc W. Herold, “A dossier on civilian victims of United State’s aerial bombing of Afghanistan: A comprehensive accounting”, <http://www.media-alliance.org/mediafile/20-5/dossier/herold12-6.html>, 31.3.2003).

4.2. VOJAŠKE ŽRTVE

Do konca decembra 2001 je na ameriški strani padlo 12 vojakov, v glavnem pripadnikov posebnih sil, 49 jih je bilo ranjenih. Med njimi je bilo največ pripadnikov posebnih sil ameriške vojske, kar 20, ubiti pa so bili 3 njihovi možje. Tri može je izgubila tudi ameriška mornarica, enota rangerjev pa je do tedaj izgubila 2 moža. Ostale žrtve so bile: pripadnik 10. planinske divizije, pripadnik CIA, pripadnik 366. oddelka civilnega inženirstva ameriških zračnih sil, eden vojak pa je umrl na ameriški letalonosilki Kitty Hawk. "Le"eden od njih je padel neposredno v spopadu in sicer pripadnik CIA, ki je bil ustreljen med tridnevnimi upori talibanov v zaporu blizu Mazar-e-Šarifa. Američani namreč v kopenskih spopadih niso sodelovali, njihove naloge so bile predvsem pomoč Severnemu zavezništvu pri taktiki in oboroževanju ter pomoč ameriškim letalom pri natančnejšem določanju ciljev.

V neposrednem oboroženem spopadu so ZDA s svojimi kopenskimi silami prvič sodelovale šele marca 2002 v operaciji Anakonda, kjer so tudi prvič resno utrpeli žrtve. Padlo je osem ameriških in trije zavezniški vojaki. Profesor Herold je med štetjem civilnih žrtev, izračunal tudi število padlih na strani talibanov. To naj bi se gibalo med 4000 in 6000 padlih³² ("Terrorism project: US and allied casualties", <http://www.cdi.org/terrorism/oefcasualties.cfm>, 2.4.2003).

4.3. BEGUNCI in HUMANITARNA KRIZA

Afganistan že več let predstavlja mednarodni skupnosti, predvsem pa sosednjim državam, velik problem zaradi ogromnih valov beguncev, ki so iz Afganistana bežali pred lakoto, državljanskimi spopadi in ostalimi problemi, ki že desetletja mučijo državo. Do leta 1990 je bilo v izgnanstvu okrog 6.3 milijone civilistov, okrog 3.3 milijone v Pakistanu in 3 milijone v Iranu. UNHCR je zato v Pakistanu vzpostavila okrog 300 vasi, v glavnem za

---

³² ("Appendix 4: Daily Casualty Count of Afghan Civilians Killed in US Bombing Attacks", http://www.cursor.org/stories/casualty_count.htm, 31.3.2003).

paštunske begunce, medtem ko so se v Iranu afganistanski begunci, v glavnem Tadžiki, Uzbeki in Hazari, integrirali v lokalne skupnosti. Sredi devetdesetih let prejšnjega stoletja se je zaradi bojev za oblast med takratno vlado in talibani, število beguncev v sosednjih državah povečalo še za 700000, notranje razmeščenih ljudi, ki je zapustilo domove, pa je bilo okrog 800000. Konec devetdesetih let 20. stoletja je afganistansko ljudstvo, poleg posledic državljanske vojne, prizadela še serija naravnih katastrof; potres v februarju in maju 1998, junija močne poplave, sledila je še huda suša.

Med leti 1988 in 2000 je UNHCR pomagal vrniti okrog 6.4 milijone beguncev na njihove domove, vendar so jih zaradi nadaljevanja državljanske vojne kmalu nadomestili drugi, ki so potrebovali obleko, hrano in streho nad glavo. UNHCR je do konca leta 2001 za pomoč beguncem v Pakistanu porabila vsaj 1.2 milijarde dolarjev, v Iranu 352 milijonov in znotraj Afganistana 72 milijonov dolarjev. Ob koncu istega leta je v Pakistanu ostalo okrog 2 milijona afganistanskih beguncev, v Iranu pa približno 1.5 milijona. Pomoč beguncem in civilistom v Afganistanu je bila med najbolj intenzivnim ameriškim bombardiranjem od oktobra do decembra 2001 močno otežena, saj so bile dobavne poti zaradi bojev presekane, precej delavcev ZN je pred povračilnim udarcem ZDA tudi zbežalo iz države. Po koncu bojev oziroma vzpostavitvi nove vlade, decembra 2001, sta UNHCR in WFP spet okrepili svojo pomoč pri distribuciji hrane in zagotavljanju osnovnih življenjskih pogojev, kljub temu, da so od potrebnih 662 milijonov dolarjev pomoči, zbrali le 358 milijonov. («Afghanistan and the United Nations», <http://www.un.org/News/dh/latest/afghan/un-afghan-history.shtml>, 27.3.2003).

Ameriško bombardiranje Afganistana je nešteto ljudi prisililo, da so zapustili svoje domove, saj naj bi na primer bilo, po podatkih ZN, kar 70 % populacije treh največjih afganistanskih mest na begu. Begunci in brezdomci, ki so se pogovarjali z novinarji BBC, so v naprotju s trditvami Pentagona, povedali, da glavni sunki napadov najbolj prizadenejo prav nedolžne civiliste.³³ V strahu pred povračilnim napadom ZDA, so po 11. septembru 2001 bežali iz države predvsem ženske in otroci, v glavnem v Pakistan in Iran, moški pa so ostali doma, da bi varovali svoje premoženje. Kljub temu, da je bila

---

³³ (<http://www.media-alliance.org/mediafile/20-5/dossier/herold12-6.html>, 31.3.2003)

meja med Afganistanom in Pakistanom uradno zaprta, se je na tisoče beguncev uspelo prebiti preko gora v Pakistan, kjer je sicer nekaj izmed njih dobilo zatočišče pri prijateljih in sorodnikih, večina pa se je morala nastaniti v šotorskih kampih, ki jih je pripravila agencija UNHCR (»Afganistan na robu humanitarne katastrofe«, http://24ur.com/naslovnica/svet/20010925_52883.php, 23.1.2003).

Ocenjuje se, da je v času vojne iz Afganistana pobegnilo okrog 250 000 ljudi v Pakistan in več deset tisoč v Iran. Ti begunci so se pridružili več kot 3.5 milijonom sonarodnjakov, ki že leta živijo v teh dveh deželah. Vendar, medtem ko so v Iranu begunci naseljeni v urejenih skupnostih okrog večjih mest, kjer nekateri od njih živijo že več kot dvajset let, je situacija v Pakistanu precej drugačna. Tam namreč živijo v pomožnih kampih v odvratnih pogojih (Pam O' Toole, «New UN scheme for afghan refugees«, http://news.bbc.co.uk/1/hi/english/world/south_asia/newsid_1865000/1865086.stm, 26.5.2003).

Eden najbolj zloglasnih je gotovo kamp Jalozai, ki je prvi val beguncev iz Afganistana prejel že leta 1978, takoj po sovjetski invaziji. Z leti in novimi valovi beguncev, ki so bežali pred sušo in državljansko vojno se je skupnost tako razširila, da so življenjski pogoji postali nevdržni, humanitarna katastrofa pa neizbežna. Konec leta 2000 se je v kampu 14000 družin že stiskalo v vrstah plastičnih šotorov, s 6-12 oseb v vsakem izmed njih, v kamp pa so prihajali vedno novi begunci. Konec leta 2001 se je pakistanska vlada uprla novim valom beguncev, češ da so to ekonomski migranti, zato je na vse načine ovirala ZN, da bi nove begunce popisovali in jim nudili nujno pomoč (Mark Little, »Flood of Afghan refugees overloads camps«, <http://www.rte.ie/news/features/afghanistan/refugees.html>, 2.6.2003).

Okrog milijon ljudi v Afganistanu strada zaradi hude suše, zato tudi po padcu talibanov begunci prečkajo pakistansko mejo, predvsem zaradi pomanjkanja hrane v njihovih domačih regijah. Begunci pa se gibljejo tudi v nasprotni smeri, okrog 250000 se jih je na primer spontano vrnilo med novembrom 2001 in marcem 2002, vendar lahko del gibanja predstavlja sezonska delavska migracija ali pa ljudje, ki le preverjajo situacijo v Afganistanu. Večina beguncev se po poročilih ZN želi vrniti, a se jim vrnitev v nekatere

provincie iz varnostnih razlogov odsvetuje, poleg tega čakajo na zagotovilo, da bodo imeli v Afganistanu prostor za življenje in možnost normalnega preživetja (Pam O' Toole, «New UN scheme for afghan refugees http://news.bbc.co.uk/hi/english/world/south_asia/newsid_1865000/1865086.stm, 26.5.2003).

Vračanje beguncev poteka na osnovi prostovoljnosti, UNHCR pa tistim, ki se odločijo za pot domov, pomaga pri transportu, oskrbi jih s hrano, najbolj potrebnim pomoči deli tudi dobrine kot so orodje, tramovi, okenski okvirji, vrata in gospodinjski pripomočki, da si obnovijo svoje porušene domove. V letu 2002 je UNHCR, skupaj z afganistanskim Ministrstvom za begunce in repatriacijo ter vladami sosednjih držav pomagala pri vrnitvi okrog 1.8 milijona beguncev iz Irana, Pakistana in Centralno-azijskih republik. Istočasno so okrog 230000 notranje razmeščenih Afganistancev vrnili na njihove domove. UNHCR se trudi, da bi izboljšala dobavo pitne vode v begunskih območjih in poskuša zagotoviti delovna mesta povratnikom v okviru manjših rekonstrukcijskih projektov, kot je na primer gradnja manjših cest («Afghanistan-the long road home», <http://www.unhcr.ch/cgi-bin/texis/vtx/afghan?page=home>, 27.3.2003).

Kljub temu, da so se intenzivni vojaški spopadi končali, humanitarne krize še ni konec. Večina beguncev še živi v pomožnih kampih, kjer vladajo krute razmere zaradi pomanjkanja hrane, vode in zdravil ter hude vročina, ki dosega tudi 45 stopinj so pogosti pojavi dehidracije in sončarice. Repatriacijski proces še vedno poteka, vendar ga otežujeta pomanjkanje denarja in varnostni problemi v nekaterih območjih. Sredi leta 2002 se je kar za nekaj mesecev ustavil proces vračanja beguncev zaradi nasilja, ki se je razvilo na mejah z Iranom in Pakistanom. Okrog 40000 beguncev je bilo zadržanih na mejah zaradi protestov vzgojiteljev maka, protestov ljudi zaradi odklopa elektrike na vzhodni meji s Pakistanom in zaradi frakcijskih bojev, ki občasno še potekajo v več provincah in to med rivalskimi vojaškimi poveljniki, ki sicer podpirajo isto vlado (Afghan refugees website: http://www.afghanrefugees.com/new_page_1.htm, 2.6.2003).

Do junija 2003 se je v Afganistan vrnilo še okrog 200000 beguncev, kar je precej manj kot v primerjavi z istim obdobjem leta 2002, vendar še vedno dovolj glede na standarde večine begunskih gibanj. Kljub strahu zaradi zmanjšane varnosti v nekaterih delih države, na kar mednarodne organizacije že dlje časa opozarjajo, stalni tokovi beguncev, ki se vračajo domov, kažejo, da so Afganistanci zaključili, da imajo boljše možnosti in perspektivo za življenje v domači deželi, kot v tujih, ki so jim že od začetka 80-ih nudile le zasilno zatočišče (Sanjoy Majumder, « Afghans go home despite insecurity», <http://news.bbc.co.uk/2/hi/south-asia/3008066.stm>, 2.6.2003).

4.4. STROŠKI VOJNE IN REKONSTRUKCIJA AFGANISTANA

Vojna v Afganistanu je bila z vidika finančnih stroškov za ZDA relativno skromna, verjetno zaradi možnosti, da je lahko v glavnem bojne udare izpeljala iz zraka, od koder je v bistvu vodila celotno vojno. Do 8. januarja 2002 je skupni znesek dosegel višino 3.8 milijarde dolarjev, medtem ko so vojaški stroški nacionalne varnosti v ZDA dosegli 2.6 milijarde dolarjev. »Afganistanski račun« je vključeval 1.9 milijarde \$ za namestitev in delovanje pripadnikov ameriških sil, 400 milijonov \$ za strelivo, 400 milijonov \$ za nadomestilo poškodovane ali uničene opreme in okrog 1 milijarda \$ za gorivo in druge operativne stroške. (O'Hanlon, 2002; 60)

O materialnih stroških, ki jih je ameriška kampanja povzročila na tleh Afganistana je težko govoriti, dejstvo je namreč, da je protiteroristična koalicija bombardirala eno najrevnejših držav na svetu, v kateri je bila ekonomija in infrastruktura že več let v popolnem razsulu. Tudi večja mesta so kazala posledice državljanske vojne saj je po poročanjih nekaterih novinarjev, ki so po padcu talibanov vkorakali v mesta, bilo moč videti stare ostanke mnogih zgradb in kupe ruševin, ki niso bili posledica ameriškega bombardiranja. V »novem« Afganistanu se morajo na novo zgraditi ceste, šole, bolnišnice, pravni in policijski sistem, itd. V veliko pomoč pri tem bi bili izobraženci, za katere upajo, da se bodo po padcu talibanske oblasti vračali v domovino. Po ocenah UNDP, Azijske razvojne banke in Svetovne banke naj bi Afganistan v naslednjih desetih letih potreboval za rekonstrukcijo vsaj 15 milijard dolarjev. V ta znesek je poleg rekonstrukcije vključena tudi ekonomska in družbena obnova, izvzeta pa je humanitarna

pomoč. Mednarodna skupnost želi pri obnovi poudariti predvsem vlogo afganistanske vlade, ki si mora pri ljudeh pridobiti zaupanje in spoštovanje. Brez povezave med ljudstvom in vlado, bo območje, kljub številnim novim cestam, bolnišnicam in šolam, ki jih bodo zgradili zunanji donatorji, ostalo dolgoročno nestabilno. Rekonstrukcijske prioritete so še naslednje³⁴:

- Varnost; policija, nadzor nad orožjem, čiščenje minskih polj
- Agrikultura: sejanje, namakanje
- Šolska in zdravstvena oskrba
- Vrnitev beguncev

(» UN estimates Afghanistan needs...«, <http://usinfo.state.gov/topical/pol/terror/02011506.htm>, 31.3.2003)

V maju 2002 so sovoditeljice (ZDA, EU, Japonska in Savdska Arabija) Afganistanske rekonstrukcijske skupine, ki vključuje več kot 60 držav, preko donatorskih konferenc v Washingtonu, Bruslju in Tokiju, zbrale 4.5 milijarde dolarjev za naslednjih 5 let obnavljanja Afganistana. Določili so tudi 5 stavbnih kompleksov državne varnosti in njihove voditeljice;

- Nacionalna armada: pod vodstvom ZDA
- Državna policija; pod vodstvom Nemčije
- Pravna vzgoja; pod vodstvom Italijanske/Evropske komisije
- Stavba za boj proti narkotikom; pod vodstvom VB
- Demobilizacija: pod vodstvom ZN

(»The Afghan Reconstruction Steering Group«, <http://usinfo.state.gov/regional/nea/sasia/afghan/fact/0502recon.htm>, 31.3.2003)

Ena vodilnih agencij za obnovo in razvoj Afganistana je danes UNDP (United Nation Development Program), ki v tesnem sodelovanju z drugimi agencijami v okviru UNAMA (UN Assistance Mission to Afghanistan) zagotavlja fleksibilen odziv na nujne potrebe dolgoročnih razvojnih programov države. Podpira afganistansko vlado in ljudi, da vzpostavijo učinkovit in delegatski sistem vladanja. Poleg primarne naloge vrnitve

---

³⁴ (David Chazan, "Spending the billions", http://news.bbc.co.uk/1/hi/english/world/south_asia/newsid_1761000/1761731.stm, 26.5.2003)

beguncev, agencija danes glavno pozornost namenja reintegraciji povratnikov in podpira naslednja področja: redukcija revščine, jačanje kapacitet v javnem sektorju, pokonfliktna obnova, krizni menedžment in razvoj vloge žensk v družbi («UNDP in Afghanistan«, <http://www.undp.org/afghanistan/undpafghanistan.html>, 27.3.2003).

Na čelo programov pomoči in podpore Afganistanu se uvršča tudi ZDA oziroma agencija USAID, ki je po 11. septembru 2001 za pomoč in rekonstrukcijo državi namenila skoraj 900 milijonov dolarjev z glavnim namenom zgraditi stabilno družbo, ki bo zadovoljevala potrebe ljudi, predvsem pa izkoreniniti okolje, ki goji terorizem. Prioritete USAID so: okrepiti vladanje, izgradnja medijskega okolja, rehabilitacija agrikulture, izgradnja infrastrukture, spodbuda izobraževanju in vlogi žensk, izboljšanje zdravstvene oskrbe in spodbuda rasti ekonomije («USAID;Afghanistan«, http://www.usaid.gov/locations/asia_near_east/afghanistan, 26.5.2003).

Po besedah izvršnega direktorja UNEP (United Nation Environment Program), bi bilo potrebno osrednjo pozornost pri obnovi Afganistana nameniti restavraciji okolja. Z vračanjem beguncev se je v zadnjem letu namreč močno povečal pritisk na naravne vire, ki so v zadnjih 4 letih suše že tako doživeli močno degradacijo. Le 12% prebivalcev ima dostop do pitne vode, medtem ko so v nekaterih podeželskih območjih naravni viri kot so voda, drevesa in gorivo izginili v eni sami generaciji. Problem predstavljajo tudi odlagališča odpadkov v izsušenih rečnih koritih ob nekaterih mestih, te odpadke bo ob prvem močnejšem deževju odplaknilo naravnost nazaj v mesta. Kontaminirana voda pa predstavlja veliko nevarnost zdravju, saj lahko v najhujšem primeru povzroči smrtonosno kolero. Ker je temelj vsake človeške družbe in civilizacije naravno okolje je potrebno v rekonstrukciji države najprej zagotoviti zaščito življenjskih vrst v divjini in ekosistema, očistiti strupena odlagališča in vzpostaviti učinkovit menedžment naravnih virov. UNEP se je poleg izdelave poročila o pokonfliktni oceni okoljske škode zavzel tudi za pomoč obstoječim afganistanskim okoljevarstvenim institucijam pri oblikovanju nove strukture in svetovanju pri projektih za odpravo okoljevarstvenih groženj (<http://www.health.fgov.be/WH/3/kront/030130m03unep.html>, 27.3.2003).

4.5. POLITIČNE POSLEDICE

Ameriška protiteroristična vojna v Afganistanu in posledično padec talibanske oblasti ima številne politične posledice, ki so za prihodnost Afganistana pozitivne predvsem, če se bodo razvijale v načrtovani smeri. Afganistan se je znova vrnil na mednarodni oder z odprtjem 60 diplomatskih predstavništav, država ima novo vlado, ki je bolj naklonjena naprednim in demokratičnim idejam, temelji na delegatskem sistemu vladanja in pri politični in družbeni obnovi intenzivno sodeluje z mednarodno skupnostjo. Nekateri menijo, da prav zaradi tega obstaja nevarnost, da bodo afganistanci prehodno vlado Hamid Karzaia videli kot vlado pod nadzorom tujih sil, te sile, predvsem ameriške, pa ocenili kot okupacijske sile. Brez široke podpore priznani novi vladi se lahko lokalni spori, ki se v nekaterih delih države še vedno pojavljajo, tako razširijo, in s tem tudi napadi na ameriške enote, da se stabilnost lahko poruši, kar pa bi omogočilo povratak talibanom in Al Kaidi in izboljšalo njihove sposobnosti za teroristične operacije. Afganistan je leta 2002 dobil tudi novo Nacionalno armado-ANA (Afghan National Army), ki je do junija 2003 štela 4000 izurjenih pripadnikov, do leta 2010 naj bi jih bilo 70000. ANA je po mnenju strokovnjakov najboljše orodje s katerim si afganistanska vlada lahko zagotovi suverenost ter utrditev svoje avtoritete širom po deželi, dolgoročno pa predstavlja rešitev varnostnih problemov tudi izven večjih mest («The future of US military operations in Afghanistan», <http://www.cdi.org/terrorism/afghanistan-future.cfm>, 24.4.2003).

V juniju 2002 je začasna vlada sklicala Loyo Jirgo, afganistansko narodno skupščino, s čimer se je začel proces oblikovanja nove ustave, katere podlaga naj bi bila ustava iz leta 1964. Na posebnem tridnevnem sestanku je svet Vrhovnega sodišča, sestavljen iz 75 islamskih voditeljev poudaril, da je edini vir zakonodaje lahko le islamski šariiski zakonik. 35 predstavnikov afganistanske družbe, strokovnjaki na področju ustavnega prava, islamskega prava, sociologi, ekonomisti in plemenski voditelji, so sestavili osnutek nove ustave. Ta naj bi bila prirejena demokratični obliki vladanja s parlamentom in premierom, oblast pa bo razdeljena na tri dele; zakonodajno izvršno in sodno. Sistem naj bi imel močno centralno oblast, nekaj pooblastil pa bi dobile tudi province. Diskriminacija proti ženskam bo nezakonita, vendar bo politično akcijo v Afganistanu še

vedno spremljala religiozna retorika. Kljub temu ustavna komisija poudarja, da bo nova ustava v skladu z mednarodnim pravom in mednarodnim standardom človekovih pravic («Afghanistan special report on the new constitution«, <http://www.reliefweb.int/w/rwb.nsf/0/1c20531f83dc9c3285256d39006ce1d9?OpenDocument>, 2.6.2003).

UNDP je z afganistansko komisijo za sodno reformo podpisal dogovor za 30 milijonov dolarjev vreden projekt reforme sodnega sistema do leta 2004. Prvi del projekta vključuje izgradnjo in opremo sodišč po vsej državi, izobraževanje sodnikov in drugih pravnih uradnikov ter vzpostavitev kapacitet pravičnega sistema. Posebna pozornost je namenjena zagotovitvi spolne enakopravnosti in večji vlogi ženske v pravnem sistemu. Del projekta je namenjen podpori učnih kapacitet na kabulski pravni univerzi in ustanovitvi pravnih-raziskovalnih inštitutov tam. Odgovornost za pravno reformo, kot del mednarodno sponzoriranega nadzora varnostnega sektorja, je prevzela Italija. Afganistan se je v začetku leta 2003 kot 89. država pridružil Mednarodnemu kazenskemu sodišču, lokalni vojaški poveljniki pa so bili že opozorjeni, da jih za vojne ali druge zločine čaka pregon tega sodišča, če ga država sama ne bo izvedla³⁵ («UNDP continues to supporting Afghanistan in rebuilding its justice sector«, <http://mirror.undp.org/afghanistan/archive/2003/25jan03.html>, 2.6. 2003).

Varnostne probleme bodo, poleg Afganistanske nacionalne armade, pomagale reševati tudi nove policijske sile, ki jih na predlog vlade v Kabulu pomaga oblikovati Nemčija. Projekt prenove policije med drugim vključuje ponovno vzpostavitev afganistanske policijske akademije, programa za usposabljanje policije in izgradnjo 15 novih policijskih postaj v Kabulu. Karzai je na obisku v Berlinu, marca 2002 zagotovil, da bodo afganistanske policijske sile delovale v okviru mednarodno priznanih zakonov in predpisov, nemški notranji minister Otto Schily pa je ob tem poudaril, da ne gre za vzpostavitev mednarodnih policijskih sil, pač pa za usposabljanje dobro izurjene afganistanske policije («Anakonde še ni konec«, http://24ur.com/naslovnica/svet/20020315_2005178.php, 23.1.2003).

---

³⁵ (http://story.news.yahoo.com/news/ap/20030211/un_afghanistan_court_4.htm, 27.3.2003)

IV. ZAKLJUČEK

Vojna v Afganistanu, ki so jo sprožili teroristični napadi na ZDA, 11. Septembra 2001, je dokazala, da vojaška moč, ki jo Amerika ima, sama po sebi ne zagotavlja varnosti njenim državljanom, zato so za bojevanje nove in drugačne vojne potrebne tudi nove strategije in nove definicije zmage. Ameriška strategija se je tokrat izkazala za zelo učinkovito, vsaj kar se tiče hitrega konca vojaške operacije, ki je postala znana kot prva ameriška vojna posebnih sil.

Vojno sem analizirala z merjenjem objektivnih dejavnikov, ki sem jih v delu predstavila po naslednjem vrstnem redu: prostor, udeleženci, čas in posledice. Na začetku naloge sem postavila eno splošno in štiri delovne hipoteze, vsaka se nanaša na eno od objektivnosti. Splošno hipotezo potrjujem, saj sem jo dokazala preko vsebine 3. poglavja mojega dela, kjer sem kvantitativno in kvalitativno analizirala objektivne dejavnike vojne na primeru vojne v Afganistanu konec leta 2001.

Prvo delovno hipotezo potrjujem. Vojna se je odvijala na, politično in geografsko, zelo zahtevnem prostoru. Afganistan je namreč država, ki je svetu poznana predvsem po dolgotrajni državljanski vojni, etničnih sporih, revščini in nerazvitosti ter močnem vplivu islamske vere na politično in družbeno življenje. Poleg tega je politični prostor Afganistana že zgodovinsko pod vplivom boja različnih svetovnih sil za uveljavitev njihovih strateških interesov v državi. Ta politična občutljivost prostora je ZDA prisilila, v močne diplomatske pritiske in razlage o upravičenosti vojne za pridobitev logistične podpore sosednjih držav Afganistana in za odobravanje svetovne pa tudi islamske javnosti. Z geografskega stališča je prostor odigral pomembno vlogo v smislu, da so se glavni spopadi odvijali predvsem na območju dolin in večjih mest, katerih zasedba s strani opozicije, je odigrala glavno vlogo v padcu talibanskega režima. V Afganistanu namreč velja, da kdor ima v rokah prestolnico in večja mesta, ima v rokah državo, kar pomeni, da se postavitev in nadzor vlade koncentrira predvsem v mestih, medtem ko prostrano in težko dostopno podeželje, ne igra velike vloge pri uveljavljanju državne oblasti. Prevladujoč gorati teren namreč predstavlja ogromno ovir za dostop do

podeželskih vasi oziroma skupnosti, za vzpostavljanje stikov med njimi ali za širjenje kakršnegakoli zunanje vpliva ali nadzora, vključno z državno oblastjo.

Glede na analizo drugega objektivnega dejavnika vojne, udeležencev, potrjujem tudi svojo drugo hipotezo. Med posredne udeležence vojne v Afganistanu se uvrščajo mednarodne organizacije ZN, NATO in GCC. Prvi so v vojni sodelovali v obliki politične podpore afganistanskemu ljudstvu, da zamenja talibanski režim, sooblikovali so novo afganistansko vlado ter ji na pomoč poslali sile za vzdrževanje miru ISAF, finančno in z lastnim osebjem so podprli tudi rekonstrukcijo države in humanitarno pomoč afganistanskim pregnancem. V vojni so sodelovale tudi sile večine članic NATO, kljub temu NATO, kot organizacija, nastopa kot posredni sodelujoči v vojni, saj le ta ni bila zasnovana kot NATO operacija. Kot organizacija pa je NATO s potrditvijo 5. člena Washingtonske pogodbe izrazil zavezniško solidarnost v boju proti terorizmu in s tem tudi podprl ameriško vojaško operacijo v Afganistanu. Veliko je pripomogel še na področju vzdrževanja miru v misiji ISAF, ki ji od avgusta 2003 tudi poveljuje. Ameriško vojaško koalicijo so formalno podprle tudi zalivske države, članice GCC, ki so takoj prekinile stike s talibani, po dolgotrajnem obotavljanju so dovolile tudi uporabo njihove infrastrukture in zračnega prostora za izvedbo vojaških akcij. Med neposredne udeležence vojne štejemo tiste, ki so se med sabo spopadli v oboroženem boju. Na eni strani so bile natančno izbrane oborožene sile ZDA s svojimi zavezniki (Velika Britanija in posebne sile večine držav članic NATO), ki so v glavnem izvajali podporne in izvidniške operacije. Ta stran je v relativno kratkem času dosegla radikalno zmago, saj je zrušila talibanski režim in uničila baze Al Kaide, žal ji je spodletelo doseči glavni cilj vojne, ujeti Osamo bin Ladna. Poleg Američanov in zaveznikov, se je proti talibanom, borilo še Severno zavezništvo, dotedanja afganistanska opozicija, ki se je ob pomoči močnega zaveznika ZDA, po padcu talibanov, po dolgih letih, spet vrnilo na oblast. Na drugi strani so v spopadih sodelovali talibani in pripadniki Al Kaide, ki so želeli ohraniti talibanski režim in teroristične baze v Afganistanu, kar jim je spodletelo.

Od začetka vojne, 7. oktobra 2001, do njenega konca, konec januarja 2002, so Američani uporabili več kot 4000 lasersko vodenih bomb in okrog 1000 kasetnih bomb, ki so imele uničujoč učinek na enote talibanov in Al Kaide, tako, da so se talibanske fronte sesule že pozno jeseni. Konec januarja 2002 je bi uničen še zadnji in največji kompleks Al Kaide, s

čimer se je čas intenzivnega vojaškega delovanja končal. Kljub koncu vojne, večini doseženih ciljev vojne in vzpostavitvi nove afganistanske oblasti, ki sodeluje z mednarodno skupnostjo, se občasni spopadi še nadaljujejo. Glavni razlog, poleg še vedno šibkega gospodarstva in revščine, je ta, da glavni cilj vojne v času intenzivnega vojaškega delovanja ni bil dosežen, glavni krivec za 11. september in vodja teroristične organizacije Al Kaida je namreč pobegnil, lov na njega se je nadaljeval v operacija Anakonda, marca 2002. Poleg tega so se talibani poskrili na podeželju oziroma med lokalno prebivalstvo, ter se v kratkem času organizirali v uporniške skupine, ki občasno izvajajo napade na pripadnike varnostnih sil ISAF. Ti spopadi in dejstvo, da je lov na Osamo bin Ladna še vedno odprt, dodatno pripomorejo k nestabilnosti v državi. Zaradi tega potrjujem tretjo hipotezo, ki pravi, da se je vojna v Afganistanu, sicer končala, spopadi pa se občasno še pojavljajo.

Na podlagi merjenja posledic vojne, potrjujem tudi svojo četrto hipotezo. Vojaško akcijo v Afganistanu je ZDA zasnovala na natančno izbranih silah, namesto lastnih kopenskih sil pa je angažirala Severno zavezništvo. Tako je utrpela minimalne vojaške žrtve, na drugi strani pa je število vojaških (4000-6000) in civilnih žrtev v Afganistanu nenadzorovano raslo. Glede na to, da je ameriška administracija ves čas poudarjala, da ne gre za vojno proti afganistanskemu ljudstvu, je prav to, utrpelo največ škode. Število žrtev med civilisti je preseglo število ubitih v napadih 11. septembra, kar pomeni, da je tudi preseglo število 1000 v enem letu, zaradi česar lahko, glede na definicijo zapisano v začetku naloge, govorimo o vojni. Vojna je prizadela tudi afganistanske begunce, saj je presekala pot nujno potrebni humanitarni pomoči, poleg tega so se "starim" afganistanskim beguncem, ki so že več let živeli v nemogočih razmerah v begunskih taboriščih sosednjih držav, pridružili novi, ki so bežali pred ameriškim bombardiranjem. Politične posledice, ki jih je vojna prinesla Afganistanu so: oblikovanje *nove ustave*, ki naj bi bila v skladu z mednarodnim pravom in standardom človekovih pravic; oblikovanje *nove armade* (Afghan National Army), ki naj bi zagotavljala suverenost države in utrditev oblasti po vsej deželi; *nove policijske sile*, ki naj bi reševale probleme notranje varnosti; in nenazadnje *nova vlada*, ki je bolj naklonjena demokratičnim načelom in sodelovanju z mednarodno skupnostjo, kar obeta državi svetlejšo prihodnost.

Takšna prihodnost najprej zahteva celovito rekonstrukcijo države, ki je bila že dolga leta pred ameriškim bombardiranjem v popolnem razsulu, tako da o večji gmotni škodi, ki jo je protiteroristična vojna povzročila v Afganistanu, ne moremo govoriti. Za kakršenkoli gospodarski in družbeni razvoj države, bi bilo, v vsakem primeru, potrebno na novo zgraditi infrastrukturo, šole, bolnišnice, pravni in policijski sistem, itd, kar se bo, posredno prav zaradi protiteroristične vojne, ki je okrepila sodelovanje in pomoč mednarodne skupnosti, tudi zgodilo.

Začetek vojaške operacije Enduring Freedom v Afganistanu je imel kot del boja proti terorizmu globok vpliv na mednarodno skupnost, ki se prav tako zaveda grožnje, ki jo mednarodni terorizem predstavlja sodobnemu svetu in demokratičnim vrednotam. Velik plus te vojne so nova zaveznitva, ki so se oblikovala med tradicionalnimi nasprotnicami kot so Rusija in ZDA ter Pakistan in Zahod, ter skupen nastop ZDA in večine evropskih držav v vojni proti terorizmu. Al Kaida je v tej vojni izgubila svoje afganistanske baze, podporo režima, okrog 3000 domnevnih pripadnikov, ki so bili ali aretirani ali so padli v bojih, ter za okrog 130 milijonov dolarjev domnevnega premoženja, ki so ga zamrznili, vendar njena poveljniška in nadzorna struktura še vedno obstaja.³⁶ Protiteroristična vojna in ukrepi za zadušitev delovanja organizacije očitno niso dosegli svojega namena. Ob predpostavki, da so zaradi vojaškega napada na Afganistan, ki ga razumejo kot napad na islam, še bolj jezni in željni maščevanja, pa menim, da AL Kaida na čelu z bin Lадnom še naprej predstavlja veliko grožnjo zahodnemu svetu in verjetno pripravlja tudi nove napade. Poleg tega je protiteroristična koalicija močno oslABLjena, saj je do danes ameriška administracija izgubila precej simpatij mednarodne skupnosti ki jih je imela na začetku protiteroristične vojne in sicer zaradi kršenja osnovnih človekovih pravic okrog 600 zapornikom v Guantanamo na Kubi, ki jih sumijo sodelovanja s teroristi, ter nadaljnjega ameriškega samovoljnega ravnanja v zunanji politiki.

---

³⁶ Financial Times, London, »Oslabljenih a jeznih muslimanov je več, Delo, Sobotna priloga, 20.september 2003:16

V. LITERATURA:

KNJIGE:

- AREH, Valentin, Afganistan; Zgodbe vojnega dopisnika, Educy d.o.o. Ljubljana, 2002
- BIDLLE, Stephen, *Afghanistan and the Future of Warfare*, Foreign Affairs, marec/april 2003, let82, št.2, str.31-46
- CARNEY, John, No room for error: the covert operations of America's special tactics units from Iran to Afghanistan, Ballantine books, 2002, New York
- COOLEY, John K., *Unholy Wars; Afghanistan, America and International Terrorism*, Pluto Press, London, 2000
- DIMITRIJEVIČ, Vojin, *Terorizam, K.V.S.*, Beograd, 2000
- EWANS, Martin, *Afghanistan-a new history*, Curzon Press, Richmond, Surrey, 2001
- FLAJŽER, Ivanka, *Sovjetski poseg v Afganistanu v luči mednarodnega prava*, diplomsko delo, Ljubljana, FSPN, 1985
- PODLETNIK, Jože, *Vojaška intervencija kot oblika agresije: SZ v Afganistanu*, diplomsko delo, Ljubljana, FSPN, 1991
- GRIZOLD, Anton, *Evropska varnost, FDV*, 1999, Ljubljana
- KAKAR, M. *Hassan-Afghanistan; The Soviet Invasion and the Afghan Response 1979-1982*, University of California Press, Berkley and Los Angeles, California, 1995
- BAVCON, Ljubo in sodelavci (1997), *Mednarodno kazensko pravo*, Časopisni zavod Uradni list RS, Ljubljana

ČLANKI:

- O' HANLON, Michael E., *A Flawed Masterpiece; Assessing the Afghan Campaign*; Foreign Affairs, letnik 81, št.3. 2002, New York, ZDA, str.47-63
- ŽABKAR, Anton, *Bodoči energetski koridor osrednje Azije?*, Nova revija, letnik 21, št.237-238, 2002, str.50-73

- ERIKSSON, WALENSTEEN, SOLLENBERG, Armed Conflict 1989-2002, Journal of Peace Research, let..40, št.5, september 2003, str. 593-607
- AREH, Valentin, *Vojska ali ne vojska-pa vseeno vojna*, Revija Obramba, letnik 34, št.2, februar 2002, str.18-21
- ARSIĆ, Stanislav, *Balkanska cona somraka*, Revija Obramba, letnik 33, št.11, november 2001, str.10-13)
- MILOVAC, Blaž, *Po kom in kako udariti v odgovoru*, Revija Obramba, letnik33, št.10, oktober 2001, str.16-19)
- DOLENC, Gregor, *Kdo je Osama bin Laden*, Obramba, let.33, 2001, 10:10-14)
- Financial Times, London, *Oslabljenih a jeznih muslimanov je več*, Delo, Sobotna priloga, 20.september 2003:16

ELEKTRONSKI VIRI:

- (»2001 Report on Foreign Terrorist Organisations
<http://www.state.gov/s/ct/rls/rpt/fto/2001/5258.htm>, 14.1.2002)
- (»Is the United states really at War«,
http://www.cbc.ca/news/indepth/background/wtc_usatwar.html, 14.1.2002)
- (The World Factbook: Afghanistan,
<http://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/af.html>, 13.11.2002)
- (http://abcnews.go.com/sections/world/DailyNews/afghanistan_special_report_011008_economy_fbk.html, 10.12. 2002)
- (»Afghan History-Civil war«, <http://www.hawca.org/acivilwar.htm>, 31.3.2003)
- (»Politics of the gun«
<http://specials.ft.com/theresponse/FT3SUPUBNSC.html>,10.12.2002)
- (»Analysis:Who are the Taleban«,
http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/south_asia/144382.stm, 10.12. 2002)
- (»Who is Ben Laden?«, http://www.afghan-info.com/Politics/Analysis/Ben_Laden.htm, 10.12.2002)
- (»Al-Qaida Profile«, <http://cns.miis.edu/research/wtc01/alqaida.htm>, 23.1.2003)

- (»Al-Qaeda's origins and links«, <http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/1670089.stm>, 23.1.2003)
- (»The Taliban military«, http://www.cbc.ca/news/indepth/us_strikingback/backgrounders/taliban_military.htm, 31.3.2003)
- (»On the front line«, <http://www.nato.int/docu/review/2001/0104-07.htm>, 2.4.2003)
- (»September 11-One year on«, <http://www.nato.int/terrorism/#b>, 2.4.2003)
- (NATO's response to september 11-Chronology«, <http://www.nato.int/terrorism/chronology.htm>, 2.4.2003)
- (»Deployment of NATO forces«, <http://www.nato.int/docu/update/2001/1008/e1009a.htm>, 2.4.2003)
- (»Geilenkirchen and Operation Eagle assist«, <http://www.nato.int/docu/update/2002/03-march/e0318a.htm>, 2.4.2003)
- (»Aiding America«, <http://www.nato.int/docu/review/2001/0104-01.htm>, 2.4.2003)
- (»September 11-One year on; NATO's contribution to the fight against terrorism«, <http://www.nato.int/terrorism/#b>, 2.4.2003)
- (»Gulf Cooperation Council«, <http://www.arab.de/arabinfo/gcc.htm>, 31.3.2003)
- (»Gulf States Meet for Crisis Talks«, <http://www.islamonline.net/English/News/2001-09/24/article4.shtml>, 27.3.2003)
- (»Bahrain and Kuwait Deny Granting US Rights to Buildup Air Power«, <http://www.islamonline.net/English/News/2001-09/24/article5.shtml>, 27.3.2003)
- (»Muslim World Wants to See Evidence Before US Military Action«, <http://www.islamonline.net/English/News/2001-09/24/article15.shtml>, 27.3.2003)
- (»Gulf States Meet for Crisis Talks«, <http://www.islamonline.net/English/News/2001-09/24/article7.shtml>, 27.3.2003)
- (» Afghanistan & the United Nations« <http://www.un.org/News/dh/latest/afghan/un-afghan-history.shtml>, 27.3.2003)
- (»VS ZN sprejel resolucijo o politični rešitvi afganistanske krize« <http://www.mladina.si/dnevnik/15857/>, 31.3.2003)

- (»Analysis: UN moots return of Afghan king«, http://www.afghan-info.com/Politics/Analysis/UN_King_Return.htm, 10.12.2003)
- (http://www.chinfo.navy.mil/navpalib/news/news_stories/pentstruck20.html, 18.4.2003)
- (»Air Strikes«, http://www.cbc.ca/news/indepth/us_strikingback/strategy/overview.html#airstrikes, 18.4.2003)
- (»What is the Northern Alliance«, http://www.cbc.ca/news/indepth/background/wtc_northernalliance.html, 27.3.2003)
- (» Afghanistan Northern Alliance«, http://www.afghan-info.com/Politics/Northern_Alliance.htm, 31.3.2003)
- (“Special Ops: you fight dirty, we fight dirty”, http://www.cbc.ca/news/indepth/us_strikingback/backgrounders/special_forces.html, 18.4.2003)
- (»Afghan challenge awaits US military«, http://www.afghan-info.com/Politics/Analysis/Afghan_Await_War.htm, 13.11.2002)
- (»Analysis: who are the Taleban?«, http://www.afghan-info.com/Politics/Analysis/Who_are_Taliban.htm, 10.12.2002)
- (»The Taliban military«, http://www.cbc.ca/news/indepth/us_strikingback/backgrounders/taliban_military.html 31.3.2003)
- (“Afghanistan”, <http://cns.miis.edu/research/wtc01/afghan.htm>, 31.3. 2003)
- (http://www.cbc.ca/news/indepth/us_strikingback/backgrounders/airstrikes_defensephotos.html , 31.3.2003)
- (http://www.cbc.ca/news/indepth/us_strikingback/strategy/ , 31.3.2003)
- (»Operation Enduring Freedom and the Conflict in Afghanistan, <http://www.parliament.uk/commons/lib/research/rp2001/rp01-081.pdf> , 2.4.2003)
- (»Terrorism Project«, <http://www.cdi.org/terrorism/actionupdate-archive-pr.cfm>, 2.6.2003)
- (»Terrorism project: Report from the Northern Alliance«, <http://www.cdi.org/terrorism/northern.cfm>, 2.6.2003)

- (One month from US and UK war in Afghanistan«, http://www.Afghan-info.com/Politics/One_Month_Afghan_War.htm, 24.4.2003)
- (»The US military campaign in Afghanistan«, <http://www.state.gov/documents/organization/10312.pdf>, 24.4.2003)
- (»War in Afghanistan: Update; December 01, 2001«, http://www.aeronautics.ru/archive/vif2_project/news_0016.htm, 26.5.2003)
- (Eyewitness: The liberation of Kabul«, http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/south_asia/1654353.stm, 2.6.2003)
- (»The fall of Kabul«, http://abcnews.go.com/sections/primetime/DailyNews/junger_feature.html, 26.5.2003)
- (»B-52 bombers attack Kunduz«, <http://www.guardian.co.uk/waronterror/story/0,1361,602579,00.html>, 26.5.2003)
- (“Alliance accused of brutality in capture of Kunduz”, <http://www.rawa.org/nakunduz.htm>, 26.5.2003)
- (“Tora Bora”, <http://www.cbc.ca/news/indepth/targetterrorism/backgrounders/torabora.html>, 24.4.2003)
- (“The heartbreak of Mazar-e-Sharif”, http://www.cbc.ca/news/indepth/us_strikingback/backgrounders/mazar_e_sharif.html, 24.4.2003)
- (»Al-Qaeda caves reportedly under alliance control«, http://www.cbc.ca/cgi-bin/templates/view.cgi?news/2001/12/11/tora_deal011211, 24.4.2003)
- (»Terrorism project: ISAF«, http://www.cdi.org/terrorism/isaf_dec02-pr.cfm, 26.5.2003)
- (Colonel Dan Smith, »Organizing for peace«, http://www.fcni.org/issues/persp7_peace_1.htm, 2.4.2003)
- (»The US military campaign in Afghanistan: The year in review«, <http://www.cdi.org/terrorism/afghanistan-one-year-later-1.cfm>, 2.6.2003)
- (Boštjan Slatenšek, »Kje je bin Laden«, <http://www.mladina.si/tehdnik/200212/clanek/bin-laden/>, 23.1.2003)
- (» A day by day guide to the first week of fighting«, <http://www.time.com/time/covers/1101020318/popup/index.html>, 23.1.2003)

- (»Anakonda se je umaknila«, http://24ur.com/naslovnica/svet/20020319_2005340.php, 23.1.2003)
- (“Players:Keyfigures”, <http://www.cbc.ca/news/indepth/targetterrorism/afghanistan/players/keyfigures.html>, 23.1.2003)
- (“Q&A: What is a loya jirga” http://news.bbc.co.uk/hi/english/world/south_asia/newsid_1782000/1782079.stm, 23.1.2003)
- (»Afghanistan's civilian deaths mount«, http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/1740538.stm, 31.3.2003)
- (Marc W. Herold, »Update to Appendix 4«, <http://www.media-alliance.org/mediafile/20-5/deathcount.html>, 31.3.2003)
- (Marc W. Herold, “Who will count the dead”, <http://www.media-alliance.org/mediafile/20-5/index.html>, 2.4.2003)
- (Marc W. Herold, “A dossier on civilian victims of United State’s aerial bombing of Afghanistan: A comprehensive accounting”, <http://www.media-alliance.org/mediafile/20-5/dossier/herold12-6.html>, 31.3.2003)
- (“Terrorism project: US and allied casualties”, <http://www.cdi.org/terrorism/oefcasualties.cfm>, 2.4.2003)
- (»Afganistan na robu humanitarne katastrofe«, http://24ur.com/naslovnica/svet/20010925_52883.php, 23.1.2003)
- (Pam O' Toole, «New UN scheme for afghan refugees«, http://news.bbc.co.uk/hi/english/world/south_asia/newsid_1865000/1865086.stm 26.5.2003)
- (Mark Little, »Flood of Afghan refugees overloads camps«, <http://www.rte.ie/news/features/afghanistan/refugees.html>, 2.6.2003)
- (»Afghanistan-the long road home«, <http://www.unhcr.ch/cgi-bin/texis/vtx/afghan?page=home>, 27.3.2003)
- (Afghan refugees website: http://www.afghanrefugees.com/new_page_1.htm, 2.6.2003)
- (Sanjoy Mjumder,« Afghans go home despite insecurity«, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/south-asia/3008066.stm>, 2.6.2003)

- David Chazan, “Spending the billions”, http://news.bbc.co.uk/1/hi/english/world/south_asia/newsid_1761000/1761731.stm, 26.5.2003)
- (<http://www.media-alliance.org/mediafile/20-5/dossier/herold12-6.html>, 31.3.2003)
- (<http://edition.cnn.com/SPECIALS/2001/trade.center/refugee.map.html>, 26.5.2003)
- (http://news.bbc.co.uk/1/hi/english/static/in_depth/world/2001/war_on_terror/key_maps/refugee_movements.stm, 26.5.2003)
- (“Appendix 4: Daily Casualty Count of Afghan Civilians Killed in US Bombing Attacks, http://www.cursor.org/stories/casualty_count.htm, 31.3.2003)
- (»UN estimates Afghanistan needs...«, <http://usinfo.state.gov/topical/pol/terror/02011506.htm>, 31.3.2003)
- (»The Afghan Reconstruction Steering Group«, <http://usinfo.state.gov/regional/nea/sasia/afghan/fact/0502recon.htm>, 31.3.2003)
- (»UNDP in Afghanistan«, <http://www.undp.org/afghanistan/undpafghanistan.html>, 27.3.2003)
- (»USAID;Afghanistan«, http://www.usaid.gov/locations/asia_near_east/afghanistan, 26.5.2003)
- (<http://www.health.fgov.be/WH/3/kront/030130m03unep.html>, 27.3.2003)
- (»The future of US military operations in Afghanistan«, <http://www.cdi.org/terrorism/afghanistan-future.cfm>, 24.4.2003)
- (»Afghanistan special report on the new constitution«, <http://www.reliefweb.int/w/rwb.nsf/0/1c20531f83dc9c3285256d39006ce1d9?OpenDocument>, 2.6.2003)
- (»UNDP continues to support Afghanistan in rebuilding its justice sector«, <http://mirror.undp.org/afghanistan/archive/2003/25jan03.html>, 2.6. 2003)
- (»Anakonde še ni konec«, http://24ur.com/naslovnica/svet/20020315_2005178.php, 23.1.2003)